

הישיבה המאתיים-ותשעים-ותשע של הכנסת האחת-עשרה

יום שלישי, כ"ה בשבט התשמ"ז (24 בפברואר 1987)

ירושלים, הכנסת, שעה 16:01

א. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:

ברשות היושב-ראש, הנני מתכבד להודיע, כי הונחו היום על שולחן הכנסת מסקנות ועדת הפנים ואיכות הסביבה בנושא: הצורך לקבל החלטה על הנהגת שעון קיץ.

היו"ר א' שוסטק:

אני מתכבד בזה לפתוח את ישיבת הכנסת.

הודעה למזכיר הכנסת.

ב. הצעת סיעת "כך" להביע אי-אמון לממשלה בשל התגברות השימוש בסמים

של קטורת חיים ורד, הורד, עלידי ממשלות זלות, עלידי רועים מועלים לבירא עמיקתא של סמים של מוות, סמי חשיש, קוקאין, קראק, הירואין, ועוד היד נטויה.

חברי הכנסת, נגע צרעת מתפשט במדינת היהודים. מגפה, סרטן מחריד, מכת מוות. אין כמעט בית חילוני אשר אין בו מת. מכת הסמים, מכת קטורת הגויים, עבודה זרה הרודפת ונובעת מחברה שאיבדה את צלם הקדושה, את הצלם האלוקי, הרודפת אחר התענוג האישני וההנאה העצמית. דור אשר לא ידע את קדושת הסמים שעיגנו ושימחו את נפש היהודי כדי שיתעלה ויתקדש: דור השואף לברות מהמציאות ומהחיים, ולהשתחרר מהקדושה ומהאחריות. דור אבוד, דור שמנהיגיו הרסו אותו, דור ומדינה המתאבדים לגנד עניינו.

בספטמבר 1986, אשחקד, אמרה לנו המתייוונת, היושב-ראש של ועדת העבודה והרווחה: "אין היום בית-ספר שאין בו סמים". היא הוסיפה, שבידה רשימה של מוסדות חינוך שתלמידיהם משתמשים בסמים, אך משרדי החינוך הפנים השתיקו את הנושא. כך מייללת אורה נמיר, אך בפיה אין תשובה, בפיה אין פתרון. זו היא דרכו של נמיר של נייר, ואכן, מבתי-ספר, לרבות אלה היוקרתיים, נודף ריח הסמים, עולה עשן הקטורת של עבודה זרה. והמוסמכים על הילדים? המתנכים? המנהלים? משרד החינוך? מה עם ריח הסמים? — עיניים להם ולא יראו, אף להם ולא ירחיקו. כאילו על טעם וריח אין להתווכח.

ובכן, בנינו ובנותינו הולכים מדחי אל דחי, מסמים קלים — איה נבל המציא את הכיטוי האומלל הזה "סמים קלים" — אל סמים קשים וחמורים. דור שלם של בני נוער חשוף היום למוות אטי, ובינתיים הוא חשוש ומטושטש, מנותק מהלימודים, מעבודה, וכער "בוף" חשיש הוא מגיע עד כיכר לחם.

בית-הספר התיכון החילוני הפך היום למוקד של סמים, ומוכרי סמים נדיבים, מוכנים בטוב לבם לספק לכל ילד כדורים, "כית", "קוק קריטל", "קוק תאילנדי", "קראק", או "לבן", כבר לפני שלוש שנים קראנו בעיתון, עיתון ההרס "על המשמר" של השומר הצעיר, כי — ואני מצטט: "לכל אדם שני באוניברסיטת תל-אביב יש חשיש בכיס". חשיש? חושש אני, שהיום מצוי בכיסם של משכילים אלה מגוון הרבה יותר מעניין.

היו"ר א' שוסטק:

אנו עוברים לסעיף השני בסדר-היום: הצעת סיעת "כך" להביע אי-אמון לממשלה בשל התגברות השימוש בסמים. רשות הדיבור לחבר הכנסת מאיר כהנא, בבקשה.

מאיר כהנא (תנועת כך):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, "ויאמר ה' למשה קח לך סמים — — — ועשית אתה קטרת — — — טהור קדש — — — ונתחת ממנה לפני העדת באהל מועד אשר אוער לך שמה קדש קדשים תהיה לכם. והקטרת אשר תעשה — — — קדש תהיה לך לה'".

כן, רבותי, מצוות הקדוש ברוך הוא, תורת ישראל, מצוות הסמים: חובת הסמים. הסמים הקדושים, היהודיים, להשם. 365 מנים היו מכינים, כמינין ימות החמה. כל יום היו מקטירים מהם על מזבח מיוחד — מזבח הזהב; מזבח, שהיה אסור להקריב עליו כל דבר אחר ואפילו קורבן. בכל יום הקטירו מנה אחד. פרס בשחרית ופרס בין הערביים; כי הסמים של קדושה, של הקרבה וקטורת, סימלו את קדושתו, את כבודו ואת ריחו הנהדר של הקדוש ברוך הוא בעולם. הקטרת הסמים בידי עמו הנבחר, הקדוש והעליון היא כדי שהעשן והריח הנעים של הקדושה ימלאו את ההיכל כמזכרת קבועה לעם ישראל, להגדיל כבוד הבית ולהיות מעלתו ומוראו על פני כל העם. כה חשובה הייתה מצוות הסמים היהודיים עד שהכינו ערש שלושה מנים להקטיר בשבת שבתון, יום הכיפורים, היום היחיד בשנה שבו הותר ליליד אנוש להיכנס לתוך קודש הקדושים. ביום הקדוש והנורא הזה, היה הכוהן הגדול נכנס לתוך קודש הקדושים ברטט ובאימה, ובירו סמים של קטורת, שם, במקום המקודש ביותר עלי אדמות, בין כדי ארון הקודש, צכר את קטורת הסמים על גבי הגחלים ונתמלא כל הבית כולו עשן. "וכבוד ה' מלא את הבית".

חברי הכנסת, זאת היא מצוות הסמים היהודיים, מצווה של קדושה, ודרולה, כי הסמים, כפי שכוחב בעל ספר החינוך, הם דברים שהאדם "ימצא בהם תענוג ושמחה, וידוע כי עניין הריח הטוב הוא דבר שנפש האדם נהנית בו ומתאוהו אליו ומושך הלב הרבה. וריח הקטורת היה הטוב שאפשר לעשות עלידי אדם".

חבל, חבל על דאבדן. חבל על עם אבוד. חבל על עם שמנהיגיו האבדו אותו, חבל על עם המתאבד. חבל על עם שעמד פעם על איגרא רמא של קדושה וטהרה, של 11 סמים

— הצעת סיעת "כך" להביע איימון לממשלה: דיווח מביקור המשלחת של התת-וועדה המדינית של מועצת אירופה בקהיר —

והכול מתבטא יפה יפה במכתב שהתפרסם בשבועון לצעירים "מעריב לנוער". כך כותבות שלוש בנות יהודיות, נשות החיל של ימינו, אשת חיל מימצא: "חיים רק פעם אחת ועדיף למלא את החיים בכיף ומותרות מאשר בערכים. האם אנחנו חייבים להרגיש העדפה לארץ מסוימת רק בגלל שנולדנו פה?". איזה פטריטיזם. כל הכבוד להרצל, איזו ציונות. והן ממשיכות: "לא אנחנו קבענו את מקום הולדתנו ועובדה זו לא תשפיע על ההערפות שלנו". דברים כלשונם.

אלה אלוהיך, חילונים. ואת החברה שירתם. ואת המדינה שהקמתם. הרסתם עם של קדושה וטהרה. של ערכים קדושים ועליונים, של עול מלכות ומשמעת עליונה, של צעירים שינקו מערכי הדת והלאום והציונות — קרי: יהדות. הכל תינוקות של בית ריבון, פיות קדושים וטהורים של יראת שמים. כבוד למנהיגים, כיבוד אב ואם, כבוד לאשה ולבעל, דור שידע פעם מהם דרכו, תפקידו ומטרתו של היהודי בעולם.

חילונים חולנים. המרתם את כבוד העם הזה בסמים, בהשתכרות, בפשע, בזנות, בציניות, השמדתם את תורת ישראל, והקדשו כורן-הוא גמל לכם: קיבלתם דור הרוסם את הציונות.

אבות הציונות מקרב עדות אשכנז התחילו את השואה הרוחנית במשפחותיהם. ילדיהם, בקיבוצים ובווילות, בגדו בכל הערכים של אבותיהם ונתרו ריקים מכל תוכן יהודי וציוני. ואז פשטו יריהם בעדות הקדושות — עדות המזרח. לקחו יהודים חמים ודתיים וציוניים ממרוקו ועד פרס, הרסו את יהדותם והכניסו להם את התרבות המערבית, ההתייונות, ההרס הרוחני.

חברי הכנסת, לפני כ־300 שנה צעד גרי אנגלי בשם קרמוול לתוך הפרלמנט האנגלי, שנכנס להיסטוריה בשם "Long Parliament" וזעק: "ישבתם פה יותר מדי זמן, בשם האלוקים, צאו מכאן. אין בפי מלים מתאימות יותר מאלו: ממשלת פושטי הרגל, ישבתם פה יותר מדי זמן, בשם האלוקים, צאו.

אני מציע איימון לממשלה.

הי"ר א' שוסטק:
תודה רבה.

עדה פולודר (המערך):

אני מבקשת להסיר את ההצעה מסדר-היום.

הי"ר א' שוסטק:

מי בעד הצעת האימון של חבר הכנסת כהנא?

ה צ ב ע

הצעת סיעת "כך" להביע איימון לממשלה
לא נתקבלה.

ג. דיווח מביקור המשלחת של התת-וועדה המדינית של מועצת אירופה בקהיר

המפגשים עם אישי מדינה במצרים, במסגרת השתתפותי כמשקיף הכנסת בתת-וועדה המדינית של מועצת אירופה, בראשותו של נציג ספרד, מר מרטיני.

אכן, יש תחושה, שבשנתיים האחרונות התחזק מעמדה של ישראל כמועצת אירופה: אנחנו מובנים יותר, רש חס חיובי מאוד לנציגי ישראל בפורום בין-לאומי זה, שהוא חיוני ומשתתפות בו 21 ארצות מאירופה.

כמובן, מכת המוות הזאת לא פסחה על פתחו של הצבא, צבא-הגנה לישראל, סמל הפאר וההדר של הציונות ושל המדינה. לפי דוח צבאי משנת 1984, יש בצה"ל תופעה חמורה של סחר בנשק תמורת סמים. לפי מקורות צבאיים, נגנבו בשנת 1984 יותר מ־350 כלי נשק, כלי נשק אחד בכל יום. חלק ועיר מהנשק הזה הגיע לפושעים יהודים, לעולם התחתון. חלק הארי הגיע לערבים, לגופים ציונים, המסתירים אותו ב"סליקים" בגליל, במשולש ובשטחים המשוחררים.

והחמור מכול, לכוחות הביטחון ידוע שאחוז גבוה ביותר של סמי המוות מגיע ארצה מהשטחים ומלבנון, במסגרת חוכנית לאומנית ערבית להרוס את הצבא, להרוס את הנער, להרוס את המדינה. אילו היינו — רק כדי למנוע את חזירת סמי המוות — מונעים את כניסתם של ערביי השטחים לארץ, דינו. ואילו היינו — רק כדי להציל את בנינו וכנותינו מהמוות הזה — מוציאים אותם מהארץ, היה כדאי לקבוע את היום הזה ליום חג ריום טוב בישראל.

בכל עיר ועיר אפשר היום בקלות לקנות סמים. לפני שבוע היתה כתבה בעיתון מקומי ובה תיאר הכתב סחר בסמים במכון לבדיקת ורישוי רכב הנמצא בפיקוח משרד התחבורה. הוא גם סיפר שבכל ערב מגיעים החברה בקבוצות לפרדסים, ביניהם בנים ובנות בני 15 — 16, כדי לעשן, להתמכר, להתאכזר. הוא מצטט נקומן: "אני מוכרח את הסם, לא יכול בלי זה, הגוף רועד, לא מתפקד. אין לי כסף לממן את הסמים, ואני לוקח הלוואות מפה ומשם, כבר עכשיו אני חייב 2,000 דולר. אני עושה הכול בשביל להשיג כסף לסמים, גם עבירות, אין לי ברירה. הרסתי את הורי, גמרתי להם את החיים — — —".

ביפו, ממש עלייד המשטרה, בקרבת השעון, ניתן לקנות סמים בקלי קלות. זה מצביע על עובדה מרה ואיומה. המשטרה, במקרה הטוב, חסרת אונים, לא מסוגלת להתמודד עם הבעיה, נכשלת בתפקידה: במקרה הרע — לפנינו מציאות של משטרה היודעת בדיוק כמו אותו כתב, איפה נמצאים מוכרי הסמים, היכן הם אלה שמספקים את המוות לצעירי ישראל, אין ספק, שיש מידה לא קטנה של שחיתות וריקבון במשטרת ישראל. החל בחוסר אכפתיות וגמור בשוחד.

חברי הכנסת, לפנינו התוצאה הבלתי נמנעת של חברה חילונית שהשליכה מאחורי גווה את עול הקדושה והמצוות והתלבשה בגלימת האנוכיות, חופש ההפקר והאנדרלמוסיה, החמדנות, האגואיזם, השאיפה לתענוג, להנאה, לעשות חיים.

ספורטאים גויים, ערלים, מוכאים ארצה עליידי עסקני כדורסל שפלים ותאוותנים, ספורטאים אלה משתמשים בסמים לאור היום, ולמי אכפת? העסקנים הציונים אינם נרתעים מלהביא לארץ שחקן כדורסל נקומן, שנפסל בליגת ה-NBA בגלות. העיקר הכסף.

איזה דוגמאות בשביל הדור הצעיר. איזה דור חדש אנחנו מקימים. סמים, שחיתות, השתכרות, הכלי הכלים, סכינים —

הי"ר א' שוסטק:

אנו עוברים לסעיף ה': דיווח מביקור המשלחת של התת-וועדה המדינית של מועצת אירופה בקהיר, מפי חבר הכנסת יעקב ז'אק אמיר.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מודה ליושב-ראש הכנסת, מר שלמה הלל, אשר מאפשר לי לתת דוח קצר על

יש שינוי מהותי בתפיסתו המדינית של אש"ף בכך שהוא מוכן להקים פדרציה במסגרת מדינה עצמאית עם ממלכת ירדן, להצטרף לוועידה הבין-לאומית ולהתדיין עם ישראל.

אשר לוועידה הבין-לאומית, חברי הכנסת, השמעתי כפני חברי הוועדה ובפני אורחיו את עמדותיהן של המפלגות הגדולות בישראל כלפי הוועידה. בישראל, אמרתי, יש שתי אסכולות שונות. יש המצדדים בקיום הוועידה בליזוי בין-לאומי תוך דבקות בעיקרון של ניהול משא-ומתן ישיר בין הצדדים הנוגעים בדבר במזרח התיכון. הם מצדדים בהכנתה של ועידה זו על כל פרטיה, יעדיה וגיבוש החלטותיה הסופיות. ללא הכנה כזו, אמרתי, אולי נספק את חיאבון המדיה הבין-לאומית, אך דבר לא ייווצר כתוצאה מכינוס כזה, המחייב אחריות מרבית במיוחד מצד מצרים וישראל, שביניהן קיים כבר הסכם שלום ויש לחזקו ולא לגרום להחלשתו.

הוספתי ואמרתי, שקיימת בישראל גם דעה אחרת. השוללת קיום ועידה בין-לאומית. לדעת השוללים, לא תתרום ועידה זו מאומה, והיא עלולה רק לסבך את המצב הקיים. שוללי הוועידה הם בעד שיחות שלום ישירות בין הצדדים לסכסוך.

הזכרתי בדבריי את הסכמי קמפ-דייוויד, המחייבים שיחות שלום עם משלחת ירדנית-פלשתינית, והבהרתי את עמדותי, שאין מקום לשיחופו של אש"ף. כל עוד הוא דוגל באמנה הפלשתינית ואינו מכיר בהחלטות האו"ם 242 ו-338.

חלק מהשרים המצרים הביעו דאגה מכך שבשתי הארצות, הן במצרים והן בישראל, האלמנטים הקיצוניים מתחזקים והם מסוגלים להתסיס את המוני העם, יש צורך לטפל בתופעות אלה שעלולות לסכל כל ניסיון להגיע לשלום-אמת צורך במזרח התיכון.

נשיא מצרים, מר חוסני מובארק, אשר היה נינוח ושרירי במצב רוח מרומם אחרי הצלחותיו בוועידת הפסגה המוסלמית בכוויית, הביע גם הוא את רצונו בהמשך המומנטום בתהליך השלום ואף ביקש ממדינות אירופה להגביר את מאמציהן ולשכנע את המלך חוסיין, ארצות-הברית וישראל להסכים לוועידה בין-לאומית. הנשיא מודע לאחריותה של מצרים למציאת פתרון לסכסוך במזרח התיכון, ולמרות הקשיים הנעזרים בדרך, תמלא מצרים את מחויבותה ותמשיך לדבוק בקידום השלום באזורנו, כדברי הנשיא.

בשיחותינו עם שר החוץ המצרי, עסמת עבד אל-מגיד, דובר על המטרות המשותפות שיש למצרים ולארופה בחלקי העולם השונים.

בהתייחסו לציד, אמר מר עבד אל-מגיד, כי ארץ זו מעסיקה רבות את מצרים. למצרים יש מחויבות כלפי סודן, הן מבחינת קשרי הידידות ביניהן והן מבחינת האינטרסים ההדדיים והקשר הגיאוגרפי. כל התערבות בגבולה של סודן תחייב "התערבות מצרית מיידית", כדברי הנשיא. בקשר לפלישת לוב לציד, הנשיא גינה פלישה זו והביע הערכה רבה למעורבותן של צרפת וארצות-הברית שם.

בנושא של מלחמת עירק-אירן — הנשיא הביע דאגה ממשלתו מעלינותה של אירן במלחמה, למרות ההערכה שהעירקים מחויבים מעמד. לדעתו, כל סביבת המפרץ הפרסי היא בסכנה. מצרים משקיעה מאמצים להביא לפיוס בין שני הצדדים הנלחמים זה בזה מלחמה ללא מעצורים וללא יעדים ברורים.

מתתיהו פלד (הרשימה המתקדמת לשלום):
יחס זה מתבטא גם בהחלטה שלהם אתמול?

יעקב ז'אק אמיר (המערך):
אתה תשמע עד הסוף.

מתתיהו פלד (הרשימה המתקדמת לשלום):
גם אתמול היתה הכעת אמון לישראל?

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

אתה לא רוצה שאתן תשובה? דרך אגב, לא מועצת אירופה, אלא השוק האירופי המשותף הוא זה הקשור לפרלמנט האירופי. יש הבדל בין שני הגופים האלה.

שהותנו במצרים היתה מה-1 לחודש פברואר עד ה-5 בו, השנה.

פגישתנו הראשונה היתה במעונו של שגריר ספרד בקהיר, בהשתתפות כל שגרירי הארצות, שהגיעו לקהיר. השגרירים מסרו למשתתפים סקירות מקיפות והערכות על מצבה של מצרים. בדבריי בפני השגרירים וחברי התת-וועדה המדינית דיברתי, בין היתר, על הסכם השלום שנחתם בין ישראל לבין מצרים, ואמרתי שיש להתייחס אליו בסבלנות ובסובלנות ואין לשכוח שהגענו להסכם זה אחרי תקופה ארוכה של מלחמה ועינות בין שתי מדינותינו. עם חתימת הסכם השלום נפלה חומה פסיכולוגית של איבה בין שני העמים, על כולנו — כל ארצות העולם הדמוקרטיות — לסייע לבנייתם ולחיוזם של היחסים העדינים החדשים הנרקמים בין ישראל למצרים מתוך אורך רוח והבנה הדדיים, ולמרות התקלות והקשיים העומדים בדרכינו בתחומים רבים.

סדר-יומנו כלל שיחות והיכריות עם מנהיגי מצרים: עם נשיא מצרים — מר חוסני מובארק; עם ראש הממשלה — מר סידקי עטאף; עם סגן ראש הממשלה ושר החוץ, עסמת עבד אל-מגיד; עם ד"ר בוטרוס ריאלי — שר המדינה לענייני חוץ; ועם יושב-ראש הפרלמנט המצרי — ד"ר רפעת אל-מחגוב.

השיחות עם מנהיגי מצרים היו ברמת פתיחות גבוהה והתנהלו באווירה טובה מאוד. כל האישים המצרים ששוחחו עמם הביעו רצון להמשיך את המומנטום של תהליך השלום עם ישראל, וכן ציינו כי יש לעבור משלב חתימת ההסכם הפורמלי לשלב של בניית קשרים הדדיים בין שתי המדינות בתחומי הכלכלה, המסחר, התיירות, המדע ועוד, על בסיס רחב יותר.

כולם כאחד הביעו את הדעה, שהסכם השלום עם מצרים מעוגן בחוקה המצרית ומחייב את המוני העם, ואין איש או מדינה המסוגלים להפר אותו או לשנותו. העם המצרי הוא הסוברני להחליט על עתידו ועל המדיניות שלו והוא האחראי לחיוזם של ההסכם ולבנייתו על בסיס איתן יותר.

אחדים מהשרים שנפגשנו עמם סוברים, שיש להכיר בהחלטות האומות המאוחדות 242 ו-338.

המצרים הדגישו את עמדתם התומכת בקיומה של ועידה בין-לאומית בהשתתפות בריית-המעצות, ארצות-הברית ומשלחת ירדנית-פלשתינית, ובכללה אש"ף, לדעת המנהיגים המצרים בכל הדמות, אש"ף הוא הגוף היחיד המייצג את הפלשתינים בכל מקום, ובמיוחד בשטחים המוחזקים על-ידי ישראל, כפי שהם התבטאו. הם הדגישו, שניסיונות שנעשו בעבר להקים גוף מתחרה לאש"ף נכשלו כולם. כמו-כן הביעו כולם את הדעה, שיש בכוונת מצרים לחזק את קשריה עם ממלכת ירדן והיא עושה כול שביכולתה ליצור דיאלוג מחודש בינה לבין ירדן, ובין ירדן לבין אש"ף. נאמר לחברי הוועדה, כי

לסיכום, אדוני היושב-ראש, התקבלו במצרים בלכביות ובדידות. נציג ישראל היה חלק אינטגרלי של נציגי אירופה.

בישיבה מיוחדת של התת-יועדה המדינית, שבה צריכה היתה להתקבל ההחלטה להזמין את מזכיר הליגה הערבית לישיבה של מליאת מועצת אירופה בשטרסבורג, נימקתי מדוע אין אנו צריכים לתת מעמד של ראש מדינה למזכיר ארגון המייצג ארגונים קיצוניים ומתונים כאחד. במשימה זו הצלחתי להביא לכך שלא תתקבל ההחלטה להזמין את מזכיר הליגה הערבית לשטרסבורג, כאמור.

בסיום דברי, ברצוני להודות לשגרירנו מר משה ששון ולצוות העובדים בשגרירות על הסיוע הרב ועל הידיעות העדכניות שתורכבו בהן. אכן, השגריר וכל הצוות של השגרירות עושים שירות חלוצי חשוב ביותר. הם ראויים לציון ולעידוד מצדנו. יבואו כולם על הברכה.

אדוני היושב-ראש, ביום האחרון לפגישותי במצרים ביקשתי לבקר בבתי-הכנסת היהודיים במצרים, ואכן המצרים אפשרו לי, תחת שמירה קפדנית ומעולה, לבקר בבתי-הכנסת המרכזי היפה, המסודר והשמור היטב, וכן ביקרתי בבית-הכנסת בן-עזרא שנמצא בתהליך של שיפוץ אינטנסיבי. כן ביקרתי בבית-הכנסת האחרון הנמצא ברובע היהודי ליד בית-הכנסת של הרמב"ם, ושם כאב לבי בראותי באיזה מצב נמצא בית-הכנסת זה והוא מחכה לגאול.

כמו כן, כהוקרה לעם המצרי, ביקשתי לעמוד דקה דומייה מול הקבר של החייל האלמוני ומול קברו של הנשיא לשעבר סאדאת, ואכן שם קיבלו אותי המצרים בצורה מסודרת ויפה, תוך שמירה על כל הכללים הקפדניים.

לכסוף, אדוני, אומר, מי ייתן ומאמציהם של כל האנשים והאנשים בעולם ובישראל, בכללם אנשי השגרירות שלנו בקהיר, יישאו פרי ויביאו את השלום המקווה למורת התיכון, שלום עם כל הארצות, שלום בריקיימא, וכיטחון לכל ארצותינו.

היו"ר א' שוסטק:

תודה רבה לחבר הכנסת ד"ק אמיר על הדין-וחשבון.

ד. שאלות ותשובות

שר הביטחון י' רבין:

1. קודם כול אומר, שעצם האזכור של מחנה "אנצאר" כקשר למה שנעשה באזור עזה או ביהודה ובשומרון אינו במקומו. מכל מקום, לא הוקם בחבל-עזה כלא חדש במתכונת קבועה אלא הופעל מתקן מעצר שהיה קיים קודם לכן, והוא מצוי בחוף מחנה צבאי בעזה. מתקן זה הוכרו כחוק כמתקן כליאה.

2. לאחרונה הופעל מתקן המעצר פעמיים, מאחר שלא ניתן היה לקלוט בבתי-הכלא הקיימים עצירים נוספים שנעצרו במהלך גל הפרות הסדר האחרון.

3. בתקופות שונות שהו כ-280 עצירים.

4. קטינים משתחררים מייד עם תום חקירתם הראשונית.

היו"ר א' שוסטק:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת פלד.

מתתיהו פלד (הרשימה המתקרמת לשלום):

את הכינוי "אנצאר 2" למחנה נתנו, כפי שידוע בוודאי לכבוד השר, החיילים עצמם. זה אינו שם רשמי. אבל זה היה

הכות המניע את האירנים הוא כוח דתי. הלוחמים והעם האירני מאמינים שאין הם מתים אלא מגיעים היישר לגן-עדן. הם מאמינים בניצחון האלוהי. הבעיה השיעית חייבת להדאג את כל עמי המזרח התיכון, כי הם מפתורים בכל הארצות והם מסוגלים לפגוע ולעצור את יציבות המשטרים בארצות שבהן הם חיים. המניע העיקרי של אירן הוא הרצון להשתלט על כל המרחב ולכונן בו משטר תומיניסטי, המונע עלידי האמונה הדתית והמיסטיית כאחת.

כסוף דבריו פנה הנשיא לנציגי ארצות אירופה לחזק את המדינות המתונות במזרח התיכון ולשים לב לסכנה של התפשטות התורה התומיניסטית הרת-האסון.

לדברי עסמת עבד אל-מגיד, בנושא יחסי סוריה-מצרים — נשיא סוריה, אסאד, בודד את עצמו בוועידה המוסלמית בכווית. במיוחד לאחר נאוומו מלא הגידופים נגד מצרים. נשיאה ועמה, בכלל זה דברי שטנה נגד נשיא מצרים לשעבר, סאדאת ז"ל. בסוריה שולט המיעוט העלווי, הרוב הסוני הוא הנשלט בסוריה.

בתחילת מלחמת המפרץ היתה שותפות בין סוריה לבין אירן, אך הסורים איבדו את השליטה ונתרו לבד. הם ביקשו לשחק את התפקיד של הגנרלים, כדי לשנות את הדימוי שלהם, אך לא הצליחו בכך.

בנושא הפלשתיני אמר מר עבד אל-מגיד, שרבים נפלו בשדות הקרב, והוא הביע רצונו למצוא פתרון לבעיית לבנון ולבעיה הפלשתינית. כמורכן הוא אמר, שיש לשים קץ לכיבוש הישראלי בשטחים וביקש את תמיכת ארצות אירופה.

ראש ממשלת מצרים מר עטאף סידקי מקווה שמצרים תזכה לסיוע בין-לאומי במיוחד מהבנק העולמי, אך הדגיש שכל רפורמה במדיניות הכלכלית של מצרים חייבת להתחשב, לא להטיל עול נוסף על השכבות החלשות ועל הפועלים הסובלים די והותר ולהבטיח רמת חיים מינימלית לקיום שוטף וחיוני.

הדברים האלה לא הפתיעו רק אותי אלא גם חברים אחרים ממועצת אירופה, מפני שהיתה נימה שלפיה מצרים אכן החליטה לנסות ולהעלות את רמת החיים של המוני העם.

היו"ר א' שוסטק:

אנו עוברים עכשיו לסעיף ד' בסדר-היום: שאלות ותשובות. רשות הדיבור לשר הביטחון להשיב על כמה שאלות.

2682. ידיעה על כלא במתכונת מחנה "אנצאר" ברצועת-עזה
חבר הכנסת מ' פלד שאל את שר הביטחון ביום כ"ט בכסליו התשמ"ז (31 בדצמבר 1986):

בגיליון "הארץ" מיום 14 בדצמבר 1986 נמסר, כי ברצועת-עזה הוקם כלא חדש במתכונת מחנה "אנצאר" שהתקיים בדרום-לבנון.

הריני שואל:

1. היכן נמצא כלא זה?

2. מה הן הסיבות להקמתו?

3. כמה אנשים הוחזקו בו עד כה?

4. כמה מהם היו קטינים?

ונאמר בו לחיל צבא קבע שפוט, שחוק זה עדיין לא הוחל על חיילי צבא קבע.

שר הביטחון י' רבין:
ממתי המכתב?

יאר צבן (מפ"ס):
המכתב הוא מאוקטובר 1986.

שר הביטחון י' רבין:
התשובה שלי היא מה-10 בפברואר 1987.

יאר צבן (מפ"ס):
לכן שאלתי, ואני מבקש לקבל תשובה: מה הם הגורמים שעייבו עד כה את החלת החוק על חיילי צה"ל? האם התנגד האוצר עד כה להחלת החוק? מה בכוחות השר לעשות כדי לתקן זאת?

מדברי התשובה אני מבין, שעל שאלה מס' 3 יש תשובה. אבל לא קיבלתי תשובה על שאלות מס' 1 ומס' 2 — מדוע אין במסגרת המאבק על תנאי שכר והעסקה של חיילי צה"ל הבטחה של הדבר המינימלי, שפיצויי פיטורין, שהונהגו בשוק האזרחי, יונהגו גם לגבי אנשים שנאלצים לשחרר אותם או לגבי אנשים המשתחררים מהשירות הצבאי?

שר הביטחון י' רבין:
על-פי מה שדווח לי, נכון הוא שהיה ויכוח בנושא זה בין גורמים בממשלה. לפי מה שנמסר לי, ועל-פי זה גם מסרתי את דברי התשובה. היום מקבלים מיצויים לפי הקריטריונים המקובלים לגבי אזרחים עובדי מדינה.

2686. מעמדו של הכפר בית-ג'ן

חברת הכנסת א' סרטני שאלה את שר הביטחון ביום כ"ט בכסליו התשמ"ז (31 בדצמבר 1986):
במסגרת החלוקה האזורית המחודשת הזכרו יישובים מספר בצפון כיישובי עימות. הכפר בית-ג'ן, הנמצא במרחק של כ-8 ק"מ בקו אווירי מן הגבול, לא נכלל בהם.

הריני מבקשת לשאול את כבוד השר:

1. מדוע לא נקבע לכפר מעמד של יישוב עימות?
2. האם יש כאן שיקול ביטחוני, שאלהים לא יגיעו?
3. האם מוכן השר לשקול מחדש את מעמדו של הכפר בית-ג'ן?

שר הביטחון י' רבין:
1—2. היישוב בית-ג'ן מוגדר כיישוב עורפי למרכיבי הביטחון. כפי שמוגדרים יישובים נוספים בסביבתו, דוגמת מירון ובר-יוחאי.

לדעת מערכת הביטחון, אין האיום הביטחוני על בית-ג'ן מצדיק את העלאת הסיווג הביטחוני של היישוב.

3. מערכת הביטחון בודקת מדי פעם את צורכי הביטחון באזור, על-פי ההתפתחויות והשינויים בו.

היו"ר א' שושטק:
רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת אמירה סרטני.

אמירה סרטני (מפ"ס):
אדוני שר הביטחון, האם אתה יכול לומר לנו, באיזה מרחק מהגבול מוצבים היישובים, שנקבעו כיישובי עימות, והאם הקריטריון של המרחק הוא הקריטריון היחיד, או יש קריטריונים נוספים? אם יש כאלה, מה הם?

הכיניו. מכל מקום, ידוע שחלק מהעצורים שנכלאו בו לא נחקרו, ושחררו ללא ערבות וללא כל תלונה, ובמשך הימים שהיו עצורים שם סבלו השפלות ועינויים קשים. האם יש בידי שר הביטחון מידע על העצורים שלא הואשמו, והאם שמע על מה שעוללו להם החיילים?

לשאלה זו יש, לפי דעתי, חשיבות מיוחדת כימים אלה, שמתנהל בהם משפט היסטורי בירושלים ומושפעות עדויות על זוועות השואה. האם אין השר סבור, שדווקא משום כך יש להחזיר בחיילי צה"ל ביתר שאת רגישות מיוחדת לזכויות האדם באשר הוא אדם, אפילו הוא נחשד בהפרת סדר כרצות-עוזה, ואפילו הוא נחשד בפעילות עוינת?

שר הביטחון י' רבין:
אני ממש מזועזע מהניסיון שפשוט אין מלים בפי להגדירו

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
תסתכל על התמונות בעיתונים.

שר הביטחון י' רבין:
— — להשוות בין הדברים הנאמרים במשפט ובין מחנות המעצר שאיש מהיושבים בהם לא הוצא להורג, לא נידון למוות וכו' ודאי לא עונה בהם.

לכן, פשוט במחאה, אני מסרב לענות על השאלה, על דקע העובדה שחבר הכנסת פלד העז לעשות השוואה מזוויעה זו. מתחיהו פלד (הרשימה המתקדמת לשלום):
אולי תקרא מה פורסם אצלנו בעיתונות?

2685. עיכוך החלת חוק פיצויי פיטורין על חיילי קבע
חבר הכנסת י' צבן שאל את שר הביטחון ביום כ"ט בכסליו התשמ"ז (31 בדצמבר 1986):
בעקבות פניות של קציני צבא קבע שפוטרו עקב צמצומים, נודע לי, שתיקון מס' 12 לחוק פיצויי פיטורין — המעניק לכל מי שפוטרו מעבודתו בין נובמבר 1984 למרס 1986 תוספת מיוחדת בגין שחיקת השכר כרוטו בתקופה האמורה — לא הוחל עד כה על חיילי צבא קבע שפוטרו או השתחררו משירותם.

ברצוני לשאול:

1. מה הם הגורמים שעייבו עד כה להחלת החוק על חיילי צבא קבע?
2. האם התנגד האוצר עד כה להחלת החוק האמור?
3. מה בכוחות השר לעשות כדי לתקן זאת?

שר הביטחון י' רבין:
1—3. תיקון מס' 12 לחוק פיצויי פיטורין הוחל גם כזה"ל על משרתי הקבע שפוטרו או שוחררו על-פי אותם קריטריונים שהוחלו על מפותרים במגזר האזרחי.

לשם קבלת התוספת הנובעת מהתיקון, על החייל המשוחרר, הזכאי לפיצויי על-פי התיקון, לפנות למחלקת תשלומים לא יאוחר מ-31 במרס 1987.

היו"ר א' שושטק:
רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת צבן.

יאר צבן (מפ"ס):
אדוני שר הביטחון, אני לא יודע ממתי תקפה התשובה שלך. אני מחזיק בידי מכתב של מדור שירותי קבע בבירורים.

גבול" כרוזים בודדים, אחד או שניים, לידי כמה חיילי צה"ל ששירתו ברמאללה.

2. זכותו של כל חייל לבקש העברה מיחידתו, ולנמק את בקשתו כפי שימצא לנכון. בפקודות הצבא נקבע הנוהל לטיפול בבקשות חיילים לשינוי שיכונם, ולא נזכרה בהן העילה המופיעה בכרוז או כל עילה אחרת דומה לה.

3. חובתו של כל חייל למלא פקודה הניתנת לו על-ידי מפקדו. על החייל לסרב למלא פקודה רק אם מדובר בפקודה בלתי חוקית בעליל. פקודה הקובעת לחייל את מקום שירותו, אם ניתנה על-ידי מפקד מוסמך, היא פקודה חוקית ויש לקיימה.

4. על-פי חוות דעת משפטית שקיבלתי ונוכח נסיבות המקרה בכללותן, לא מצאנו כי ראוי ליוזם חקירה של משטרת ישראל בעניין זה.

ה"ר א' שוסטק:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת ורדיגר.

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):

אדוני שר הביטחון, אומנם, כפי שהסברת, היו מקרים יחידים, פעם אחת, פעמיים — שניים-שלושה עלונים או פחות. אבל היתה כאן הסתה גם נגד פקודות צה"ל וגם נגד צה"ל, בטענת שווא כי חובה לסרב למלא פקודה בלתי חוקית. האם מקובל עליך הדבר הזה?

שר הביטחון י' רבין:

לחלוטין אינו מקובל. בצבא אין בעיה אשר לביצוע פקודות בכל מה שקשור למילוי משימות המוטלות על יחידות צה"ל, לכן ראיתי בזה אירוע שהתרחש ואנחנו לא יכולנו לפעול כי האנשים כבר לא היו. היינו צריכים להגיש תלונה למשטרה וזו צריכה היתה לחפש את האנשים, יש לי ניסיון גם לגבי אזרחים שהם פעילים בכיוונים אחרים בשטחים, ולא תמיד אפשר להגיש תלונה למשטרה על פעילותם.

2753. טיול רס"רים ללונדון על-חשבון צה"ל

חבר הכנסת ג' גדות שאל את שר הביטחון ביום ה' בטבת התשמ"ז (6 בינואר 1987):
אודה לכבוד השר אם יואיל להשיבני:

1. האם הידיעה בדבר טיול ללונדון של 40 רס"רים על חשבון צה"ל נכונה?

2. אם כן — האם נסיעה זו היא תמרץ ועידוד למשרתי הקבע המצטיינים?

3. איך מתיישב צעד זה עם פעולת ההסברה, העולה כסף רב, לעידוד החיירות הפנים-ארצית?

שר הביטחון י' רבין:

1 — 40 נגדים יצאו לסיוור באירופה על חשבון מערכת הביטחון ובהשתתפות עצמית. הסיוור הוא תמרץ ועידוד למשרתים בקבע המצטיינים במילוי תפקידם. הסיוור ניתן למתי מעט הנבחרים כמצטיינים על-ידי מפקדיהם.

במסגרת הפעילות לעידוד השירות בקבע אנו מעודדים נופש בכת"מלון בארץ, על חשבון האיש, כך שאין זה בא על חשבון זה.

ה"ר א' שוסטק:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת גדעון גדות.

שר הביטחון י' רבין:
אין רק שיקול של קילומטרים, אלא צירוף של טווח ובדיקה — באיזו מידה אכן נעשו ניסיונות של פגיעה ביישוב. לפי זה קובעים. לכן יש יישובים, דוגמת מעלות וחרשיחא, שהם בקטגוריה אחת, ויישובים, דוגמת עיר-הנוודים, שהם בקטגוריה שנייה, נמוכה יותר. קביעת יישוב כיישוב עימות נעשית מתוך התחשבות בכמה גורמים, והטווח אינו הקריטריון היחיד.

2687. רבנים וקציני דת צבאיים שלא שירתו שירות חובה
חבר הכנסת מ' וירשובסקי שאל את שר הביטחון ביום כ"ט בכסליו התשמ"ז (31 בדצמבר 1986):
הרמטכ"ל דיווח לכנסת ביום 17 בדצמבר 1986, כי 37% מהרבנים וקציני הדת הצבאיים לא שירתו שירות חובה.

אבקש לשאול:

1. כיצד מתאפשר לאזרחים הפוטרים עצמם מחובת השירות בצה"ל להתקבל לתפקידים בצבא קבע?

2. האם הינך מתכוון לפעול להקשחת תנאי הפטור משירות חובה באופן שאותו מגזר שעליו מצביע הרמטכ"ל, המצליח להשתחרר משירות החובה, יצומצם באופן משמעותי?

3. האם בדעתך להנחות שלא יקבלו לשירות בצבא קבע קציני דת ורבנים שלא שירתו שירות חובה?

שר הביטחון י' רבין:

1 — 2. בעשר השנים האחרונות הצליח צה"ל לגייס לסגל הרבנות הצבאית רבים ששירתו שירות חובה בצה"ל, והמאזן בין אלה ששירתו לאלה שלא שירתו שירות חובה יעיד על כך, שרוב סגל הרבנות הצבאית כיום שירת בצה"ל שירות חובה.

3. לאור הממצאים, הנחה הרמטכ"ל שלא לאשר גיוסו של רב שלא שירת שירות חובה.

2752. הפצת כרוזים לחיילי מילואים על-ידי "יש גבול"
חבר הכנסת א' ורדיגר שאל את שר הביטחון ביום ה' בטבת התשמ"ז (6 בינואר 1987):
ביום שישי, כ"ד בכסליו התשמ"ז, בשעות אחר-הצהריים, הגיעו אנשי "יש גבול" למרכזי הערים רמאללה, חברון, בית-לחם ויריחו. הם עברו בין חיילי המילואים, שסיירו באותה שעה במסגרת תפקידם ברחובות העיר, וחילקו להם כרוזים, שבהם נאמר, בין השאר: "זכור כי זכותך לבקש העברה לשירות חזרה אל תוך הקו הירוק בתחום מדינת ישראל. זכור כי על-פי הדין הצבאי חובתך לסרב למלא פקודה בלתי חוקית".

אודה לכבודו אם ישיבני:

1. האם ידוע לכבודו שאנשי "יש גבול" מפצים כרוזים אלו?

2. האם אמת הוא, כפי שנאמר בכרוז של "יש גבול", כי זכותו של חייל צה"ל לבקש העברה לתוך "הקו הירוק" מסיבה מצפונית?

3. האם אמת הוא, כי על-פי הדין הצבאי חובת החייל לסרב למלא פקודה בלתי חוקית?

4. אם נכונה הידיעה, מה בדעת כבודו לעשות נגד אנשי תנועת "יש גבול"?

שר הביטחון י' רבין:

1. דרוח לי על מקרה שאירע לאחרונה ובו מסרו אנשי "יש

ישראלים בחדש שהיו מעורבים באספקת נשק לאירן. עם מעצרים הודעת רשמית, כי לישראל אין קשר ליוזמתם, ועל כן הממשלה פטורה מכל מחויבות לצאת להגנתם. שלושה אלה אמורים להישפט בארצות-הברית.

עתה, לאחר שמתברר כי ישראל כן ידעה על התוכנית למכור נשק לאירן, ואף היתה מעורבת בכך, אודה לכבודו אם ישיבני:

1. האם תהיה מוכן להתערב ולסייע לשלושת הישראלים שפעלו, לטענתם, למען האינטרסים של מדינת ישראל וביטחונה?

2. האם לא היתה טעות בשיקול הדעת שצידד בהכחשת כל מעורבות ישראלית?

תשובת שר הביטחון י' רבין:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

ההודעה שלפיה לא היה לממשלת ישראל כל קשר ליוזמה של שלושת הישראלים בענין עומדת, לפיכך, התשובה על שתי שאלותיך היא שלילית.

2781. העברת נשק דרך הים ללוחמי אש"ף בלבנון

חבר הכנסת ד' דנינו שאל את שר הביטחון ביום י"א בטבת התשמ"ז (12 בינואר 1987):

"הטיימס" הונדוני טען במאמר שפורסם לאחרונה, כי ישראל מאפשרת ללוחמי אש"ף בלבנון לקבל משלוחי נשק דרך הים, וזאת כדי לחזק את אש"ף מול הארגונים הפרו-סוריים.

אודה לכבודו אם ישיבני:

הנכונים הדברים דלעיל?

תשובת שר הביטחון י' רבין:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

אין אמת בדיעה.

היו"ר א' שוסטק:

אבקש משר הביטחון להשיב על שאלתא מס' 2782 של חברת הכנסת שולמית אלוני: לצערנו הרב, היא איננה באולם.

אודה נמיר (המערך):

אדוני היושב-ראש, אני מציעה לשלוח לה ברכת החלמה מהירה.

היו"ר א' שוסטק:

אמרתי שלצערנו הרב היא איננה באולם, ואני מעביר לה מכאן את ברכת כל הכנסת להחלמה מהירה ולרפואה שלמה.

2782. איישהרור חייל לביתו בגלל חשש לחילול שבת

חברת הכנסת ש' אלוני שאלה את שר הביטחון ביום י"א בטבת התשמ"ז (12 בינואר 1987):

מהורי חייל המתגוררים באילת נמסר לי, כי לא ניתן לבנם להגיע ביום שישי לביתו באילת אלא לצאת רק עד נתניה, מחשש שהוא יאלץ לנסוע בשבת. החייל עזב את תחנתו בשעה 11:00, ויש חתברה לאילת עד השעה 15:00 וטיסות עד השעה 17:00.

שאלותי הן:

1. אם צה"ל דואג לביטחונם של חיילים ואינו מאפשר להם לנסוע בטרמפים, מדוע לא ישוחרר חייל הגר באילת בשעה סבירה?

גדעון גדות (הליכוד):

אדוני השר, הבנתי מדברך שהם מממנים את הנסיעה. אם כן, האם אתם רק מארגני טיולים? לא הבנתי זאת.

שר הביטחון י' רבין:

אינני מבין את השאלה.

גדעון גדות (הליכוד):

מדברך הבנתי שהם מממנים את הנסיעה כעצמם. האם זה נכון?

שר הביטחון י' רבין:

לא. חלק מן העלות הוא על חשבון המערכת — חלק ממחיר הטיסה או מחיר הטיסה כולה; השהייה היא על חשבונם.

2754. תמיכת צה"ל בחיילים בודדים

חבר הכנסת י' מצא שאל את שר הביטחון ביום ה' בטבת התשמ"ז (6 בינואר 1987):

כצה"ל יש כיום כ-2,000 חיילים בודדים, הן ישראלים והן עולים חדשים. לאחרונה הועלו טענות, כי מערכת התמיכה הצה"לית בחיילים אלה לוקה בחסר ובסרבול פקידותי.

אבקש מכבוד השר להשיבני:

1. האם יש הקפדה כי ההוראות הקיימות בדבר הקלות לחייל הבודד על יציאה לחופש וכו' יקוימו ולא יהיו תלויות במפקד?

2. לאיזו מערכת הסברה נסיוע וזכה חייל בודד כצה"ל, והאם, להערכתך, די בה?

3. האם שלטונות צה"ל ערים ליחס המיוחד שצריך להקדיש לחייל הבודד, ובצורך לעולה החדש, ומה עושים שלטונות צה"ל כדי לזכות חייל זה ביחס מיוחד?

4. האם הסקר שהוזמן על עמדות בקרב החיילים הבודדים נסתיים? אם כן — מה הם הממצאים הבולטים שבו בקשר לצורך לשיפור הטיפול בחייל הבודד?

תשובת שר הביטחון י' רבין:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. זכויותיהם של חיילים בודדים מעוגנות בפקודות הצבא ומחייבות.

2. כצה"ל קיימת מערכת הסברה ענפה בכל הקשור לחייל הבודד ולזכויותיו, הן לחייל הבודד עצמו והן לרשויות הצבא המטפלות בו. ההסברה מועברת באמצעות איגרות אישיות, קיום כנסים וכן ראינות תקופתיים.

3. צה"ל הכיר בקשייו של החייל הבודד והעולה החדש ובונה מערכת תמיכה רוחנית וחומרית, תוך שיתוף פעולה עם גורמים אורחיים ולבנטיים.

4. מחלקת פרט באכ"א — אגף כוח אדם — יזמה סקר עמדות בקרב חיילים בודדים. סקר זה אינו פעולה חד-פעמית אלא חלק מספיקלית שוטפת לאיתור ולמצאת פתרונות מתוך מגמה להיטיב את תנאי שירותם והרגשתם של החיילים הבודדים. טרם גובשו מסקנות סופיות מסקר זה.

2779. מעצר הישראלים בארצות-הברית

בשל אספקת נשק לאירן

חבר הכנסת י' יוסף שאל את שר הביטחון ביום י"א בטבת התשמ"ז (12 בינואר 1987):

לפני חודשים מספר נעצרו בארצות-הברית שלושה

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):

אדוני שר הביטחון, מדובר כאן על הקצאת מקום נפרד לצורכיהם, כי אפילו אם הם קיבלו את מנות הקרב שלהם, הם נתבקשו לאכול בחדר האוכל אשר אינו כשר. מדובר בחיילים אשר ביקשו פינה נפרדת לצורכי אכילתם ולא קיבלו אותה. האם יאפשר לתת הוראה שלפיה יוקצה ביישובים הללו מקום מיוחד לחיילים אשר אוכלים מזון כשר?

שר הביטחון י' רבין:

אם חבר הכנסת ורדיגר ייתן לי אינפורמציה על המקום או המקומות שבהם התרחש הדבר, אוכל לטפל בכך. בדרך כלל, הרי לא יעלה על הדעת שהצבא לא ידאג לאוכל כשר, ובכלל זה סידור מקום שבו אפשר לאכול.

אני רוצה לומר שחיילי צה"ל, בעיקר חיילי מילואים, פזורים בהרבה מאוד יישובים, גם ביהודה ובשומרון, גם במקומות אחרים, לצורך שמירה בעיקר ביישובים רליגיוזים אוכלוסייה, ולא תמיד יש בכל מקום, בין שהאוכל בו כשר ובין שאינו כשר, סידורים המתאימים לאכילה בנפרד. צריך לזכור שיש יישובים, מושבים, שבהם אנו מוסיפים שלושה, ארבעה, חמישה חיילים, כדי שישמשו שומרים ביישוב, ולא תמיד יש ביישובים האלה — אפילו הם יישובים דתיים — סידורים מתאימים כדי שחיילים יהיה מקום לאכול. הרי לא נתחיל לבנות מטבח וחדר אוכל בכל יישוב שבו שומרים שלושה חיילים. לכן, אני מעריך שמדובר במקרים יחידים, ואם תמצא לי את שמות היישובים אוכל לטפל בכך, כי חובתנו היא לדאוג לאוכל כשר במסגרת כשרה.

2822. חילול שבת על-ידי התעשייה האווירית

חבר הכנסת מ' פרוש שאל את שר הביטחון ביום כ"א בטבת התשמ"ז (22 בינואר 1987):

בעיתון "ערב שבת", גיליון 157, מיום ח' בטבת התשמ"ז (9 בינואר 1987), פורסם כי ראש מינהל שירותי משרד התעשייה האווירית שיגר לכל העובדים חוזר, אשר מזמין אותם לתערוכת מוצרי שי לפסח בשבת.

אודה לך אם תשיב לי:

1. האם ידועים לך הפרטים הנ"ל?

2. האם התעשייה האווירית עובדת בימי שבת ומועד?

3. אם לא — האם תורה למנוע חילול שבת על-ידי התעשייה האווירית בהזמנות לתערוכה כנ"ל?

תשובת שר הביטחון י' רבין:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1 ו-3. הנהלת התעשייה האווירית דיווחה לי, שאומנם היה פרסום כמצוין בשאלתך, שבו הובא לידעית ציבור העובדים שהם יכולים לראות את המוצגים המיועדים להיות מחולקים כשי לחג הפסח במהלך סוף-השבוע בבית המוסדות של ועד העובדים הממוקם מחוץ לשערי המפעל.

הנהלת התעשייה האווירית הביעה צערה על פרסום זה ורשמה לפניו להימנע מפרסומים כאלה בעתיד.

2. התעשייה האווירית אינה תורגת מההיתרים הניתנים על-פי החוק.

2823. טכניקת ההסברה של משרד הביטחון בממשלה

חבר הכנסת מ' פלד שאל את שר הביטחון ביום כ"א בטבת התשמ"ז (22 בינואר 1987):

על-פי המתפרסם במוסף "הארץ", 9 בינואר 1987, אמר אילן פלטר, סגן הממונה על אגף התקציבים במשרד האוצר,

2. מרדע קובע צה"ל לחייל ולמשפחתו את נוהגי השבת שלהם מחוץ לתחום הבסיס הצבאי?

3. האם צריך היה להרחיק חייל ממשפחתו בעת חופשה קצרה מסיבות דת?

תשובת שר הביטחון י' רבין:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1 — 3. בהוראת הפיקוד העליון 3.0903 סעיף 6 מצוין שיש לאפשר הגעת חייל לביתו לחופשת שבת שעה לפני כניסת השבת, ללא הבדל בין דתיים לבין לא-דתיים.

אין סיבה שגם חייל הנמצא מרוחק מביתו ומוצב באילת לא יגיע לביתו כמתחייב בהוראת הפיקוד העליון.

אם במקרה הקונקרטי נהגו אחרת מן המתחייב בהוראות, אבקש להעביר את הנתונים למשרדי והתלונה תיבדק.

2815. אספקת מזון כשר לחיילים המשרתים בקיבוצים

חבר הכנסת א' ורדיגר שאל את שר הביטחון ביום כ"א בטבת התשמ"ז (22 בינואר 1987):

נודע לי, כי חיילי מילואים של תעסוקה מבצעית עוסקים, בין השאר, באבטחת יישובים, מושבים וקיבוצים בצפון. נטל האחזקה של החיילים חל על היישוב.

במקרים רבים משרתים החיילים במסגרת זאת בקיבוצים בעל"א אופי חילוני, שבהם המטבח וחדר האוכל אינם כשרים כלל. החיילים המוצבים בקיבוץ אוכלים בחדר האוכל של הקיבוץ אוכל לא-כשר, למעט קבוצה של חיילים דתיים ותלמידי ישיבות-הסדר, אשר מפקדיהם דואגים להם לאספקת אוכל כשר. ההסדר הזה קיים כבר שנים.

אודה לכבודו אם ישיבני:

1. האם ידוע לכבודו הרבר?

2. האם אין בכך הפרת החוק של אספקת מזון כשר לכל חיילי צה"ל הבדל?

3. האם צה"ל אחראי לאספקת אוכל כשר לכל החיילים, גם אלה אשר נשלחים לקיבוצים חילוניים?

4. אם כן — האם אין כאן הכשלת חיילים, בבחינת "לפני עיוור לא תיתן מכשול"?

5. האם אין על צה"ל לדאוג, שכל חיילי צה"ל המשרתים במקומות כגון אלה יקבלו את המזון הכשר, וכן יוקצו להם מקומות נפרדים לאכילה — ולא בחדר אוכל אשר מוגש בו אוכל טרף?

שר הביטחון י' רבין:

1 — 5. על-פי פקודת מאכל כשר לחיילים, התשי"ט — 1948, וכן על-פי פקודות מטכ"ל, יש להבטיח לכל החיילים היהודים בצה"ל אוכל כשר. צה"ל אחראי לספק מאכלים כשרים גם לכל החיילים המאבטחים יישובים אורחיים.

ההוראות הנ"ל מתבצעות בצה"ל, כאשר לגבי חיילים המאבטחים יישובים אורחיים נמצא הפתרון בחלוקת מנות קרב או בהקמת מטבחון צבאי במקום היישוב, וזה נעשה, כמובן, בהתאם למספר החיילים המשרתים בכל יישוב. חיילים אשר אינם מקבלים מזון יכולים לפנות ולהודיע לרשויות הצבא המתאימות, אשר ידאגו לספק להם מזון כשר.

היור"א שוסטק:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת ורדיגר.

דולר, סך כל ההקצבה של מדינת ישראל לביטחון הוא 1.4 מיליארד דולר, וזה בקושי 7% מהתוצר הלאומי הגולמי.

אבל, ללא קשר לכך, דומני שאנחנו יוצרים דימוי לא נכון של עומס תקציב הביטחון היום בהשוואה לעבר. אולי עד 1968 לא היה עומס רב של תקציב הביטחון, אבל מאז 1968 אני חושב שאנחנו נמצאים, באופן יחסי, באחת מנקודות השפל של עומס תקציב הביטחון על משאבי מדינת ישראל.

אני סבור שהדרך שבה התנהלה מערכת הביטחון בקביעת העדיפויות היא הדרך הנכונה. אני יודע גם שבנושאים ארגוניים שונים, כשנבחן מדי פעם שינוי ארגוני, משתפים בדיונים את אלה שהיה להם ניסיון, שיש להם ניסיון — ואם אינני טועה אפילו אתה, חבר הכנסת פלד, וזמנת על-ידי ראש מטכ"ל אג"א — אגף אפסנאות — עם כל ראשי מטכ"ל אג"א בעבר לדיון ממושך בכל נושאי המבנה והארגון של מערכת האפסנאות בצה"ל. אני חושב שכך נעשים הדברים בתחומים מתחומים שונים, ולדעתי, נכון כך לנהוג.

אינני סבור שיש מקום להקים גוף נפרד, עצמאי, שאינו נושא באחריות ונותן עצות. לפי מיטב ידיעתי, אין גוף כזה כפועל בשום מדינה שעומדת בפני בעיות ביטחוניות כמו מדינת ישראל.

2825. היערכות חיילי צה"ל לקראת החורף

חבר הכנסת מ' רייסר שאל את שר הביטחון ביום כ"א בטבת התשמ"ז (22 בינואר 1987):

בימים אלו פורסם על ארבעה חיילי צה"ל המשרתים ביחידת שדה בצפון הארץ ובאזור שכם, אשר ספגו מכות קור עזות.

אודה לכבודו אם ישיבני על השאלה הבאה:

האם ניתן להסיק ממקרה זה כי צה"ל לא נערך לקראת החורף?

חשבוני שר הביטחון י' רבין:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

התשובה שלילית. צה"ל נערך כראוי לקראת החורף. המקרה הקונקרטי נבע מכעיה משמעתית בלבד.

2890. הפעלת לחץ להדחת ראש המינהל האזרחי ביהודה ובשומרון

חברת הכנסת א' נמיר שאלה את שר הביטחון ביום כ"ז בטבת התשמ"ז (28 בינואר 1987):

מידעיות באמצעי התקשורת מתברר, כי ראשי מועצת יש"ע החליטו על הפעלת לחץ להדחת ראש המינהל האזרחי ביהודה ובשומרון, תת-אלוף אפרים סנה, בטענה כי במינהל נעשים מעשי שחיתות.

בקשר לכך אבקש תשובתך:

1. האם יש אמת בטענה כי נעשים במינהל מעשי שחיתות?

2. מה היא עמדתך לגבי תפקודו של תת-אלוף אפרים סנה?

שר הביטחון י' רבין:

1. משטרת ישראל חוקרת נושאים מספר הקשורים לרשות התכנון של המינהל האזרחי באזור יהודה ושומרון. רק בתום החקירה המשטרתית ניתן יהיה להתייחס לנושא ספציפי.

2. תת-אלוף אפרים סנה מבצע את תפקידו כראש המינהל האזרחי בנאמנות, במסירות וביעילות. הניסיון לקשור אותו

המטפל, במסגרת תפקידו, בענייני תקציב הביטחון ומשרד הביטחון, כי "במישור האסטרטגי-הצבאי כל הוויכוחים והאלטרנטיבות נברקות בתוך-מערכת הביטחון, והיא מביאה לממשלה רק את האלטרנטיבה המועדפת". לדבריו, טכניקת ההסברה של משרד הביטחון בממשלה היא מגמתית: "כדי להצדיק אי-קיצוץ הם תמיד מביאים את הצורך החיוני ביותר, לא את הצורך האחרון. הם לא מציגים את החיוניות של הגנ"ע, אלא את הנחיצות שב-F-16".

הריני שואל:

1. אם יש אמת בדבריו של איש האוצר, למה לא תציג בפני הממשלה שינוי בשיטה הקיימת ותביא את כל האלטרנטיבות ולא רק את זו המועדפת על-ידי מערכת הביטחון?

2. אם יש אמת בדבריו של איש האוצר על "טכניקת ההסברה", למה לא תנהיג שינוי ב"טכניקה", כדי ששרי הממשלה יוכלו לקבל תמונה יותר אמينة על הנושאים העומדים להכרעה?

3. אם הדברים המובאים לעיל מפי איש האוצר אינם נכונים, למה לא תכשירם בפומבי ותבהיר באוזני הציבור מה המצב לאשורו?

שר הביטחון י' רבין:

אני מצטער על כך שחבר הכנסת מתחיה פלד מסתמך על דברים המצוטטים מניתוח בוקר אשר לדרך עבודת מערכת הביטחון. בהרבה דיונים בפורומים הקובעים מוצגות אלטרנטיבות, ודאי בנושאים קרדינליים. אביא דוגמה: היום אנחנו כורכים אלטרנטיבות ל"לכ"א", שהוצגו על-ידי גורמים בממשלת ארצות-הברית. הנושאים האלה נדונים, הם יוצגו גם בפני הקבינט או הממשלה, ואם יהיה צורך גם בוועדת החוץ והביטחון — נתבקשנו נעשה זאת — כדי שיוצגו בפורומים אלו אלטרנטיבות וגישות שונות בנושאי יסוד.

בנושאי ביטחון רבים, כמו למשל בנושאי השינויים הערכות צה"ל בגבולות הצפוני, לפני שהממשלה הנוכחית קיבלה, בינואר 1985, החלטה על מדיניות שינה. הוצגו ונומקו שלוש אלטרנטיבות בפני הממשלה, והממשלה קיבלה החלטה לגבי אחת מהן. לכן, נראה לי שהטיעון הזה אין לו על מה להישען.

היורר א' שופטק:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת מתחיה פלד.

מתחיה פלד (הרשימה המתקדמת לשלום):

האם אין שר הביטחון סבור שבתקופה שבה תקציב הביטחון מגיע כהיקפו ל-25% של התוצר הלאומי הגולמי יש מקום להפעיל גוף כמו מועצה לביטחון לאומי, שבה תיבחנה האלטרנטיבות השונות בחינה אובייקטיבית יותר, תוך הבאה בחשבון של מכלול האינטרסים הלאומיים ולא רק האינטרסים המסוימים, כפי שהם נתפסים על-ידי משרד הביטחון?

שר הביטחון י' רבין:

ראשית, אני רוצה לקבוע, שהנתון אינו מדויק, או ליתר דיוק, השאלה היא איך בוחנים אותו. אם מדובר על מה שמקצה מדינת ישראל ממשאביה היא לביטחון, מתוך התוצר הלאומי הגולמי, השיעור הוא בקושי 12% — 13%. אם מדובר על גודלו של תקציב הביטחון ואם ננכה ממנו את מה שממשלת ארצות-הברית מספקת, כשתי קטגוריות: סיוע ביטחוני וסיוע כלכלי — והסיוע הכלכלי ניתן, תוך הגדרה מפורשת, כגלל עומס תקציב הביטחון, לא בשביל שמירה על רמת החיים של אזרחי ישראל — אם ננכה 1.8 מיליארד דולר ו-1.2 מיליארד

הדברים שלגביהם נתקבלו החלטות ספציפיות — קיימים. הדברים שלגביהם אין החלטות ספציפיות — לא יבוצע דבר, אלא אם תהיה החלטה של הממשלה או של הקבינט.

2892. הקרנת הסרט "שואה" בפני חיילי צה"ל

חבר הכנסת ד' דנינו שאל את שר הביטחון ביום כ"ז בטבת התשמ"ז (28 בינואר 1987):

הסרט "שואה", שהושלם לא מכבר לאחר עשר שנות עבודה, הוא מסמך היסטורי ואנושי מיוחד במינו, הנוגע לפרק האיום ביותר בתולדות עם ישראל.

אבקש מכבוד השר להשיבני:

1. האם מתקיימים דיונים במערכת החינוך בצה"ל בקשר לסרט זה?

2. מה בדעת השר לעשות כדי שכמסגרת שירותם הצבאי יחויבו כל חיילי צה"ל לצפות בו?

תשובת שר הביטחון י' רבין:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. מערכת החינוך הצבאית הקימה צוותי עבודה לעיבוד תוכניות חינוך המבוססות על הסרט. הסרט ישולב במסגרת תוכניות החינוך בצה"ל.

2. עד כה ראו אלפים מחיילי צה"ל את הסרט במרכזים העירוניים. הרחבה ניכרת של הצופים בו מקרב חיילי צה"ל תתאפשר ברגע שיהיה אפשר להקרין את הסרט בקסטות ויריאה.

2894. איסור להקים דוכן להנחת תפילין

חבר הכנסת מ' כהנא שאל את שר הביטחון ביום כ"ז בטבת התשמ"ז (28 בינואר 1987):

עיתון "מעריב" מוסר על כך שמפקדי הבסיס הצבאי בצפון הארץ אסרו להקים דוכן להנחת תפילין.

אודה לך אם תשיב לי:

1. האם הידיעה נכונה?

2. מה הן הסיבות לאיסור הזה?

3. האם בדעתך לאסור הקמת דוכנים להנחת תפילין גם בבסיסים אחרים?

שר הביטחון י' רבין:

1 — 3. בצה"ל קיימים בתי-כנסת בכל הבסיסים, ללא יוצא מהכלל. בבתי-הכנסת הצבאיים יש תפילין, טליתות וסידורים, וכל חייל יכול להיכנס להניח תפילין ללא שום הפרעה. אין צה"ל מקים דוכנים מחוץ לבתי-הכנסת להנחת תפילין.

2929. מתן שי תוצרת חוץ לעובדי התעשייה הצבאית

חבר הכנסת י' ארצי שאל את שר הביטחון ביום י"ב בשבט התשמ"ז (11 בפברואר 1987):

מנהל מפעל הפלסטיק בקיבוץ חוליות התלונן על שהתעשייה הצבאית רוכשת כשי לחג אלפי קומקומים חשמליים מחוץ-לארץ. אף כי קומקומים מסוג דומה מיוצרים בארץ.

אודה לך אם תשיב לי מעל הכנסת:

1. האם נכון שהתעשייה הצבאית רוכשת לעובדיה קומקומים תוצרת חוץ?

2. מה הוא מספר הקומקומים ומה היא עלותם?

לנושא הזה, של שחיתויות לכאורה, הוא בעיני השמעה חסרת בסיס.

תת-אלוף אפרים סנה אינו מתווה מדיניות אלא שותף בקביעתה ומבצע אותה כפי שהיא מוכתבת על-ידי הדרגים הממונים עליו.

היו"ר א' שוסטק:

רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת אורה נמיר.

אורה נמיר (המערך):

אדוני שר הביטחון, על סמך תמיכתך החד-משמעית בתת-אלוף אפרים סנה ובדרך ביצוע תפקידו, האם אינך חושב שלאור הפרסומים הרבים, שהיו מתוך כוונה ברורה לפגוע באמינותו ובשמו הטוב, יש מקום או היה מקום שאתה תוריע בפומבי את עמדתך זו?

שר הביטחון י' רבין:

הודעתי.

אורה נמיר (המערך):

אדוני שר הביטחון, חבל שזה נעשה באיחור רב כל כך, וחבל שחיתות להגשת השאלתא כדי לעשות זאת.

2891. ידיעות על בלימת ההתיישבות בחברון

חבר הכנסת א' ורדיגר שאל את שר הביטחון ביום כ"ז בטבת התשמ"ז (28 בינואר 1987):

סופר "דבר" בירושלים מוסר, כי שר הביטחון יצחק רבין כולם את התפשטות ההתנחלות בתוך העיר חברון — כך קובלים חברי "הוועד להגנת הרובע היהודי בחברון". לפי הידיעה, מתעכבת התוכנית להקמת בניין של חמש קומות ובו דירות מגורים, גני ילדים, חנויות ומשרדים סמוך ל"בית הדסה", באין אישור לבנייה מטעם משרד הביטחון.

אודה לכבודו אם ישיבני:

1. האם נכונה הידיעה הנ"ל?

2. האם יש החלטה או מדיניות לעכב את התוכנית?

3. האם נכונה הידיעה שמשרד הבינוי והשיכון אישר את התקציב לבנייה במקום?

4. מדוע מתעכב מתן הרשיון להמשך הבנייה כמתוכנן?

שר הביטחון י' רבין:

1 — 3. הממשלה הקודמת החליטה בשנת 1980 שהיקף הבנייה והאכלוס של יהודים בחברון יהיה טפון אישורה בכל מקרה ומקרה. הממשלה לא החליטה אי-פעם על הקמת בניין נוסף ליד "בית הדסה" וכל עוד לא תהיה החלטה כזאת לא יקום הבניין.

4. את השאלה יש להפנות לעמיתי, סגן ראש הממשלה ושר הבינוי והשיכון.

היו"ר א' שוסטק:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת אברהם ורדיגר.

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):

אדוני שר הביטחון, האם קיימת החלטה עקרונית של ממשלת ישראל הנוכחית או של ממשלות קודמות אשר להתיישבות יהודים בחברון העיר?

שר הביטחון י' רבין:

אין היום שום החלטה עקרונית, אלא בכל מקרה, באזורים צפוני אוכלוסייה ביהודה, בשומרון ובעזה, צריכה להיות החלטה ממשלה על כל מבנה, על כל בית.

למוגבלים בניידות (אוקטובר 1979) הומלץ על שינויים מהותיים בהסדר הקיים, ובין היתר הומלץ על מתן קצבת ניידות חודשית לקטועי גפיים עליונות.

משרד האוצר, הנושא במימון הגמלה, סירב לאשר החלת ההסדר למי שאינו פגוע בגפיים התחתונות ולכן לא יושמו ההמלצות.

3. אין מקום לאכזנה בין סוגי המוגבלים לפי עילת המוגבלות, ואין להעדיף נכים מחמת תאונת עבודה על פני נכים מחמת מחלה או תאונה. לכן, גם אין נתונים נפרדים על נכים ממוגבלות שונות, אלא נתון אחד על אוכלוסיית הנכים מכל סוגי הפגיעות והנכויות.

2726. השתתפות המשרד באחזקת ילדי אברכים במעונות חבר הכנסת ח' רמון שאל את שר העבודה והרווחה ביום כ"ט בכסלו התשמ"ז (31 בדצמבר 1986):
לאחרונה פורסם מפי סגן השר, כי משרד העבודה והרווחה הוציא הנחיה שלפיה ייהא דין אברך כדך עובדת לעניין השתתפות המשרד באחזקת ילדים במעונות יום.

אודה לשר אם ישיב:

1. האם נכון הדבר?
2. אם כן, בהתחשב בכך שהשתתפות המשרד עד כה ניתנה לנשים עובדות בלבד, מה הטעם לתת סיוע דומה לאברכים?

3. מדוע אין המשרד משתתף כיום בהוצאות אחזקת ילדי סטודנטיות במעונות?

4. האם יש כוונה להשתתף בהוצאה לגבי ילדי תלמידים במוסדות להשכלה גבוהה בעתיד?

סגן שר העבודה והרווחה ר' פנחס:

1. לא.
2. סיוע משרד העבודה והרווחה ניתן לא רק לנשים עובדות. בשנת התקציב הנוכחית נהנים מסיוע המשרד הורי 12,300 ילדים שהמשרד הכיר בחיוניות המעון לגביהם.

הבסיס לסיוע המשרד הוא מבחן הנוקשות והזכויות, הנקבע על-פי הכנסת המשפחה.

לגבי משפחות שאב המשפחה הוא אברך, התנאי ההכרחי לכניסה למעון הוא עבודתה של האם, והחישוב למבחן ההכנסה של המשפחה הוא על בסיס הכנסת האם בתוספת שכר המינימום במשק, כנהוג לגבי כלל הסטודנטים במדינה.

3. מעון יום נועד לשרת כראש ובראשונה אמהות עובדות, השוהות מחוץ לכיתן 40 שעות בשבוע. תנאי זה הוא בסיסי לקביעת סדרי עדיפויות הן לגבי קליטת ילדים במעונות והן לגבי השתתפות משפחות. בשל חוסר משאבים ומקומות קליטה במעונות, נבצר ממשרד העבודה והרווחה לקיים הסדר דומה לגבי סטודנטיות הלומדות במוסדות להשכלה גבוהה. ההסדר קיים רק לגבי תלמידות במסגרת הכשרה מקצועית ספציפית, לרבות בחי"ספר לאחיות.

4. אני רואה בחיוב את הרחבת המסגרת אם וכאשר יימצאו המשאבים לכך.

2855. פנימיות בישראל

חבר הכנסת ד' צוקר שאל את שר העבודה והרווחה ביום כ"א בטבת התשמ"ז (22 בינואר 1987):

בשנת 1983 ערכה עצרת בתי-הנשיא לשלום הילד סקר מקיף על המתרחש במוסדות ובפנימיות לילדים. ממצאיה היו

3. האם יש הצדקה והיגיון בהגדלת ההוצאות של התעשייה הצבאית, הנאבקת עם קיצוץ הזמנות והבטחת תעסוקה?

4. מדוע אין מעדיפים בקניית שי לחג את תוצרת כחול-לבן על-פני יבוא של סחורה דומה מחוץ-לארץ?

5. האם אתה מוכן להתערב ולבקש מהתעשייה הצבאית לשמש דוגמה ולקנות תוצרת כחול-לבן?

שר הביטחון י' רבין:

1-2. התעשייה הצבאית וועד העובדים קנו כשי לחג 1,150 קומקומים בעלות כוללת של 52,497 ש"ח, פלוס מע"מ. לאחר שהיצרן המקומי, שאחז ניהול משאומתן על קניית הקומקומים, דרש מחיר הגבוה ב-16% ממחיר הקומקום מתוצרת חוץ.

3. שי חג לעובדים מעוגן בהסכם עבודה. יש לציין, שהשנה הקטין תע"ש בהסכמת העובדים את תקציב השי לחג.

4. תע"ש וועד העובדים שלו מקפידים זה שנים על העדפת רכש כחול-לבן. הן במסגרת פעילותם היצרנית והן בקשר לרכש שי לחג. אני רואה ברכישה האמורה מעשה חריג, ואני מצטער עליה. אני מודה, אני אישית מצטער עליה.

5. כשהובא הדבר לידיעת, התברר לי שרכש הקומקומים בוצע ולא היה אפשר לבטלו.

היו"ר א' שושטק:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת יצחק ארצי.

יצחק ארצי (המערך):

אני אסתפק בחשבות השר ואין לי מה להוסיף.

אני רוצה רק להעיר ליושב-ראש, שאני יושב ככנסת בתקן של זכר ולא של נקבה, ואני מבקש לחקן את הטעות שהופיעה בגיליון השאלות שהוגש על שולחננו, כי אני מופיע שם כחברת כנסת.

היו"ר א' שושטק:

זה יתוקן.

אני מודה לשר הביטחון. אני מומין את סגן שר העבודה והרווחה להשיב על כמה שאלות.

2332. מתן גמלה לנכי תאונת עבודה

חבר הכנסת י' מצא שאל את שר העבודה והרווחה ביום כ"ג בתמוז התשמ"ז (30 ביולי 1986):

כידוע לך, יש בארץ מספר מועט של נכי תאונות עבודה קטועי גפיים עליונות.

ביום ב', 19 במרס 1986, הפניתי שאלתא בעניין זה, וסגן השר פנחס השיב לי והבטיח כי יבדוק את הנושא.

אבקש מכבוד השר להשיבני:

1. האם נערכה בדיקה או הוקמה ועדה לשם דיון בנושא?

2. אם נערכה בדיקה או הוקמה ועדה, מה הן מסקנותיה?

3. אם נתקבלו החלטות כלשהן בעניין, האם ייושמו?

תשובת סגן שר העבודה והרווחה ר' פנחס:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1-2. ההסדר הקיים עתה בדבר מתן גמלה למוגבלים בניידות מתייחס אך ורק לפגועי הגפיים התחתונות ולא לבעלי מומים אחרים, לרבות קטועי גפיים עליונות.

אכן, בהמלצות של ועדת מומחים לקביעת כללי הוראות

המופנים על-ידי השירות, והן בפקוד מלא של השירות. פיקוח זה, הוא בעיקרו בעל אופי הדרכתי-עצמי ועניינו בשלום הגופני-הרגישי-הנפשי של החניכים ובהתפתחותם הכללית, על-פי התוכנית הטיפולית-החינוכית שנקבעה לכל חניך בנפרד. הוא הדין בתוכניות העבודה הכוללות של הפנימייה.

האינטנסיביות של הפיקוח שונה מפנימייה אחת לשנייה ומעת לעת, כללית, אפשר לומר, כי רמת האינטנסיביות של הפיקוח תלויה בכמה גורמים: גודל הפנימייה, הנע בין 25 ל-40 חניכים; סוג החניכים ואפיונם — ילדים עוברים, ילדים בעלי הפרעות נפשיות, ילדים עם קשי למידה, ילדים עם נזק מוחי, ילדים בעלי רמה שכלית נמוכה; המצב של בית ההורים; טיב הצוות החינוכי-הטיפולי בפנימייה — עובדים חדשים, ותיקים, בעלי הכשרה מתאימה, בעלי הכשרה חלקית או חסרי הכשרה, צוות טיפולי מלא לפי תקן או העדר חלקי של צוות כזה; שינויים בייצור הפנימייה — הסבת פנימייה שטיפלה בסוג מסוים של חניכים לטיפול בסוג אחר של חניכים; הצרכים המתעוררים — משברים לא צפויים בפנימייה ועוד. הביקורים של המפקחים נקבעים על-פי גורמים אלה, בתכיפות גבוהה יותר בתחילת שנת הלימודים ולקראת סופה. בממוצע, אפשר לקבוע כי מפקח מבקר במעון לפחות אחת לחודש, בימים כחיקונים, במשך כארבע שעות לפחות. חוץ מביקור כזה, מחקיימים גם ביקורי פתח לא-מתוכננים, בשעות לא שגרתיות ולזמן קצר.

6. קיימות בארץ פנימיות הפועלות ללא רשיון ואינן מוכרות וידועות למשרד, אלא אם כן נודע לו על קיומן באקראי. במקרים כאלה, כאשר נודע לו עליהן, פועל המשרד בהתאם לחוק, בין שיקיים עמן קשרי עבודה אחרי כן ובין שלא. רוב הפנימיות האלה מיועדות לחניכים בגיל 11 ומעלה. קיים בארץ מספר זעום של פנימיות בעלות רשיון ניהול, שאינן מעוניינות בכל מגע עם המשרד. הן אינן מעוניינות בהפניית חניכים אליהן ובקבלת רמי החזקה בעבורם, וגם אינן רוצות בביקורי מפקחים, בהודקים עניינים חינוכיים. בפנימיות אלה מבקר מפקח מטעם המחלקה למסודות ציבור ובודק אותן מבחינת הצד הפיסי והנושאים הפורמליים, כנדרש על-פי החוק.

7. בארבע השנים האחרונות נסגרו פנימיות "אלקובי", "אכבים", "מצודה", "מעון הילד", "בית מ' שוחט", "תל-רענן", "מוצא" ו"דויתש".

8. על פתיחת פנימייה חדשה או סגירת פנימייה קיימת מודיעים אך ורק לשירותים הסוציאליים במחוזות המשרד, לעיריות הגדולות ולרשויות המקומיות. עניין זה לא מובא לידעת הציבור הרחב באמצעות כלי התקשורת השונים. מכאן שגם אין מביאים לידעת הציבור לאילו פנימיות יש רשיון ניהול ולאילו אין רשיון ניהול.

9. המשרד אינו מפנה חניכים לפנימיות שאין להן רשיון ניהול, חוץ מהמקרים המוזכרים בתשובה 3 לעיל. גם המחלקה למסודות ציבור, המשתתפת בהחזקת חניכים בפנימיות שאינן בפיקוח השירות לילד ולנוער, מקפידה על כך שלפנימייה יהיה רשיון ניהול, זאת ואומרת, שהיא תעמוד בתנאי הרשיון הפורמליים על-פי החוק.

2915. אימוץ ילדים מחוץ-לארץ

חבר הכנסת מ' פרוש שאל את שר העבודה והרווחה ביום כ"ו בטבת התשמ"ז (28 בינואר 1987):

בתוכנית "עושים עניין", ששודרה ב"קול ישראל" בבוקר יום כ' בטבת התשמ"ז, 1 בינואר 1987, נמסר כי ילדים

חמורים ביותר וכללו גם עשיית מעשים מגונים כילדי הפנימיות. בביקור שערכתי השבוע נמסר לי מהמועצה לשלום הילד, כי לא חלו כמעט כל שינויים מאז נערך הסקר ופורסמו ממצאיו.

אבקשך להשיבני:

1. כמה ילדים עד גיל 13 נמצאים בפנימיות?
2. בכמה פנימיות נמצאים ילדים אלה?
3. כמה מהפנימיות הנ"ל פועלות ברשיון?
4. האם נערכות בדיקות תקופתיות, ובאילו תדירות, כדי להבטיח את עמידת הפנימייה בתנאי הרישוי?
5. האם קיים פיקוח על הפנימיות, ומה הוא מספר הביקורים המינימלי של מפקח בפנימייה?
6. האם יש פנימיות הפועלות ללא רשיון או פנימיות המונעות ביקור מפקחים כמוסד? אם כן — האם נקטו צעדים נגדן?
7. כמה פנימיות נסגרו בארבע השנים האחרונות בשל תפקוד לקוי?
8. האם מביאים לידעת הציבור לאילו מוסדות יש רשיון ולאילו אין רשיון?

9. האם משרדכם שולח או משתתף במימון אחזקתם של ילדים בפנימיות שאין להן רשיון או שאינן עומדות בתנאי קבלת הרישוי של פיקוח על המעונות?

תשובת סגן שר העבודה והרווחה ר' פנחסי:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. מספר החניכים גילאי 0-13 המתחנכים במסגרות חוץ-ביתיות נע בין 6,700 חניכים ל-7,000 חניכים, מהם כ-1,800 חניכים במשפחות אומנה.

2. בין 4,900 חניכים ל-5,200 חניכים מתחנכים ב-60 פנימיות וב-10 מעונות משפחתיים.

3. לכל הפנימיות האלה יש רשיון ניהול על-פי חוק הפיקוח על המעונות, תשכ"א-1965, חוץ ממספר קטן של יוצאים מהכלל. חשוב לציין, כי פנימיות שאין להן רשיון ניהול ברתוקף במועד זה, היו בעבר בעלי רשיון ניהול והן פועלות לקבלתן או לחידושו. בכללן, מדובר בקיומם של מפגעים שונים שיש להסירם או בהעדר מתקנים שונים שיש להתקנים. עד לחיקון הליקויים אי-אפשר לאשר את הרשיון החדש. כמובן יש להדגיש, כי פנימיות אלה פועלות בפיקוח מלא של השירות לילד ולנוער, אשר, בין היתר, שוקד על כך ומזרז את הפנימיות האלה לתקן את הליקויים.

4. רשיון לניהול פנימייה יכול להינתן לתקופה של שנה אחת, או לכל היותר לתקופה של שנתיים. תוקפו של כל רשיון ניהול מסתיים ב-31 בדצמבר בשנה פלונית. תנאי הרישוי הם ברובם מינהליים ופיסיים, והבקרה עליהם נעשית במסגרת מלאכת הפיקוח הכללית. על כל פנים, בדיקה יסודית של תנאי הרישוי נעשית סמוך למועד חידוש הרשיון ולפני שהמפקח נותן או אינו נותן את המלצתו לחידושו. אשר לליקויים המתחילים בתוך תקופת הרשיון, המפקח מעיר בעת ביקורו ועומד על תיקונם המהיר, הכול לפי העניין.

5. בפנימיות לבני הגילאים האלה, שאליהן מפנה השירות לילד ולנוער את החניכים, ברובן ככולן נמצאים רק חניכים

לחוק האימוץ, שמשרד העבודה והרווחה מסייע לאנשים המבקשים לאמץ ילדים בחוץ-לארץ על-ידי מתן חוות-ידע לרשויות החוק והכנה להורות.

נושא האימוץ בחוץ-לארץ נמצא בטיפול של ועדה בין-משרדית בהשתתפות משרדי הפנים, המשפטים, העבודה והרווחה והחוק.

2. למיטב ידיעתנו, לא הגיע לארץ שום ילד מאלבניה.

3—4. אין בידי משרד העבודה והרווחה נתונים על הילדים שאומצו בחוץ-לארץ. רישום מאומצים בחוץ-לארץ נעשה במשרד הפנים.

היו"ר א' שוסטק:

אני מודה לסגן שר העבודה והרווחה.

מאלבניה ואף מארצות קומוניסטיות אחרות מובאים לישראל לאימוץ.

אודה לך אם תשיב לי:

1. האם הדברים נכונים?

2. כמה ילדים הובאו לאימוץ מאלבניה?

3. כמה ילדים הובאו לישראל לאימוץ ממדינות אחרות, וכמה מכל מדינה?

4. כמה ילדים הובאו לאימוץ ממדינות אחרות מאז קום המדינה, וכמה בכל שנה?

תשובת סגן שר העבודה והרווחה ר' פנחס:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. בתוכנית "עושים עניין" מסרה פקידת סעד ראשית

ה. הצעה לסדר

במעגל סגור, כדי שהציבור המתעניין ועוקב אחרי המשפט, ומספרו הולך וגדל, יוכל לקבל שירות תקשורת זה.

אדוני היושב-ראש, אני מבקש ממך, באמצעות הצעה זו לסדר, למצוא דרך לגרום לכך שהממשלה תפעיל את סמכותה ואת השפעתה על הטלוויזיה, שהרי מדובר בתקציב לשידור ישיר ולשידור במעגל סגור. הרי לא מתקבל על הדעת שאנשים לא יוכלו לקבל שירות כזה. זהו משפט היסטורי כל כך חשוב, אולי האחרון המתקיים במדינת ישראל נגד פושעים נאצים.

אני מודה לך על שאפשרת לי להעלות נושא זה על סדר-היום של הכנסת.

היו"ר א' שוסטק:

תודה. אמסור את הדברים גם ליושב-ראש הכנסת, ואנו נשתדל לעמוד בקשר עם הממשלה בעניין זה.

ו. הצעה לסדר-היום

מעשי כוחות הביטחון בשטחים ומעצרים מינהליים המבוצעים על-ידי השלטונות

ותשעה חודשים, ילד: סמיח ארושה, הנהג משכס שנרצח ב-18 בפברואר, ועוד חושב בית-לילה, שנרצח ביום אתמול. עלי להזכיר לכם שלפגרום הזה קדם פוגרום לפני קצת יותר מחודשיים, בסוף השנה שעברה. באותו זמן נרצחו חמישה צעירים, שניים מהם מאוניברסיטת אל-ג'אח ושניים ממחנה הפליטים בלאטה, שאחד מהם, מג'יד אבו-דרע, היה בן 14 שנים.

פעולות הדיכוי האחרונות, נוסף על רצח שלושת הצעירים האלה, כללו פציעת עשרות אנשים בעשרות מקומות בכדורי כוחות הביטחון. רק ביום חמישי שעבר נפצעו בכדורים של כוחות הביטחון שלושה אנשים — אני מביא דוגמה מיום אחד בלבד, יום חמישי שעבר — ואלה הם: הילד אכרם שעב מעזה, ילד בן 10, חאלד אל-ג'אמל ונאסר סליל.

היו גם פשיטות רבות על האוניברסיטאות, על מחנות הפליטים ועל עשרות בתי-ספר. הוחקפו תלמידות ותלמידים רבים. היה שימוש, ללא חשבון, בפצצות גז מדמיע נגד התלמידים ונגד אנשים שהשתתפו בהפגנות במקומות שונים בגדה המערבית, ובמיוחד במחנות הפליטים.

שבח וייס (המערך):

אדוני היושב-ראש, אני מבקש רשות להצעה לסדר.

היו"ר א' שוסטק:

בבקשה.

שבח וייס (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני חוזר עכשיו מ"בניי האומה", שם מתקיים משפט של דמיאניוק; הייתי שם גם כמשך השבוע שעבר. המון אזרחים צובאים על דלתות בית-המשפט ואינם יכולים להיכנס. יש התעניינות ציבורית רבה ומובנת.

בשבוע שעבר העליתי בכנסת בקשה בפני שר החינוך, שהטלוויזיה הישראלית תשרת את הקהל בארץ ותשדר במשך שעה-שעתיים ביום בשידור ישיר את ההתרחשויות מאולם המשפט. יש גם אפשרות לעשות משהו בשידור טלוויזיה

היו"ר א' שוסטק:

רבותי, אנו עוברים לסעיף ה' של סדר-היום: הצעות לסדר-היום. רשות הדיבור לחבר הכנסת תופיק זיאד להביא את הצעתו לסדר-היום מס' 5247 בנושא: מעשי כוחות הביטחון בשטחים ומעצרים מינהליים המבוצעים על-ידי השלטונות. בבקשה.

תופיק זיאד (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, זה יותר מחודש נמשך הגל החדש של הסלמה חמורה בפעולות הדיכוי האכזריות בשטחים הכבושים: ברצועת-עזה, בגדה המערבית ובכרמ-הגולן. פעולות הדיכוי האכזריות האלה נמשכות יום-יום ובכל מקום, במיוחד בערים, במחנות הפליטים ובאוניברסיטאות.

מאיר כהנא (תנועת כך):

לא מספיק.

תופיק זיאד (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

בקציר הדמים של הגל האחרון הזה היו שלושה הרוגים: אחמד אל-אסטל מעזה, שנרצח ב-29 בינואר והוא בן 14 שנים

אבנר חי שאקי (הסיעה הדתית-לאומית):
לדעתם. כוללת מולדתם גם את ירושלים, המקום שאתה
עומד בו עכשיו. אם כן, איפה המולדת היהודית?

תופיק יזאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
נכון, גם ירושלים. היא נכבשה ב־1967. נכון, גם ירושלים.

מאיר כהנא (תנועת כך):
ומה עם נצרות והגליל?

תופיק יזאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
פעולות הדיכוי לא פסחו על רמת-הגולן.

מאיר כהנא (תנועת כך):
מה עם נצרות?

תופיק יזאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
ב־14 לפברואר 1987 — — —

אבנר חי שאקי (הסיעה הדתית-לאומית):
— — —

תופיק יזאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
חבר הכנסת שאקי, על מה אתה צועק?

אבנר חי שאקי (הסיעה הדתית-לאומית):
על זה שאתה מתעבר — — —

תופיק יזאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אתם יושבים שם, אתם כובשים, אתם מרכאים עם
יום-יום. על מה אתה צועק?

מאיר כהנא (תנועת כך):
אתה בוגד. רד משם, שונא ישראל — — —

אבנר חי שאקי (הסיעה הדתית-לאומית):
— — —

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
— — —

תופיק יזאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
ב־14 בחודש זה אסרו כוחות הביטחון על קיומו של טקס
להסרת הלוגו המנומנם של סולטן אלי-אטראש והתקיפו
אלפים שרצו להשתתף בטקס ולמחות על חוק צירוף הגולן
למדינת ישראל.

אבנר חי שאקי (הסיעה הדתית-לאומית):
אתה אזרחי ישראל, אתה חבר הכנסת — — —

היו"ר א' שושטק:
חבר הכנסת שאקי, אני מבקש ממך להפסיק.

תופיק יזאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אני מוחה, יש לנו זכות למחות. אני אומר שהחוק הזה אינו
חוק. פיזרו אותם בגז מדמיע, עשרות, גם מרמת-הגולן, נעצרו,
ככללם ילדים. אני מבאי דוגמה: בין העשרות שנעצרו
ברמת-הגולן יש ילדים בני 14 שנים — סאלח שאעב בן 14,
ואליד שאפיק יוסף בן 14. הכיבוש הופך אתכם לרוצחי ילדים.
אינכם רוצים לחשוב על זה?

אבנר חי שאקי (הסיעה הדתית-לאומית):
אל תעשה מאתנו עם של רוצחים.

מאיר כהנא (תנועת כך):
— — —

כמו כן, נעצרו מאות אנשים. אביא רק דוגמא אחת: עד
ה־18 בחודש זה הגיע מספר העצורים בעזה ליותר מ־100, והם
נשלחו למחנה "אנצאר 2". היום נמסר לי, שבמחנה "אנצאר 2"
יושבים יותר מ־150 עצורים. במשך יום אחד, ב־9 בפברואר,
היו ארבעה פצועים מכדורים במחנה הפליטים בלאטה, כיניהם
לד כן 14, שמו ראד רואש, ועוד צעירה — זכיה חליל, באותו
יום היו חמישה פצועים באוניברסיטת אל-נג'אח. למחרת,
ב־10 בפברואר, היתה במחנה הפליטים בלאטה פשיטה של
כוחות הביטחון, נורו יריות ונעשו פעולות דיכוי נרחבות.
באותו לילה נעצרו יותר מ־60 אנשים.

הוצאו צורים. שר הביטחון הוציא צורים שלפיהם הוא סגר
את כל האוניברסיטאות בשטחים הכבושים: אוניברסיטת
אל-נג'אח, אוניברסיטת ביר-זית, אוניברסיטת בית-לחם,
אוניברסיטת חברון וכמו כן מספר רב של בתי-ספר. רצוני
להצביע כאופן מיוחד על פעולות הדיכוי נגד אוניברסיטת
אל-נג'אח. מאז תחילת שנת הלימודים הוצאו נגד אוניברסיטת
זו צווי סגירה ליותר מ־50 יום. הווי אומר, מאז 18 באוקטובר
1986 ועד היום נסגרה האוניברסיטה ליותר מ־50 יום.

שר הביטחון התרבותי, שר הביטחון של המדינה
התרבותית אומר בגלוי, שאם ימשיכו הסטודנטים במאבקם
באוניברסיטאות, ייסגרו האוניברסיטאות.

יובל נאמן (התחיה):
בצדק.

תופיק יזאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
איזה, צדק? אתה מזכיר לי כל מיני אנשים, שליטים
אכזריים כהיסטוריה, ששרפו אוניברסיטאות, סגרו אותן ושרפו
ספריות. חזור להיסטוריה ולמד ממנה.

נוסף על זה, קיימת בעיית המעצרים האדמיניסטרטיביים.
כתשובה על שאלתה של חבר הכנסת תופיק טובי אמר שר
הביטחון, שלפי הנתונים, שהם נכונים ל־16 בפברואר, מספר
העצורים המינהליים הוא 54, ומספר המרוחקים למקומות
מגוריהם — 63. מספרם אלו אינם כוללים את רמת-הגולן ואת
ירושלים. על המספרים האלה יש להוסיף עשרות עצורים
מינהליים שנעצרו ושוחררו במשך כל החודשים שעברו, ויש
להוסיף עליהם עשרות עצורים מינהליים מאז 16 בפברואר.
במשך החודשים האחרונים נעצרו מאות אנשים, חלקם
שוחררו, נעצרו חרשים, חלקם שוחררו, נעצרו חרשים וחוזר
חלילה, בלי שום משפט וכלי שום חקירה. חברי הכנסת תופיק
טובי ואני היינו בבית-הסוהר ג'ניט בשכס ב־6 בפברואר
ונפגשנו עם חלק מהעצורים המינהליים, וחלקם יושבים יותר
משישה חודשים. כל שישה חודשים או כל חודשיים מחדשים
את צו המעצר שלהם למשך תקופה נוספת.

יובל נאמן (התחיה):
והם לא עשו שום דבר?

תופיק יזאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
הם נאבקו למען המולדת שלהם, למען שחרור המולדת
שלהם.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אם הם עברו עבירה, העמד אותם למשפט. למה אין
מעמידים אותם למשפט?

תופיק יזאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אין לכם שום הוכחה נגדם.

תופיק זיאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
מה שהוכרתי הוא רק שמץ של פעולות הדיכוי האכזריות
נגד יושבי השטחים הכבושים, ומומן לזמן יש הסלמה חמורה
מאוד.

מאיר כהנא (תנועת כך):
עוד לא ראינו כלום.

יובל נאמן (התחיה):

— — —

תופיק זיאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אתם מנסים לכבוש מחדש, מדי
חודשים-שלושה, את השטחים הכבושים.

אבנר חי שאקי (הסיעה הדתית-לאומית):
אנחנו בעלי השטחים, לא הכובשים.

תופיק זיאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
כל חייל, ידו על ההדק; כל הצבא, ידו על ההדק;
המתנחלים, ידם על ההדק; הממשלה, ידה על ההדק; המדינה
כולה, ידה על ההדק נגד העם הערבי הפלשטיני, המנסה להגיע
לשלום צודק.

אבנר חי שאקי (הסיעה הדתית-לאומית):
העם הערבי הפלשטיני — — —

היו"ר א' שוסטק:

חבר הכנסת שאקי, אין לו זמן להשיב לך.

חבר הכנסת זיאר, אתה מדבר מעבר לזמן המוקצב לך. אני
מתחשב בהפרעות, אבל אני מבקש לסיים.

תופיק זיאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

המטרה היא לדאוג את המאבק של העם הערבי הפלשטיני
בשטחים הכבושים כדי ליישם את כל התוכניות לחיסול
זכויותיו הלגיטימיות של העם הערבי הפלשטיני. אבל זה
לשווא. אחרי 20 שנים של כיבוש הוכח שזה בלתי אפשרי.
אחם פועלים נגד החיים עצמם, נגד חוקי ההתפתחות
ההיסטורית. שר הביטחון מנסה להסביר את המאבק נגד
הכיבוש ככך שיש הוראות מבחן. אילו הוראות מבחן? עם
מדוכא יום-יום במשך 20 שנה, בניו נרצחים, אלפים נכנסו
לבתי-הסוהר — האם הוא צריך לחכות להוראות מבחן? זהו
טבע החיים, זהו טבע ההתפתחות ההיסטורית של כל עם
מדוכא שרוצה להשתחרר, זכותו להשתחרר וזכותו להקים
מדינה משלו בהנהגה לגיטימית שלו שהוא בחר בה —
כאשר.

מאיר כהנא (תנועת כך):

זה רק מתחיל, אדוני, עוד תראה.

תופיק זיאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אני רוצה לצטט באוזניכם דברים שאמר אדם שאינכם
יכולים להאשימו בשמאלנות או בעמדות שהן נגד מדינת
ישראל — האלוף אהרן יריב. הלן דבריו שהתפרסמו בעיתון
"מעריב" מיום 13 בפברואר: "יש היום הזדמנות להגיע להסדר
אפילו נוסח ההסדר עם מצרים. זאת אומרת, נסיגה מהשטחים
הכבושים. אנו חייבים ללכת לקראתו". הוא אומר על
הפלשטינים: "הם מוכנים לשלם תשלום מסוים תמורת מדינה,
וככל שנקדים יהיה לנו יותר טוב".

חברי הכנסת, השלום הוא אפשרי. אתם משחיתים את
עצמכם, אתם משחיתים את מדינתכם. האיום על המדינה הזאת
בא רק מהמדיניות שלכם. אתם צריכים לדאוג קצת לעתיד העם
שלכם ולעתיד המדינה שלכם ולשנות באופן יסודי את כל
המדיניות הזאת.

אנחנו מציעים לדרך כנושא.

היו"ר א' שוסטק:

חודה רבה. רשות הדיבור לשר הביטחון להשיב על
ההצעה.

שר הביטחון י' רבין:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, מדיניות הממשלה כלפי
יהודה, שומרון ורצועת-עזה נקבעה כדלהלן: כל עוד לא הושג
פתרון מדיני בדרך של משא-ומתן לשלום, שטחים אלה נתונים
לשלטון צבאי ולמינהל אזרחי.

מאחר שזה 20 שנה אין נכונות להיכנס עמנו למשא-ומתן
לשלום ללא תנאים מוקדמים, יישאר מצב זה, על-פי החלטת
הממשלה, עד אשר יושג פתרון במסגרת שלום עם ירדן.

תופיק זיאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אבל זהו זיוף. אתה מסלף את ההיסטוריה.

שר הביטחון י' רבין:

מה תהיה דמותו של השלום — על כך תחליט הממשלה
לכשנגיע לשולחן המשא-ומתן.

אני שיך לאלה המאמינים שעלינו להוכיח כי ביכולתנו
לפעול נגד הטרור, לקיים את החוק והסדר הציבורי, לקדם את
רווחת כל התושבים החיים בשטחים, כתנאי וכסיכוי לכך
שמישהו יהיה מוכן בכלל להגיע אתנו למשא-ומתן על שלום.

כל עוד אין משא-ומתן כזה, אני, כשר הביטחון, המופקד
מטעם הממשלה על השטחים באמצעות הממשל הצבאי
והמינהל האזרחי, נוקט מדיניות של מלחמה בכל האמצעים
המותירים בחוק נגד הטרור — טרור נגד ישראלים ונגד ערבים.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
הם נלחמים בעם ולא בטרור.

מאיר כהנא (תנועת כך):

נכון, בדיוק כך, בעם.

שר הביטחון י' רבין:

הדבר השני — קיום החוק והסדר הציבורי.

הדבר השלישי — סיוע במידת האפשר לאוכלוסייה
הערבית בשטחים הרוצה לשפר את רמת חייה ואת איכות חייה.

בשבועות האחרונים היינו עדים לריבוי מקרים של הפרת
הסדר הציבורי. אני מפריד בין הפרת הסדר הציבורי לבין
הטרור, אם כי קו ההפרדה איננו חד: יש תחום חופף בין שני
אלה. אבל, ברצוני לציין שבשבועות האחרונים רבו בעיקר
מקרים של הפרת סדר, שמוקדם היה התסיסה וההתססה מתוך
האוניברסיטאות או מתוך כמה בתי-ספר. מרבית האוכלוסייה
לא נטלה חלק בהן; אינני רוצה ואינני מוסמך לומר מה הן
הרגשותיהם ומה הם מאווייהם, אני מדבר על השתתפותם
באירועים.

כוחות הביטחון, צה"ל ומשמר הגבול פועלים במסגרת
ההוראות האומרות שתפקידם להילחם בטרור ולקיים את החוק
ואת הסדר הציבורי. אנחנו נשתמש בכל אשר מתיר לנו החוק
כדי לקיים חוק וסדר.

עבד-אלוהב דראושה (המערך):

בכלל זה שימוש בירי, אדוני השר?

שר הביטחון י' רבין:

בכלל זה שימוש בירי, על-פי פקודות הצבא.

עבד-אלוהב דראושה (המערך):

בכלל זה שימוש בירי נגד ילדים?

שר הביטחון י' רבין:

נגד מי שזורק אבן או מאיים על שלומם של חיילי צה"ל.

מאיר כהנא (תנועת כך):

נגד מי שזורק אבנים. נכון. בדיוק כך.

שר הביטחון י' רבין:

או נגד מי שזורק רימון או בקבוק מולוטוב.

חברי הכנסת, אני מצטער על אוכדן חיים מכל צד, והייתי רוצה מאוד שאלה שמניעים את הילדים, שמסיתים אותם לזרוק אבנים, אלה שזורקים רימונים ובקבוקי מולוטוב בעצמם, אלה שמניחים מטעני חומר-נפץ, אלה שזורקים רימונים בשער-שכם — ידעו שהם הם המביאים לתגובה.

אנו רוצים לשמור על החוק והסדר. לא מנענו דיבורים אלא הסתה לטרור, להרג של יהודים וערבים, להתארגנות לטרור.

לכן, אל יבואו בטענות אלה שמארגנים את ההפגנות, עלי-פי הוראות מבחן, במימון מבחן, תוך מתן פקודות מתי ועל אלו נוסעים להשליך אבנים או איזו אוניברסיטה ואילו בתי-ספר יארגנו מהומות, אל יבואו הם בטענות, אחרי שהם פועלים מתוך כוונה ברורה — ולאחרונה הם אף הורידו את גיל הילדים הנשלחים לזרוק אבנים ל-10 ו-11, ובכוונה, ובמכוון. המבוגרים אינם פועלים, הם נזהרים, הם עומדים בצד. אלה המסיתים לטרור, להפרות סדר, להבערת צמיגים, לזריקת אבנים, לזריקת רימונים — — —

תופיק זיאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אתם נכנסתם לבתי-ספר ודיכאתם את התלמידים ואת הילדים שם.

שר הביטחון י' רבין:

אלה ייענשו ויטפלו במסגרת החוק ופקודות הצבא — אם האוניברסיטאות ובתי-הספר ישמשו מוקדי פעילות והסתה לטרור במקום לשמש מקום לימודים. וקבענו כללים, אמרנו להם, אתם רוצים לעשות אספות כאולמות — עשו, אולם בלי הסתה לטרור; בלי הסתה לטרור. אבל אם ייהפכו האוניברסיטאות למוקד ארגון הפגנות והפרות סדר, הן תיסגרנה.

תופיק זיאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
שמענו את זה מאחרים.

מאיר כהנא (תנועת כך):
אכל לצמיתות.

הי"ר א' שוסטק:
חבר הכנסת כהנא, אל תעזור.

אבנר חי שאקי (הסיעה הדתית-לאומית):

תופיק זיאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
— — — אתם צריכים להתבייש.

אבנר חי שאקי (הסיעה הדתית-לאומית):

תופיק זיאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אלו סיפורי סבתא.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
תסתכל על התמונות.

הי"ר א' שוסטק:
חבר הכנסת שאקי, מה התכלית בויכוח הזה? רק בשביל לתת הזדמנות להפריע? מה התכלית? איפה התבונה?

שר הביטחון י' רבין:

חבר הכנסת תופיק זיאר, בסוריה לא יכול לקרות דבר כזה באוניברסיטאות, גם לא בעירק; במצרים ובירדן — אולי במידה מסוימת. בשום מדינה ערבית לא יקרה דבר כזה. כדאי שתזכור שעד פרוץ מלחמת ששת-הימים לא היתה ביהודה, בשומרון וברצועת-עזה אף לא אוניברסיטה אחת. כולן נפתחו תחת שלטון הדיכוי הישראלי. תחת השלטון הערבי לא היתה קיימת שם אף לא אוניברסיטה אחת.

מאיר כהנא (תנועת כך):
אנחנו פראיירים.

תופיק זיאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

שר הביטחון י' רבין:

לכן, אדוני היושב-ראש, אני מציע להסיר את ההצעה מעל סדר-היום.

מאיר כהנא (תנועת כך):
הצעה אחרת.

הי"ר א' שוסטק:
רשות להצעה אחרת לחבר הכנסת רן כהן.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אדוני היושב-ראש, אדוני שר הביטחון, חברות וחברי הכנסת, היה כדאי לבקש ראשון את רשות הדיבור רק כדי שהצפוני הזה יצא מהאולם.

יובל נאמן (התחיה):
בעיניך הוא גרוע יותר מזה?

אורה נמיר (המערך):
חבר הכנסת נאמן, האם אתה צריך להגן עליו?

יובל נאמן (התחיה):
— — —

אורה נמיר (המערך):
צריך לעשות איוון קרוש?

קראות:

הי"ר א' שוסטק:
חברת הכנסת אורה נמיר, אני מבקש לא ללכות את היצרים.

עבדיאלוהב דראושה (המערך):

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
זו הייתה, בסך הכול, פתיחה צנועה, לא כדי לומר שאין לי מה לומר על הנושא וגם לא כדי לחשוף את מה שאתה, חבר הכנסת, יובל נאמן, עשית — גילית פן לא יפה שלך.

אני רוצה לומר, רבותי חברי הכנסת, שלא עליתי לדוכן כדי לבקש להעביר את הנושא לוועדה רק משום שיש לי הזדהות מלאה עם הדברים שאמר כאן חבר הכנסת תופיק זיאר. אני חושב כאמת שהכיבוש משחית אותנו, פוגע בנו, הורס חלקים טובים מאוד של העם שלנו ושל המשטר הדמוקרטי שלנו. אבל, אני מבקש באמת — — —

אבנר חי שאקי (הסיעה הדתית-לאומית):
אפשר לשאול שאלה?

לשמע ניסיון למצוא, בכל זאת, היגיון כלשהו ואחריות כלשהי במעשי הצדדים השונים המעורבים בסכסוך. לכל אחד מן הצדדים הלאומיים זה לא נוח. אבל, מה אפשר לעשות? על הצדק צריך לשמור בכל מקום, וצריך לגלות אומץ לב בכל מקום. כשנעשה דבר אמיתי צריך לומר זאת, גם אם עשתה זאת ממשלה לא שלי, שאני מתנגד למדיניותה — ואני מתנגד להמשך שהייתנו כשטחים. אבל כאשר צבא-הגנה לישראל חוקר רצח של ילד בן 12, אני רוצה להיות גאה בזה. לדעתי, גם אתם צריכים להיות גאים בזה.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
צריך לגנות את — — — ולא לשבח את החקירה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אדוני שר הביטחון, אני רוצה לפנות אליך בבקשה, שלא להסיר את הנושא מעל סדר-היום משום חשיבותו למענו, משום שאנחנו צריכים לבדוק את הנושא לעצמנו, ומשום חשיבותו האובייקטיבית. לא בכל מקום שבו אנחנו נמצאים — עלינו להימצא שם. לא כל מעשה שאנחנו עושים — מחובתנו לעשותו. הדבר הזה ניתן לבדיקה באחת מועדות הכנסת. אני מבקש, אדוני, להעביר את הנושא לוועדה.

היו"ר א' שוסטק:
חבר הכנסת תופיק זיאר, אתה מסכים להצעה להעביר את הנושא לוועדה?

תופיק זיאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
כן.

היו"ר א' שוסטק:
לפנינו שתי הצעות: האחת — להעביר את הנושא לוועדה; והשנייה — לא לכלול את הנושא בסדר-היום. אני מעמיד את ההצעות להצבעה.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הנושא
לוועדה — מיעוט

בעד ההצעה שלא לכלול את
הנושא בסדר-היום של הכנסת — רוב

ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום
של הכנסת נתקבלה.

ז. הצעות לסדר-היום

המעורבות הצבאית של סוריה בלבנון

אדוני היושב-ראש, אדוני שר הביטחון, חברות וחברי הכנסת, בראש ובראשונה, ודווקא כאיש האופוזיציה, אני רוצה לשבח את מערכת הביטחון בכלל ואת המטכ"ל של צה"ל בפרט על האווירה הרגועה והמאופקת ועל גישתם העניינית בהתייחסותם לבעיה של כניסת יחידות הצבא הסורי לבירות בתחילת השבוע. אִם זוכר ימים שבהם ממשלות ושרי ביטחון היו עטים על מהלך כזה כמוצאי שלל רב, ורואים בו עילה להיסטריה, להשחתת תרבות ולעשיית רווחים פוליטיים, או, חלילה, לגירמתו למלחמה או לפעולות אחרות בגין מקרה מהסוג הזה.

איננו יכולים אלא לגנות, ובחריפות, כל התערבות של מדינה אחת בריבונות של שכנתה כעיקרון, ובמקרה זה — את

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
תן לי לגמור. אני רק מבקש — — —

בני שליטא (הליכוד):
גם הכיבוש בגדה פוגע.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אתה מפריע בדיוק בקטעים שאולי כדאי לך לשמוע אותם. אני רק מבקש, גם מחבר הכנסת תופיק זיאר — כאשר הוא מדבר על הפיכתנו לרוצחי ילדים, עליו לגנות רוצחי ילדים גם כאשר הם רוצחים יהודים וגם כאשר הם רוצחים ישראלים. גם כאשר הדברים משפיעים עלינו לרעה, צריך לומר אותם כשהם משפיעים לרעה גם על הצד השני. אני מכיר בכך שהכיבוש פוגע בנו כיהודים, כציונים, כלוחמים על שחרור עמנו, כמדינה דמוקרטית. אבל, בבקשה, צריך לומר את הדברים כדי שהם יהיו בעלי חוקה.

דבר שני: אני רוצה לומר היום כאונוי שר הביטחון, העסק כרגע עם פמליה גדולה, דווקא מלת שבת. אני רוצה לשבח את שר הביטחון על החלטתו בקשר למיצוי החקירה האינטנסיבית המתנהלת זה חודשים על הפגיעה, ההרג של הילד בן ה-12 במחנה בלאטה. חרף העובדה שמצ"ח — משטרה צבאית חוקרת — החליטה להעביר את החקיק לפרקליטות לשם סגירתו. החליטה הפרקליטות להתזיר אותו למצ"ח לחקירה. אני גאה על כך שאני שייך למדינה שבה שר הביטחון והפרקליט הצבאי מחליטים החלטה כזאת, כאשר מדובר ברצח של ילד בן 12.

תופיק זיאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
הרבה ילדים נרצחו.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אני יודע. חבר הכנסת תופיק זיאר, האמן לי — — —

תופיק זיאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
— — —

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אני רוצה לסיים אבל הוא מפריע לי, לא אני לו.

היו"ר א' שוסטק:
אל חשיב לו. אינך חייב להשיב.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
תן לי לגמור, יש לי רק עוד שלוש דקות. לשום צד לא נוח

היו"ר א' שוסטק:

אנחנו עוברים להצעות לסדר-היום מס' 5333, 5336, 5339, 5343, 5350, 5357 ו-5365, מאת כמה חברי הכנסת, בנושא: המעורבות הצבאית של סוריה בלבנון. אני מזמין את חבר הכנסת רן כהן להעלות את הצעתו.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, מהשטחים אנחנו עוברים ללבנון.

שר הביטחון י' רבין:
לא אנחנו, הסורים.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אנחנו עוד שם, כפי שידוע לך היטב.

גדולים כדי שמטורפים שלהם או מטורפים שלנו ימצאו את העילה למלחמה הבאה.

לכן, לעניות דעתי, צריך להתחיל לעשות מעשה כדי למנוע את המלחמה הזאת. ומניעת המלחמה הזאת אפשרית אך ורק אם תהיה יוזמה מדינית לשלום, שתיתן גיבוי, עומק ורוחב לשלום שבין ישראל למצרים. היום ממש מגוון לשמוע את דוברי הליכוד מדברים על שר החוץ ועל יציאתו למצרים מחר כאילו הוא הולך למכור את עניינה של מדינת ישראל. האם שמעון פרס הוא הבוגד בה"א-הידיעה של מדינת ישראל? אני שואל את השאלה הזאת חרף אי-הסכמתי עם רבות מעמדותיו של שמעון פרס. אבל, להציג אותו כאילו הוא הולך למכור את ביטחונה ואת קיומה של מדינת ישראל בכקשו רק להתחיל בוועידה בין-לאומית שתפתח במשא-ומתן לשלום — עד לאן הגיע חלק זה בממשלה? ולעומת זאת, האם אותו חלק משוכנע — ויכול ראש הממשלה שמיר לבוא ולהכטיף למדינת ישראל שבהעדר ועידה יש לו, לראש הממשלה שמיר, דרך כדי להביא את מדינות ערב למשא-ומתן, דרך אלטרנטיבית. הלוא זה ממש כלתי אפשרי לעמוד נוכח סכנת המלחמה המתקרבת ולראות את ממשלת ישראל מתחששת בינה לבינה לא בהקשר של המלחמה הבאה אלא בהקשר של מלחמת הכחירות הבאה.

הרי יכול לקרות, חלילה, שעם ישראל לא ייפול למלחמת בחירות, אלא הוא ייפול למלחמה כוללת וישאל את עצמו איפה הוא חי ואיפה הוא נמצא. תודה רבה.

היו"ר א' שוסטק:

באותו נושא הצעה לחבר הכנסת שבת וייס, בבקשה.

שבח וייס (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בראש דברי אני רוצה לכוון על עמדת הממשלה ועל עמדת שר הביטחון במשבר הנוכחי. אנחנו התרגלנו, בעבר הלא-רחוק, שכל תזווה אצל הסורים, כל תזווה באזור — בטרם נבדקו, בטרם נבדקו השלכותיה הצבאיות והמדיניות — מייד גרמה לכך שפה, בתוך הבית שלנו, הושמעו מדי פעם בפעם חרוצות קרב, סממאות אשר גרמו למתח, לעתים עד כדי יצירת אווירה היסטורית, אווירה שבאופן אוטונומי החריפה את המשבר.

הערה ראשונה — אני מרוצה מכך שממשלת ישראל הנוכחית ושר הביטחון הנוכחי עוסקים בהרגעת הרוחות ונוקטים מדיניות ריאליסטית — לא תמימה, לא חלשה, לא רופסת, אלא מדיניות המגלמת את היוזמה שכתבונה ובוהירות. וזאת היא העוצמה העיקרית שלנו.

אני רוצה לומר, שיכולתי היום לאמץ ללא קושי את רוב דבריו של קורמי, חבר הכנסת רן כהן, חרף מעניין אחד, שאני חושב שהוא יותר כתחום של גינוני נאום שיש לכולנו — כשהוא דובר על המטורפים פה ועל המטורפים שם. אני מתאר לעצמי למה הוא התכוון כאן. אבל רציתי לומר לך, חברי, חבר הכנסת רן כהן, שלפחות בעיניי זה צריך לכוון על כך שממשלת ישראל הנוכחית כוללת בקצוה גדולה, רוב גדול מאוד שהוא שקול מאוד במדיניותו. אם כן, זאת היא גם ברכה מסוימת בממשלה שאינך מקבל את דרכה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

ברשותך, לא ציינתי שם מסוים — — — אנחנו כבר היינו בכיירות.

שבח וייס (המערך):

לא, אני יודע. אני יודע אפילו למי התכוונת. לכן אני אומר, יש רוב גדול שמנהל מדיניות כפי שמדינה קטנה צריכה לנהל. זהו עניין אחד.

התעורבותה של סוריה כלכונן, על שום פסילתנו את ראייתה של סוריה את לכונן כאילו זו אינה קיימת, וכאילו השלטון בדמשק עושה כה, בתוך לכונן כבתוך שלו, וכאילו לכונן איננה אלא חלק בלתי נפרד מסוריה רבתי.

עם זאת, אדוני שר הביטחון, עלינו לראות את המהלך הזה בעיניים מפוכחות. תזווה ריבית סורית מגבול לכונן-סוריה אל חוף הים הביירותי מקמת אומנם כוח זה בצפונה הרחוק של מדינת ישראל, ויש בכך סיכון פוטנציאלי מסוים, אך בד בבד, צריך להודות על האמת, נוצר חלל צבאי משמעותי ביותר בדרך העולה מישראל אל דמשק. יש בכך בוודאי, לדעת הכמהים למלחמה קרובה, פוטנציאל לא קטן לפתוח במלחמה — גם בצד הסורי וגם בצד שלנו. המטורפים שלהם והמטורפים שלנו, עלולים לראות ברוחב הפריסה של הצבא הסורי כסוריה ובהסתבכות שעוד חלק ותגבר של יחידותיהם בתוך הבזק הלבנוני קרש קפיצה למלחמה הבאה. אם עוד יוסיפו ויחדירו לשם טילי קרקע-אוויר, על אחת כמה וכמה. אולי המטורפים שלהם הם שירצו לצאת מן המצוקה עליידי מלחמה נגד מדינת ישראל. אבל יש גם מטורפים בצד שלנו — ואריק שרון כבר קפץ כראשם — שיתריעו, תוך פיזור ערפל, על הסכנה החמורה בביכול המאיימת עלינו, ויבקשו כי ישראל תנצל את פינוי הדרך להמשך כדי להקדים את המלחמה הבאה — גם אלה וגם אלה, שם וכאן, מטורפים הם, והם עלולים לגרום רק סבל וחורבן מיותרים.

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, יש בוודאי הסברים רבים למהלך שנקט נשיא סוריה, חאפז אסאד, בכניסתו לביירות, אף שהוא ונהגתו התנגדו לצעד כזה כמשך תקופה ארוכה. ההסברים לכך יכולים להיות השניוניים במדיניות בריית-המועצות כלפי המערב, והחשש של אסאד שזו תנטוש אותו בלא שינוי מדיניות; רצונו של הנשיא אסאד לתמרן בתוך העולם הערבי — ועובדת השתתפותו בוועידה האסלאמית האחרונה בכוחות מעידה על כך; רצונו להתגבר על הטרור בכיירות ולגבות בשל כך מחיר מסוים מן המערב. יש סיבות רבות אפשריות במקרה זה.

הדבר החשוב לנו הוא להתמקד בהשלכות הכניסה הסורית לביירות עלינו, על מדינת ישראל ועל צפון המדינה כפרט. עלינו לעקוב, בדעתי, בדריכות אחר פעולות הסורים: האם הם יורדים דרומה מביירות, כן או לא, ועד היכן; האם הם מכניסים טק"א — טילי קרקע-אוויר — לביירות או לא, והאם סוגי הטק"א מיועדים למטרות התקפה או הגנה — הכול צריך להיעשות בבריקה עניינית.

אך לנו אין שום סיבה שבעולם לחלץ את הסורים מהסתבכותם בתוך הבזק הלבנוני האלים, כפי שחילצנו אותם ברוב סכלותנו בשנת 1982. לאחר שש שנים של שקיעה — רק אנחנו, בקורבנותינו ובסבלנו, הוצאנו אותם משם.

אדוני השר, רק לאחרונה אמרת, שאין סכנה קרובה של מלחמה בינינו לבין סוריה, או בינינו לבין החזית המזרחית, או מכל מקום, שהסכנה הזאת אינה נראית לך בעין. ואגב, אם אתה מניע בראשך לשלילה, אשמח לשמוע דעה אחרת. אני מאוד חושש, שתנאים רבים למלחמה הבאה כבר קיימים, והסיבות למלחמה הבאה קיימות — רמת-הגולן, הבעיה הלבנונית, הבעיה הפלשתינית. גם הצבאות והיחידות למלחמה הבאה קיימים. העובדה שהצבא הסורי ילך וישקע בתוך כיירות וכדרך אל ביירות, והעובדה שממחיר-מחורתיים יתחילו להתפוצץ מטעני צד בקרב הצבא הסורי, אסור שחשלה אותנו שהמלחמה אינה אפשרית ואינה קרובה. לא צריכים להתחולל שינויים

אחת, כיוון שלא יצו לחזור לאותה מיטה חולה שממנה הצליחו להיחלץ.

אני לא אקבל על עצמי להיות מי שיפרש את הסיבות, שהן ודאי מורכבות, שהביאו לכך שהסורים החליטו להיכנס שוב לבירות. למעשה הזה יש משמעות כלפי ישראל, מפני שאנחנו איננו אדישים לשום דבר שמתרחש באזור הזה וודאי לא על-ידי מדינת עימות חוקפנית כלפינו — והיא הקיצונית שבמדינות העימות המאיימות על ישראל ואינן מכירות בה.

עם זאת, לא מפני שהזמנו זאת מראש אלא בדעיבר, אנחנו צריכים להתחשב בעובדה הזאת ולשקול אותה בקור רוח ומתוך אחריות כלפי הנושא המעניין אותנו, והוא ביטחונה של ישראל בגבול הצפון ובכל גבול אחר.

הכניסה הסורית הפעם היא בצעם כניסה שנייה אחרי 11 שנים של הכניסה המסיבית הראשונה של סוריה ללבנון, וזאת לומר: סוריה אינה מכירה בעצמאותה המדינית של לבנון: מעולם לא הכירה בה, ובכל זאת, כניסה מסיבית כזאת של הצבא הסורי אירעה בפעם הקודמת, כשהסורים ראו לנכון שלא להגיע להסכם עם ישראל סביב הנושא הזה, ועם זה להפיג חששות של ישראל בקשר לכניסה הזאת שלהם ללבנון על-ידי הסכם שבשתיקה על איזה קווים אדומים: לא מפני שהיה משא-ומתן, אלא מתוך הערכה מהו הקו האדום שממנו תראה ישראל בכל ההקדמות ודומה החמרה המתייבת תגובה.

אני מסכים עם דעה ששמעתי בימים האחרונים, שמלחמת לבנון מחקה את הסיכוי שסוריה תגיע מראש לאיזה הסדר עם ישראל לפני כניסה מסיבית ללבנון. במלחמת לבנון השיגה ישראל, בין שאר ההישגים — במראות כפולות ומכופלות — גם את ההישג הזה: את האפשרות הזאת מחקה מלחמת לבנון. פשוט, היום הסורים יודעים מהו מרחב הפעולה של ישראל. הם לפחות מניחים כנראה שישראל לא תחזור על אותה הרפתקה אומללה, טראומטית בזיכרונה של ישראל מכל בחינה שהיא.

עם זה, אני סבור — ושוב, הדברים אמורים בדברים שונות ולאו דווקא בהדעות חד-צדדיות פומביות של ישראל או של סוריה — שיש לממשלת ישראל עניין אמיתי בכך, שייקבעו מחדש הקווים האדומים שמעבר להם לא תוריד סוריה את כוחותיה. הקווים האדומים, שעד שהסורים אינם עוברים אותם, ישראל מקיימת את ביטחונה בלי לראות צורך למעשה יוצא דופן בעניין זה.

כאן יש לי הערה, שלפי דעתי היא מהותית יותר, ובה אני רוצה לסיים. נרצה או לא נרצה, אנחנו חיים באזור שבו ישראל היא מדינה של העם היהודי והיא נתונה בתוך מרחב של ארצות ערביות. עלינו להגיע להסדר ולהסכם עם הארצות האלה. אנחנו חייבים להגיע — ואני חושב שזאת המטרה של המדיניות הישראלית — לכך שהערבים ישלימו עם קיומה של מדינת ישראל וידעו שאין להם שום סיכוי למנוע את קיומה של ישראל הריבונית והעצמאית.

כאזור הזה, אם נרצה ואם לא נרצה, יש גם אינטרסים של מעצמות עולמיות. לא רק של ארצות-הברית, אלא גם של ברית-המועצות. כשמדובר בסוריה, ברור שסוריה היא הפרוטזה של ברית-המועצות, ומי שמבקש להגיע להסדר של שלום עם סוריה, ואינו בונה את עתיד היחסים של ישראל עם סוריה על מלחמה, חייב להבין שהסדר של שלום מחייב מעורבות של כל הנוגעים בדבר.

כעצם הימים האלה אנחנו מדברים על ועידה בין-לאומית, שצריכה להיות קודם כול תנאי מסייע למשא-ומתן ישיר בין

אנחנו יכולים, כמובן, להפיק מכאן לקח נוסף, והוא לקח מתמשך. אלא שכל פעם אנחנו מקבלים עדות נוספת. חזוק נוסף. לבנון אינה מדינה. לפי הערכתי, לבנון אינה מדינה, כי אין עם לבנוני. ואני לא עוסק בהגדרת זהויות של עמים אחרים. אני מצטער שזהו המצב. אני אומר את הדברים כלקח, לאותם ישראלים שרוצים ליצור פה ישות רב-אתנית כזאת. יסתכלו על לבנון, יסתכלו על לבנון רבו בומן על דרוס-אפריקה. איוו שפיכות דמים. אילו נסיבות של כוח, של אינטרבנציה חיצונית, מזמינות מדינות רב-אתניות כאלה. חשוב שיילמד הלקח הזה. איננו זקוקים ללכת ללבנון. כל אדם יכול לנח את הדברים גם בלי הדוגמה הקונקרטית, אבל היא רובצת לפתחנו.

עם כל הרצון שלנו כדמוקרטים, ועם כל הרצון שלנו כאנשים לראות כרוחת עמים אחרים, לראות באופיה הדמוקרטי של מדינה אחרת — עובדה היא שאותה לבנון שהיתה הישות הדמוקרטית היחידה באזור הזה התרסקה על רקע היותה רב-אתנית.

אותם חברים אשר תובעים מאתנו בשצף קצף, כאן ובכל מיני הזדמנויות, לנטוש את שיטת ההגנה שלנו על ביטחון ישראל באמצעות יצירת אזור ביטחון, מתעלמים לא אחת, אולי לצורך העניין הזה הם מתעלמים, מן הסבך הנורא הנובע מכך שאי-אפשר לקיים מדינה כמבנה הרב-אתני הזה, ועל כן גם אנחנו, למען ביטחוננו, נגררים לעתים למצב של נוכחות מסוימת שם — צנועה, מבוקרת, מותנית בצורכי ההגנה על מדינת ישראל.

אני מרוצה מכך שלא נמתחו כאן קווים אדומים. אין בהם צורך. אם הממשלה עוקבת אחר הנעשה, אם הממשלה יודעת להפעיל את המסופים שצריך להפעיל כדי להודיע לסורים בומן, ומראש, איזה עניין נראה בעינינו כסיכון ביטחונה של ישראל ואיזה עניין לא, אם הממשלה יודעת על איזה עניין אין צורך להתריע — נדמה לי שאנחנו יכולים להתנהג כמצב זה כפי שאנחנו מתנהגים.

אני רוצה לעסוק כאן גם בפלפול באיוו מידה מהלך זה של סוריה הוא לטובת ישראל, כי היו כבר כמה עמיתים שניסו להסביר עד כמה עשתה סוריה מעשה של חסד עם האסטרטגיה הישראלית בפעולתה האחרונה. לעתים היה לי הרושם, שהפעולה הזוהמה על-ידינו. סוריה עשתה מה שעשתה משום קשריה עם קבוצה אתנית זו או זו בלבנון.

כל עוד תהיה הפעולה הזאת פעולת שיטור שם, כל עוד לא יהיה בה ריכוז כוח מסיבי מול ישראל ונגד ישראל, כל עוד לא תהיינה תזוזות נוספות אשר תשלמנה אולי אותם קטעים שבהם היתה תזוזה, כל עוד לא תהיינה תנועות של טילים שישכנו את ישראל או את חופש התנועה האווירי שלה. בלבנון לצורך הגנה על ביטחונה — נדמה לי שצריך לנהוג כפי שנהגה הממשלה. אני אכן רוצה להביע את תמיכתי בהודעתך, אדוני שר הביטחון, כפי ששמענו אותה היום כאמצעי התקשורת וכפי שהיא משתקפת במדיניות הזאת. תודה רבה.

הי"ר ח' גרוסמן:

תודה רבה. באותו נושא רשות הדיבור לחבר הכנסת אלעזר גרנות, ואחריו — לחבר הכנסת מתתיהו פלד.

אלעזר גרנות (מפ"ם):

גבתי הישבת-ראש, חברי הכנסת, אינני יודע אם היה מי כתובנו שהוציא מכלל אפשרות את המעשה שעשתה סוריה בימים האחרונים, עם כניסתה המחודשת ללבנון. האפשרות הזאת ריחפה באוויר. סברנו שהסורים לא יעשו זאת רק מסיבה

ישראל נקטה אז בצדק עמדה, שלא לראות בכניסת הצבא הסורי ללבנון סכנה לישראל. המעניין הוא, שמי שהציע בשנת 1976 לראות סכנה בכניסת הצבא הסורי ללבנון הוא זה שהרעיש את אמות הספים בזעקות כי יציאת הצבא הסורי מלבנון ב-1982, לאחר הפלישה הישראלית ללבנון, והתרכזותו מחדש בסוריה מהווה גם היא איים על ישראל, שכן הדבר מגדיל את כושרו ההתקפי. כך ראינו, שלגבי מי ששם למלחמה ככל תנאי — כניסתו של הצבא הסורי ללבנון היא סכנה ויציאתו ממנה ושוכו לסוריה גם היא סכנה. אני חושב שהתרעות אלה שוב אינן רציניות.

הפעם הזאת נכנס הצבא הסורי ללבנון מסיבות הדומות מאוד לאלה שגרמו לכניסתו בשנת 1976. מבחינה אסטרטגית, אין הדבר משנה דבר לישראל. הצבא הסורי לא היה אמור לצאת למתקפה על ישראל לפני כן, ושמענו את ההערות שניתנו באופן הכי מוסמך, שלפיהן, סכנה כזו אינה נראית מיידית, ועכשיו סוריה, ללא ספק, מסוגלת עוד פחות לצאת למתקפה.

אשר להיבט של ביטחון שוטף — צריך לזכור כי גם בעניין זה יש הקבלה מעניינת בין המצב שהיה בשנת 1976 למצב של היום. אז התנגדה ממשלת ישראל שהצבא הסורי יתקרב לגבול הצפוני של ישראל, והציבה קווים אדומים. הפעם הזאת ברור, שהצבא הסורי לא יוכל להתקרב, משום שישראל מחזיקה ברצועת הביטחון. אבל, האם אומנם היה זה נכון למנוע אז מהצבא הסורי להתקרב לגבול ישראל-לבנון, לפי דעתי זו עדיין שאלה פתוחה.

שמעתי לא אחת את שרי הממשלה משבחים את סוריה על שהיא יודעת לקיים סדר וביטחון ושקט לאורך כל גבול התחן לפיקוחה. לכן, מבחינה עקרונית, אינני בטוח אם הבהלה שורעו אז מפני האפשרות של ירידת הצבא הסורי דרומה היתה נבונה עד כדי כך. היום הייתי אומר, שמבחינה עקרונית, יאם כוונת הצבא הסורי היא להפסיק מעשי טבח הדרדים בלבנון, יכולה להיות לו גם סיבה טובה לרצות להיכנס לרצועת הביטחון, כי מעשים כמו התקפת צד"ל על הכפר השיעי אל-טירי, שנערכה לפני שבוע, התקפה שכאה בעקבות הריגת כמה לבנונים נוצרים על-ידי מטען צד של "חזבאללה" — זאת הפרשה הזאת שייכת מאוד לנוף הלבנוני המוכר גם כסביבות ביירות.

עובדה היא שצה"ל אינו מצליח למנוע מעשי טבח הדרדים כאלה בין נוצרים לשעיים ברצועת הביטחון. הוא גם אינו יכול למנוע חטיפת אנשים, כמו, למשל, המוכתר של אל-טירי שנחטף, ואיש אינו יודע היכן הוא. אבל, יש לקוות בפירוש, שהצבא הסורי יצליח לשים קץ למלחמת המיליציות ולחטיפות של אנשים בביירות עצמה. מכל מקום, כמו בשנת 1976, יש לישראל עניין שהשרפה בחצר הלבנונית תכבה.

יש עוד היבט שראוי להביא אותו בחשבון. כאשר נכנס הצבא הסורי ללבנון ב-1976, הניחו הכול שהוא יפעל למען המוסלמים ונגד הנוצרים. בפועל לא כך קרה. הפעם הזאת אני יודע, שיש בישראל המצפים לכן שהצבא הסורי יפעל נגד מחנות הפליטים הפלשתינים. הציפייה הזאת מבוססת על ההנחה, שהמאמץ המשותף של סוריה ושל תנועת "אמל", שישראל סייעה לו, לראבוני, על-ידי פעולות מיותרות לאורך החופים — שהמאמץ הזה שהיה מכוון להביא להגירת הפלשתינים מלבנון, ימשך עכשיו ביתר מזך. אני חושב שאלה המצפים לכך יתאכזבו, כי הצבא הסורי לא יוכל להביא לנדידת הפלשתינים ביתר הצלחה משעשה זאת צה"ל, שהשתרל מאוד בשנת 1982.

ישראל לבין מי שהם היום אויביו. אני מקווה שישראל רואה גם בסוריה כתובת למשא-ומתן ישיר על שלום. אחרי מה שקרה עכשיו, אפשר מן הצעקה להוליד צדקה. דווקא עכשיו — כדי למנוע הסתבכויות, כדי למנוע מלחמה, כדי להביא גם את הסורים לשולחן של משא-ומתן לשלום ולא לשולחן המלחמה, או לשרה המלחמה — דווקא עכשיו, צריך להיות לנו עניין מיוחד בקיומה של ועידת שלום כזאת, ועידה בין-לאומית כזאת, שגם כריתה-המועצות תהיה שותפה לה.

ובימים אלה, כשאתה רואה את ראש ממשלת ישראל מסתובב ומודיע, שישראל לא תסכים בשום אופן לוועידה בין-לאומית כשיתוף עם ברית-המועצות והנציגות המוסמכת של הפלשתינים, אתה שואל, למה ישראל חותרת. אני תושב שבימים אלה, מלבד כל הסיבות הטובות שהיו לנו עד עתה לתמוך במהלך של שר התוך, שניסה לקדם את רעיון המשא-ומתן הישיר דרך ועידה בין-לאומית, יש לנו סיבה נוספת לתמוך בוועידה בין-לאומית כזאת, ובהרכב רחב, ואל לנו להעמיס על האפשרות הזאת תנאים שאינם שייכים לגוף העניין. עלינו לקדם את הרעיון הזה ולתמוך בוועידה כזאת עם כל התנאים שהתנה שר התוך וכיניה: הוועידה אינה באה במקום משא-ומתן ישיר; לא יהיה בכוחה לבטל הסכמים שהיו בין הצדדים; תשתתף בה גם ברית-המועצות; הוועידה תהיה מסוגלת לקדם את השלום, למנוע את המלחמה ולהחליט למהלך הסורי הזה בדרך שתמנע סכנה לישראל, בדרך שתוליך את המזרח התיכון לקראת הסדר של שלום.

אני חושב שהנושא ראוי לדיון במליאה, וראוי שסוף-סוף נדבר על דברים חשובים אלה באופן פתוח, לא מתוך הסתגרות ולא מתוך התבצרות מאחורי עמדות מחייבות-כאילו. המציאות משתנה. כנסת ישראל צריכה לדון במציאות המשתנה, ולאפשר לעצמה להשפיע על מדיניות הממשלה. תודה.

היו"ר ח' גרוסמן:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת מתתיהו פלד, ואחריו — לחבר הכנסת יובל נאמן.

מתתיהו פלד (הרשימה המתקדמת לשלום):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, העליתי את הנושא הפעם לא משום שתנועת הצבא הסורי ללבנון נראית לי מסוכנת לישראל, אלא בשל התגובות עליה, שנשמעו בארץ, תגובות — אני חייב לציין — לא של דוברי הממשלה המוסמכים אלא של אחרים מתוך הממשלה וגם מחוץ לממשלה.

ברצוני להדגיש שמבחינה אסטרטגית, אין ספק שפריסתו של הצבא הסורי בלבנון — אם נשווה אותה לריכוז של הצבא הסורי בסביבות דמשק נוכח רמת-הגולן — מקטינה את הכושר ההתקפי שלו ואת כושרו ההגנתי. אין ספק, שבשליחת יחידות ניכרות של הצבא הסורי ללבנון יש משום נטילת סיכון מצד סוריה; אם בסוריה סבורים וחוששים, ואני מניח שהם חוששים, שישראל תנסה לנצל את המצב שנוצר על-מנת לזרז את ההתקפה, הרי שההנהגה הסורית נטלה על עצמה סיכון ואולי זאת הסיבה לכך שהיא היססה כל כך בעניין זה.

אני זוכר שעוד בשנת 1976 היה מי שניסה להפחיד את הקהל עקב כניסת הצבא הסורי ללבנון. אבל, אז היתה למהלך ההוא הצדקה מלאה, כי לאחר התערבות חיל הנחתים האמריקני בשנת 1958 השתנו יחסי הכוחות בין שתי מעצמות העל באגן המזרחי של הים התיכון, ולא היה באזור כוח שיכול היה להפסיק את ההרג בלבנון מלבד סוריה.

ישראל, לפי דעתי, נקטה אז לפי הכלל האומר, שמי שבחצר שכנו פרצה שרפה אינו יכול לשבת שאנן. לכן, ממשלת

אלעזר גרנות (מפ"ם):

זה קורה גם אצלנו — — —

יובל נאמן (התחיה):

כבר אמרתי היום שזה מזכיר משהו. אבל אני מניח, שאצלנו עוד יש גורמים שיכולים איך שהוא להזיז את העניין הזה. הייתי אומר שזה הסימן המדאיג הראשון אצלנו. העובדה שאין מדינה לבנונית — זה דבר שכולנו יודעים זה כ-10 שנים. הביטוי הפורמלי לכך בולט יותר עם כניסת הסורים הזאת.

יש לזה חשיבות, והייתי אומר שחשוב שהדוברים שלנו, ממשלת ישראל, ינצלו את העובדה שהנושא נחשף כל כך, מפני שהיחידים שסובלים מקיומם של שרירי הסובדניות הלבנוניות הם אנחנו. לגבי יוניפ"ל, בכל פעם מחדשים את המנדט של יוניפ"ל על סמך בקשה של ממשלת לבנון שאינה קיימת, של המדינה הלבנונית, כאילו כל האסמכתה לנוכחות יוניפ"ל באזור היא של לבנון.

לא רק זאת. לפני שבועיים-שלושה שבועות היה דיון באו"ם, או כמעצת הביטחון, ונציג לבנון תקף אותנו שם. מכל הדאגות והבעיות שיש כלכנון, הוא כחר לומר רק שנוכחותנו שלנו היא בלתי חוקית.

ובכן, בפועל עדיין קיימת הפיקציה של המדינה הלבנונית רק כלפי הצד הישראלי, והואיל והעניין נחשף עכשיו בצורה ברורה יותר — עצם העובדה שהצבא הסורי עושה בלבנון מה שברצונו לעשות, ובלי הזמנה של הנשיא ובניגוד למה שהוא אומר — כדאי להבליט בעולם המערבי את העובדה שלמעשה אין מדינה לבנונית סוכרנית. לקראת הדיון הבא באו"ם על הארכת המנדט של יוניפ"ל כלכנון צריך שיהיה ברור שנוכחותו של נציג לבנוני במוסד הזה היא בדיחה, היא משהו ארכאי שאין לו משמעות וצריך לשים לו קץ.

אני חושב שלא נכון תעשה ממשלת ישראל — והיא עושה עוול לצה"ל, לעצמנו ולאינטרסים שלנו — אם היא לא תנצל את החשיפה הזאת עכשיו כדי להבהיר שלכנון היא ארץ שבה איש הישר בעיניו יעשה, ולכן ממשלת ישראל חופשית לנקוט אותם צעדים שהיא מוצאת לנכון כדי להגן על חושביה בצפון הארץ. זהו נושא שלא שמעתי שהודגש על-ידי הממשלה. ייתכן שהוא נוגע יותר לשר החוץ מאשר לשר הביטחון, אבל חשוב שהממשלה תדון על כך ותכריז על כך.

באמצעות-הברית יש היום יותר מאי-פעם מודעות לפיקציה הלבנונית. אני זוכר, בתקופה הקצרה שבה הייתי חבר ממשלת ישראל, שהאמריקנים לקחו על עצמם לאמץ את הצבא של לבנון החדשה. היה גנרל אמריקני שאמר: בתוך שלושה חודשים הם יוכלו ליטול על עצמם את כל נושא הביטחון כלכנון, ואתם תוכלו לצאת. אני שאלתי אותו: איזה צבא ייטול לידי את נושא הביטחון, חטיבה עם מפקד שיעי, נוצרי, דרוזי, סוני? למה אתה מתכוון? הוא לא הבין כלל מה היתה השאלה.

היום מכינים באמצעות-הברית שיש כאוס בלבנון. מכינים שזאת מדינה עם כאוס. כדאי להרגיש בשלב הזה באופן ברור שגם פורמלית זהו כאוס, שזה יוכר כאזור שאין בו ריבון. אני מציע לרדן בנושא כמליאת הכנסת.

הי"ר ח' גרוסמן:

תודה לחבר הכנסת יובל נאמן. רשות הדיבור לחבר הכנסת אברהם ורדיגר, ואחרי — לאחרון הדוברים, חבר הכנסת עוזי לנדאו.

אברהם ורדיגר (מורשה-פא):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, כאשר פתחה ישראל במבצע של"ג לפני כחמש שנים, היה אחד היעדים גירוש צבא

הווי אומר, מבחינה פוליטית, כניסת הצבא הסורי לארץ, כנראה, לכל תמורה מהותית במצב בלבנון. אבל, יש לקוות, כאמור, כי הרוחות יירגעו, ואין לישראל כל סיבה להסתייג מכך.

לכן, גם משקולים אסטרטגיים וגם משקולים של ביטחון שוטף, לפי דעתי אין כל סיבה לממשלת ישראל לשמוע בקולם של הקוראים שוב "זאב". דוברי הממשלה מבטיחים, כי לפי שעה אין בדעתה של ישראל להתערב. אני מקווה שאומנם מדיניות זו היא זו שתינקט בהתמדה ובעקביות על-ידי ישראל. אני גם מקווה שתיפסק המעורבות של ישראל, המתבטאת במניעת אפשרות מהפלשתינים להגן על חייהם כמלחמת העדות הקשה והאכזרית שהתנהלה שם עד כה.

לעומת זאת, המצב החדש, אם אומנם יתייצב, יוכל לאפשר פתיחת פתח להיערכות פוליטית חדשה. ייתכן מאוד, שחיתכת אפשרות לפנות את דרום-לבנון ולהניח לאוכלוסייה המקומית, בהנהגת "אמל", ליטול אחריות לאזור כולו. דבר זה יקטין את שטח החיכוך בין ישראל ללבנון, ועשוי להקל על יצירת אווירה נוחה יותר לועידת שלום בין-לאומית, שלפחות חלק מהממשלה מעוניין בה עד מאוד.

לכן, במקום לראות בפריסה החדשה של הצבא הסורי סכנה, אני ממליץ לראות בה גורם שניתן לפתחו בכיוון שיוליד התפתחות חיובית כתחום המדיני, שיביא לרגיעה כללית באזור שאנחנו חיים בו ולאפשרות שאותם גורמים בעולם הערבי, הנחשבים כיום כמתנגדים למהלך מדיני חיובי כלשהו — ונוהגים למנות את סוריה כיניהם — יהיו מסוגלים לחרום יותר לאותו כיוון שכלעדי לא תוכל ישראל, אין כל ספק בכך, לצאת אי-פעם ממעגל המלחמות הבלתי פוסקות. תודה.

הי"ר ח' גרוסמן:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת יובל נאמן. ואחרי — לחבר הכנסת אברהם ורדיגר.

יובל נאמן (התחיה):

גברתי היושבת-ראש, אדוני שר הביטחון, חברי הכנסת, אינני מתכוון להתייחס להיבטים הצבאיים של העניין. אני חושב, שבשלב הנוכחי של כניסת הסורים היתה תגובתה של ממשלת ישראל כהחלט סבירה, אבל המבחן לא היה מבחן רצני מבחינת האופציות וההחלטות, כי הקושי ייווצר אם הסורים יעשו, בהמשך לפעולה זו, אחד משני דברים שעשו בעבר.

הדבר האחד — לנסות למנוע את חופש התנועה האזרחית שלנו מעל ללבנון. אם ינסו לעשות זאת, תעמוד לפנינו שאלה רציניות, האם לקבל תכתוב כזה ולוותר על השליטה האזרחית? הדבר השני — המדצת ארגוני החבלה השונים, שיעים ולא-שיעים, לפעול נגדנו. אולי גם כדי להוריד את הפרופיל של הפעילות באזור ביירות הם ישלחו אותם לפעול נגדנו.

הבעיות האלה יכולות להתעורר. אני מניח שתימצא להן תשובה, אבל הן עדיין לא התעוררו. מבחינה זו אנחנו יכולים, אולי, לקבל את השלב הנוכחי של הפעולה הסורית בלי שהוא יחייב אותנו לתגובה צבאית.

הייתי רוצה להתייחס להיבט המדיני. כבר אמר כאן חבר הכנסת שבח וייס — ואני חושב שזה מקובל על כולם — שאין בעצם מדינה לבנונית. כפועל ברור הפעם לראשונה, שכניסת הסורים היא בלתי חוקית לפי דברי נשיא לבנון, וראש ממשלת לבנון הזמין אותם.

מצד שני, יש כאלה בתוכנו אשר אינם מאמינים בתמימותם של הסורים וחוששים שבשלב הבא ינסו הסורים להזיז את הכוחות דרומה. גם הגנרל לאחד, מפקד צד"ל, אמר בימים אלה, כי ייתכן שהכוחות הסוריים ינסו להגיע בעתיד עד סמוך לנהר האוואל. הוא צופה פעילות סורית באזור צור וצידון, ולדעתו היא תנסה להשפיע בכוח הכיבוש על המערך הפוליטי בלבנון. בכל אופן, אין הגנרל לאחד סבור כי הסורים לא יעזו להיכנס לאזורים הנוצריים או למחנות הפליטים.

חברי הכנסת, בכל זאת מעניין כי, בעבר, כאשר היו מקרים של כניסת כוחות סוריים לכיירות, היה לדבר תהודה רבה יותר בציבור הישראלי. משום מה, הפעם הזאת גם העולם אינו מתרגש, אולי אינו רוצה להתרגש; אבל גם בישראל, לא מורגשת בתוכנו הדרגה ממהלך זה. וכאשר פולשים כ-10,000 חיילים סורים לביירות ומשתלטים על חלקים חשובים בעיר הבירה של לבנון — אין תגובות מודאגות. אדרבה, הרמטכ"ל מבטל את הצעד הזה וטוען, כפי שנמסר בכלי התקשורת, שאין חשש להתלקחות. גם שר הביטחון, לזכרו ייאמר, אינו מראה דאגה מיוחדת. וזה דווקא טוב ומרגע. כנגד זה, אנו שומעים קולות של דאגה. משרד ראש ארצות, אשר התנסה היטב בסוגיית לבנון, מזהיר שאין הדברים כל כך פשוטים.

מדריך וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):
יש חוסר דאגה, אז הוא רואה.

אברהם ורדיגר (מורשה-פא):

נכון, יש בתוכנו מי שטוענים, שפצול כוחות סוריה הוא לטובתנו, ויש המזעיקים וטוענים, כי יש לקבוע בצורה גלויה וברורה את יחסה של ישראל להגברת מעורבותה של סוריה בלבנון. אם כן, הדעות חלוקות לכאן או לכאן לגבי תוצאות המהלך הסורי.

חברי הכנסת, לבנון היא, ללא שום ספק, ארץ ללא תקווה, מדינה אשר הולכת ונהרסת מיום ליום, וכסופו של דבר לא ניתן יהיה להצילה מהתמוטטות כללית. כניסת הסורים לא רק שלא תציל אותה, וייתכן אף שדווקא הכיבוש הסורי יגביר את התסיסה הפנימית ויערער יותר את מה שעדיין נשאר לפלטה.

המעניין הוא, שמועצת הביטחון של האו"ם והאו"ם עצמו, אשר יודעים להגיב מייד על כל צעד ישראלי אשר נראה להם לא נכון, ומגנים מייד את ישראל ונוקטים סנקציות כלפיה עם כל קריאה של הארצות הערביות — ארצות לא הגיב עד היום ולא הצהיר שום הצהרה אחרי שמדינה זרה פלשה לכירת מדינה אחת והיא כובשת אותה חלקים חלקים. אומנם סוריה, כפי שאמר כאן חבר הכנסת הפרופסור נאמן, לא הכירה מעולם בעצמאות לבנון ובריכוניתה, ומעולם לא התייחסה ללבנון כאל ישות עצמאית. אבל האם זה קובע אצל האומות המאוחדות?

סוריה מעוניינת בהמשך קיום הכחות והארגונים השונים ובהחזקתם בפחד מתמיד מפני כוחה והשפעתה. בחינת סוריה בקדירת לבנון היא, כנראה, גם בכריכתה של בריית המועצות, אשר תרמה במשך כל השנים לא מעט למצב הטרגי, שאליו נקלע העם הלבנוני. הטבח בפלשתינים במחנות הפליטים בחודשים האחרונים והלחץ של אסאד להפסקתו — כל אלה גרמו כנראה לצעד סורי נעז זה.

לנו בוודאי קשה לנבא ולהעריך את ההתפתחויות אשר עשויות לצמח מההיערכות הסוריה במערב־ביירות, קשה לנו גם לקבוע ברגע זה מי מאתנו צודק — האופטימיסטים הטוענים שמהלך זה טוב ליהודים, או הפסימיסטים הטוענים שאין הוא טוב ליהודים. עלינו לחשוב: מה תעשה ישראל אם הסורים לא יסתפקו בביירות ובסביבתה ויתחילו לנוע דרומה,

סוריה מביירות; מובן שהיעד העיקרי היה הריסת התשתית של אש"ף. אבל ישראל לא היתה מעוניינת שהסורים ישלטו בביירות, ואומנם כך היה. הסורים יצאו את לבנון בכובשת פנים.

כניסתם, או פלישתם של חילות סוריה לביירות בימים אלה מחזירה, למעשה, את המצב לקדמותו. כפי שנמסר רשמית, העילה לפלישה הסורית היתה היענותה לבקשת המנהיגים המוסלמים, ראש הממשלה, יושב־ראש הפרלמנט ואחרים, אשר פנו לנשיא אסאד וביקשו את התערבותו להצלת העיר, כביכול, מהרס טוטלי. והדבר נעשה בניגוד לדעתו והסכמתו של הנשיא ג'מאיל, אשר השפעתו מועטה וחולשת שלטונו ניכרת על כל צעד ושעל.

אם זאת המטרה, מי יודע אם אומנם יצליחו הסורים להשליט סדר. אך אם המטרה היא רק השלטת סדר, אין הדבר צריך להדאיג אותנו כרגע זה. אולם השאלה היא אם אומנם זוהי המטרה היחידה ואם אין לראות בצעד זה סכנה ישירה לישראל; וגם אם הסכנה אינה מיידית, ייתכן שהיא עלולה להתגלות לאחר שתצליח סוריה להחזיר את הסדר על כנו.

בכל אופן, אני מאמין ששר הביטחון וממשלת ישראל מודעים לכך. אין לשכת בחיבוק ידיים בלי לבדוק את השפעת הפלישה הסורית והמהלכים האחרים שלה עלינו ואין להתייחס אליהם כביטול. עלינו להיות עירניים ואחזינו צריכות להיות כרויות לכל רשרוש, אבל הכול בשיקול דעת.

חברי הכנסת, עובדה היא כי מאז פינוי לבנון על־ידי כוחותינו הולכת ומתפוררת הסמכות השלטונית בביירות. המאבקים האינ־סופיים, אשר כבר גרמו לאלפי ולרכבות קורבנות בין העדות השונות, הכחות והמיליציות למיניהן, מוכיחים שכן לא ניתן היה להשאיר את המצב. מנגד, ואולי דווקא עקב התפוררות הסמכות השלטונית, שבו ללבנון אלפי פלשתינים חסידי ערפאת והחלו להתבסס מחוז בביירות ובסביבתה במטרה ברורה — להחדש את התשתית האש"פית אשר נהרסה במלחמת של"ג, כדי לפעול משטח לבנון נגד ישראל ולחבל בביטחונה.

בכל אופן, המצב החדש טומן בחובו סכנות מרובות לישראל, ועלינו לתת על כך את הדעת ולעקוב אחרי המתרחש בשבע עיניים. כי קשה לנו לבדוק את המניעים האמיתיים של הסורים, האם כוונתם היא אך ורק לשלב ולשלט בלבנון ותו לא, או שיש להם תוכניות ארוכות טווח, שהן עדיין נעלמות ובלתי ידועות לנו, ואנו חיים אך ורק על השערות.

וכאן, רבותי חברי הכנסת, נשאלת השאלה מה עדיף על מה: האם עדיף לישראל השלום, כביכול, אשר הסורים מנסים לכפות על לבנון על־ידי כיבוש בשלבים, וכדאש וכראשונה כיבוש ביירות, על פני ההפקרות השוררות כיום בגבולנו הצפוני בלבנון, או שהפלישה הסורית היא לגבינו סכנה גדולה יותר מאשר האנדלמוסיה השוררת בביירות בפרט ובלבנון בכלל, כאשר את סופה של המלחמה עדיין איננו רואים?

גברתי היושבת־ראש, חברי הכנסת, מצד אחד, יש הטוענים, כי אומנם אסאד הוכיח במשך שנים שהוא מסוגל להגביל עד למינימום את הפעילות החבלנית נגד ישראל מתוך האזורים הכבושים על־ידי הסורים, כגון בקעת־הלבנון, ולכן, טוענים אלה בתוכנו, יש לבחון את פריסת צבא סוריה בביירות, אבל אל לנו להיכנס לבהלת מלחמה. ייתכן שהצדק עם אלה הטוענים כך ורואים כך את המצב. ייתכן שסוריה מעוניינת להוכיח לעולם כולו שהיא ורק היא מסוגלת לעשות סדר בלבנון. ואומנם, בינתיים מקפידה סוריה שלא לעשות צעדים כלשהם העלולים להתפרש כהפרת מאזן הכוחות באזור.

כמויות גדולות של בשר צפרדעים טיפין טיפין. כל פעם יאכילו אותנו צפרדע קטנה, וידאגו רק לכך שהצפרדע, שניאלץ בלבוץ, לא תהיה גדולה מדי.

הזחילה הזאת אינה מתרחשת רק בכניסת צבא סוריה לתוך לבנון, היא נעשית גם בטור, משום שהטרור בלבנון נעשה כולו בהשראה סורית. לא פתחו הסורים את שערי לבנון לא בפני האירנים ולא בפני אכזרמוסא ולא בפני הפלשתינים והלבנונים האוטנטיים — אם לנקוט את לשונו של שר החוץ — אלא כדי שיעשו את מלאכתם. זוהי דוגמה, כיצד מלאכתם של רשעים נעשית בידי אחרים.

הסורים הרימו תרומה המיוחדת להם, והיא מכונות החופת. הם אלה המכנים אותן, בדרך כלל, לפחות בחלק ניכר מהמקרים. הן מעשה ידיו המומחיות להתפאר של המודיעין הסורי, בראשות ע'אזי כנעאן, בלבנון. חשוב שנדע שכל דבר שנעשה, נעשה בהשראה סורית.

אנחנו עומדים כרגע בפני כניסתו של הצבא הסורי לביירות — — —

מתתיהו פלד (הרשימה המתקדמת לשלום):
גם כניסת החטיבה הסורית נעשתה כיוזמת סוריה?

עוזי לנדאו (הליכוד):
סליחה, חבר הכנסת מתתיהו פלד, תרשה לי, אני אמשך, אני אענה לך אחר כך על כל השאלות.

יש כאן מי שמגיבים על כניסת הצבא הסורי בכחינת "ישו ושמו בני מעי", ואומרים שהסורים יסתכנו בכרך הלבנוני. כך גם מצוטט פחות או יותר השר עזר ויצמן, הלוואי, מי יודע אם אכן יסתכנו הסורים בכרך, אבל מה שנראה לנו ברך אינו בהכרח בוך בעיניהם, הם באים מהבוך. בתוך סוריה מוכרת להם מציאות שכזאת, והם יודעים לטפל בזה. הפוליטיקאי המצוי, עדיף לו שלא להמר, ועדיף שהסורים פשוט לא ייכנסו. זהו המצב העדיף.

ואולם, כל התגובות שלנו — וזהו אולי הלך העיקרי שחשוב ללמוד מהפרשה — מושמעות כתגובות של מי שצופים מן הצד ואין מתחשבים בדעתם. עמדתנו, או תגובותינו, אינן תוצאה של חלופות שאנחנו דנים עליהן ואומרים: טוב לנו שהסורים ייכנסו, לא טוב לנו שהסורים ייכנסו. טוב — בבקשה, שייכנסו; לא טוב — אנחנו מתעקשים שיישארו בחוץ. הסורים נכנסים בלי לשאול אותנו, חד-צדדית. הם בטוחים שלא נגיב, הם אינם חוששים מתגובתנו, משום שכל הנראה כושר ההרתעה של מדינת ישראל, אם חשבנו שהוא קיים, איננו קיים. לפחות לא לגבי המקרה הזה.

אני מחדד קצת את הדברים ככוונה, כדי שהנקודות שאני מבקש להדגיש תהיינה ברורות יותר. מצבנו איננו חמור עד כדי כך. אבל אני מחויף ככוונה את הדברים.

אלעזר גרנות (מפ"ם):
אולי מלחמת לבנון אחראית לכך?

עוזי לנדאו (הליכוד):
לא, לא, חבר הכנסת גרנות, אני כאמת לא רוצה להיכנס לוויכוח הזה, הנושא הוא רציני. אני יכול גם להיכנס לוויכוח על נושא לבנון — — —

שר הביטחון י. רבין:
ב-1976 הם לא העזו לעשות זאת.

לאזורים שיש להם עניין בהם, או לכיוון אזורי הביטחון? איך תגיב ישראל — ואני מתכוון לתגובה פוליטית ולא מלחמתית — אם יימצאו הסורים ערוכים במרחק יחסי קרוב לגבול הישראלי, דבר אשר יאריך את קו הגבול בינינו לבין הסורים? הלוואי ודאי הוא, שלא נוכל לתת לסורים להרגיש שאנו סומכים על יושרם.

אינני קורא לשר הביטחון להשמיע מתאות, אבל יש בהחלט דרכים שונות לרמוז לסורים — ואני מקווה שעושים זאת — מה מקובל עלינו ומה לא מקובל, ולמה לא נסכים. רבותי חברי הכנסת, נקווה שמעורבותה של סוריה בביירות תגרום להחלשתה היא, אבל עלינו להוכיח עירנות מרבית במצב דברים זה. ובכל מקרה, עלינו להיות שקולים וזהירים בכל פעולה בימים אלה.

היו"ד ח' גרוסמן:
תודה. אחרון בריון זה — חבר הכנסת עוזי לנדאו.

עוזי לנדאו (הליכוד):

גברתי הישיבת ראש, כנסת נכבדה, מטרתה של סוריה היא השמדת ישראל. היא בונה את עצמה למלחמה לצורך זה, והאסטרטגיה שלה להשגת המטרה הזאת מורכבת משני שלבים: בשלב הראשון מנהלת סוריה מלחמת תחשה עליידי עידור חבלות מלבנון באמצעות חבלנים שאינם סורים, ובלי לקחת על עצמה סיכוני מלחמה גלויה; בשלב השני, ולאחר שתשלים את פריסתה והתבססותה ואת תהליכי קליטת הנשק והציוד ואת האימונים, שהיא נמצאת בעיצומם, תצא סוריה למלחמה גלויה בישראל בעיתוי שהיא תבחר, ובמטרה להפתיע אותנו.

הטרור אינו כלי טקטי בידי הסורים, אלא כלי אסטרטגי. את הטרור מבקשת סוריה לעשות ריחיים על צוואר ישראל, כדי להפוך את החיים בעיר הצפון לבתלי נסבלים, ובאותה שעה להעסיק את צה"ל, את הפיקוד הבכיר ואת החטיבות הנבחרות שלו במרדפים אחר יורי קטיושות, אחרי חוליות, אחרי מניחי מוקשים, כך שלא יתכונן מלחמה שסוריה מכינה.

בתפיסת העולם האסטרטגית הסורית יש ללבנון מקום מרכזי. הן כמדינה, הן כמציאות יומיומית, על כל המתרחש בה, הן מבחינת התפרסות סוריה בתוכה והן מבחינת היות לבנון בסיס לטרור. כניסת הצבא הסורי לביירות היא חוליה אחרונה בשרשרת של צעדים, ששרת ארוכה, אשר מטרתה השתלטות סורית על לבנון, כמובן. זה קרה כבר בעבר בצפון לבנון ובבקע; הוזת עמדות סמוך לבקע, כדי למנוע מאתנו לטוס שם, חפירת מתחמים לדיביזיה והבאת יחידות קטנות של קצינים סורים לסוירים בצידון ובצור. ועכשיו אנחנו בביירות.

הסורים זוחלים דרומה לאט, וכמו נחש העט על טרפו הם כולעים את לבנון ומעכלים אותה לאט לאט. יש להם זמן, לא ברור להם. מבחינתם יכול התהליך הזה להימשך שנים. מטולה כבר בטווח תוחמים, ואם יימשך התהליך בלי להיעצר, תהיה גם קריית שמונה בטווח והוא יכביד ודובב וכך עד חניטה. עד הים ודרומה להם. הסורים יוסיפו ויבנו מתחמים חפורים, מוכנים לתסיסה, ואם לא נעשה דבר הם יחפסו אותם, ימכשלו את השטח, ובסוף עלול להיווצר מעל הגבול הצפוני, שימים רבים היה גבול בטוח יחסית, איום שכמותו לא ידענו.

לפנינו, מדיניות של זחילה סורית, מה שקרוי "שיטת הסלמי", כלפי כל מה שכרוך בבליעת לבנון; בכל שלב מעמידים את מדינת ישראל בפני סיכון קטן בלבד, וממשתלה לא יכולה להצדיק בעיני דעת הקהל בישראל צעדים חריפים, כדי לקדם את פני הרעה. כך, יש ככוונה הסורים להאכיל אותנו

עוזי לנדאו (הליכוד):

ב־1976 היתה סדרה אחרת של צעדים, שלרוע המזל אפשרה להם ממשלת ישראל לעשות, ואסור היה לה לאפשר אותם.

קראתי השבוע מאמר של שמואל מאיר, חוקר במרכז ללימודים אסטרטגיים על־שם יפה באוניברסיטת חל־אביב. הוא כותב: "במרכיבים העיקריים של ההכרעה הצבאית, נוטה הכף לטובת ישראל". החוקר משווה כמה דיביזיות טנקים יש לנו וכמה דיביזיות טנקים יש להם, כמה חיילים לנו וכמה להם, כמה מטוסים לנו וכמה להם, והוא מגיע למסקנה, שהיתרון בידינו. אולם, החוקר הנכבד משמיט גורם מרכזי אחד, והוא ההתנהגות וכושרה להחליט ולהשתמש בכוח זה.

אני חושב שדוגמה ליחסי כוחות שבהם אחד יש יתרון עצום, אבל הוא בעוכריו בגלל תולשת ההנהגה, היא מה שהיה בווייטנאם. עומד אדם חמוש עד שיניו ואינו מסוגל לקבל החלטה להשתמש בנשק; ולכן אין כל ערך לנשק שבידו לצורך הרתעה, כי גורם מכריע בהרתעה הוא הדימוי האמין. לעיתים לא האמת חשובה אלא מה שחושבים שהאמת היא. פחות חשוב אם יש לך כוח באמת, יותר חשוב אם חושבים שיש לך כוח ואם מאמינים שתעשה בו שימוש. אבל אם יש כוח ואין מאמינים שתשתמש בו — אין הרתעה. המצב הכי מסוכן עלול להתהוות אם המרתיע חושב שיש לו כוח, ומאמין שאויבו חושב שיש לו כוח, ואילו בפועל אויבו סבור שהוא חלש.

בבירות, לפי דעתי, הבעיה העיקרית איננה עצם כניסת הצבא הסורי, אף שזו כניכול הסוגיה העיקרית לדיון. הבעיה העיקרית שאנו צריכים לדון בה היום היא אמינות ההרתעה הישראלית, ואם יש בה פגמים כיצד יש לתקנם.

אני מבקש לצטט מהכרך הראשון של ספרו של צ'רצ'יל. הוא מביא בפנינו את החלטת איחוד הסטודנטים באוקספורד ב־1933. שש שנים לפני המלחמה. הוא כותב על החלטת הסטודנטים באוקספורד, שמורה כי "הבית הזה מסרב להילחם למען המלך והמולדת": "קל היה לפטור בצחוק מקרה כזה באנגליה, אבל בגרמניה, ברוסיה, באיטליה ויפן, העמיק והשתרש הרעיון של בריטניה היורדת ומתנוונת". הוא חוזר על דוגמה זו פעמים מספר בספרו, על־מנת להצביע כיצד דימוי מציאות מעוות על טיבה האמיתי של אנגליה, הדרך שבה היא נתפסת, עלול להקל על אויביה או להמריץ אותם לקבל החלטות שתוצאתן היתה מלחמה שכמותה עוד לא ידעה האנושות מאז קיומה.

אני מוכרח לומר, שגם בישראל יש, לצערי, בשנים האחרונות התנהגות לא־מרוסנת של קבוצות מספר בציבור. הפגנות שעיקרן חולשה, ואציקן רק חלק מהן: "אימהות נגד שתיקה", "יש גבול" ו"שלום עכשיו". קיימת גם התופעה של סרבני שירות בלבנון; והיו שרים שבעת נסיגתנו מלבנון אמרו, שצריך שתהיה יציאה מהירה שאינה תלויה בלוח זמנים. אין זה משנה שלנו היתה בקרה מלאה על הנסיגה. מה שחשוב הוא, שהיא הצטיירה בעיני אויבינו כבריחה. זוהי הבעיה העיקרית.

אני חייב להוסיף, שכאשר אנו מעמידים את מדיניות ההרתעה שלנו נגד הסורים מול מעשינו, גם כאן עולות כמה תמיהות — היה קידום טילים לעבר הבקעה, וישראל הודיעה שהיא לא "תבלע" זאת, היא תמשיך לטוס מעל הבקעה. אבל אנחנו איננו טסים שם עוד. יש חזית דיביזיה סורית דרומה, המתחמים עדיין שם. יש פעולות טרור כהשגה סורית בווינה וברומא. עד ניסיון לפוצץ מטוס. "אל על" בלונדון, ואין אפילו תגובה של ישראל.

עד כמה שמדובר במדיניות ההרתעה, יש פער בין דיבורי הממשלה, הרואה דברים בחומרה, ובין מעשיה בפועל. לצערי, אי־אפשר שהסורים יפרשו אחרת את מדיניות הממשלה אלא כמי שמשלימה עם מהלכיהם, משום שישאל חלשה אולי מלהגיב. במציאות משחקי הכדורגל שלנו, רואים לפעמים חברה מתכתשים, ומפעם לפעם קם אחד וכאילו אומר: תחזיקו אותי, אני עצבני. אני רוצה לקוות שישאל לא תידרדר במדיניות ההרתעה שלה למצב כזה, שהסורים ידאו אותה כמי שאומרת: תחזיקו אותי. אני עצבנית.

בכסיסו של דבר, לפנינו מצב נעדר סימטריה מבחינת הדימוי של ישראל. סוריה סבורה שהיא מסוגלת לגרום לנו נזק בלי שהיא תשלם את המחיר. אם כך יוסיף ויהיה הדימוי שלנו, עלול להתפתח תהליך שהחזילה הסורית תימשך, והפגיעה תימשך עד לאותו רגע שכאמת לא נוכל לסבול עוד, ואז נוהיר במפורש את הסורים, שהם לוקחים על עצמם סיכון רב. אבל הם לא יאמינו לנו. הם ינקטו צעד ואז נגיב בחומרה. או, אם חלילה וחס יתפוצץ מטוס נוסעים באוויר — הרי אז לא נוכל לשמור את התגובה שלנו כסוד. אנו נגיב בחומרה, התגובה תהיה פומבית, וגם הסורים יהיו חייבים להפגין או להפציץ או לגרום לנו נזק כבד. ואז, לאיזה סוג של מלחמת התשה ניגור, אם אכן נהיה מוכנים להיגרר למלחמת התשה כזאת?

על כן, השאלה היא מה צריכה להיות המדיניות הנוכחית של ישראל כדי להחזיר את האמינות למדיניות ההרתעה שלה. אני סבור ששורש הרע הוא בהעדר סימטריה. המתבלים והסורים גורמים לנו נזק, אבל הם אינם נחבעים לשלם את מחיר הנזק הזה. עלינו ליצור סימטריה. יש להטיל על הסורים את מלוא האחריות לכל מה שמתרחש בלבנון ולעבור מהשמעת מלות הרתעה לעשיית פעולות הרתעה, אבל תוך ניסיון שלא להביך את הסורים בפומבי.

אביא לכך כמה דוגמאות: אנחנו תופסים מכוניות נפץ — אם המודיעין הסורי שולח מכוניות נפץ כדי שיתפוצצו אצלנו, יכולות מכוניות הנפץ להתפוצץ מול המפקדות של המודיעין הסורי. אנחנו לא נגיב שעשינו זאת. אם דיביזיה סורית ווחלה דרומה ואנחנו מודיעים להם שלא ניתן לחפור מתחמים, אנחנו יכולים להטמין מוקשים בכביכה. שיבינו את הרמו. אם מניחים מוקשים בהשראתם, אפשר להניח פי כמה בשטחם. ושוב, אין להביך אותם בפומבי. מה שחשוב הוא, שמדיניות המעשים הזאת צריכה להעביר לסורים את המסר הברור ואת הרמו הפשוט הזה, שאנחנו מתחילים להתכוון למה שאנחנו אומרים. הרמוזים האלה הם תחילתו של הגשר שיסגור על הפער בין הצהרות ומעשים ויוסיף אמינות. שהיא תנאי הכרחי למדיניות ההרתעה של מדינת ישראל.

אינני מציע כרגע לנקוט כל פעולה צבאית בגלל כניסת הסורים לבירות. אבל צריך להעביר לסורים מסר ברור: אנחנו איננו מוכנים שהם יהיו בבירות, ודאי שאיננו מוכנים שיעברו דרומה. אנחנו נמשיך לטוס ולא יהיו שם סוללות טילי קרקע־אוויר. אנחנו לא נאמר להם אילו אמצעים ננקוט, אבל בפועל נצטרך לנקוט בשקט אמצעים שיכריחו את הסורים במהלך הזמן להבין שאנחנו מתכוונים בריצנות למה שאנחנו אומרים. ואם לא יסיגו עתה את כוחותיהם לאחור מרצונם, הם יאלצו לעשות זאת במשך הזמן. תודה רבה.

היור"ר גרוסמן:

תודה רבה. אני מבקשת משר הביטחון להשיב.

שר הביטחון י' רבין:

גברתי הישבת־ראש, כנסת נכבדה, אין ספק, טבעי הוא שהרחבת המעורבות הצבאית הסורית בלבנון והעמקתה,

טרור גבול. איזהו מבחן כושר ההרתעה הישראלי למטרותיה הביטחוניות החיוניות של ישראל? — מניעת התקפה, מניעת טרור גבול. ואם יש טרור גבול במשך 10 — 15 שנה — והיום הוא רק מלבנון — הרי זה משום שאין ממשלה בלבנון. אין כוחות צבא וביטחון הסרים למשמעתה, ולכן אין ביכולתה של לבנון להיות מטרה להרתעה. בעיית הביטחון היחידה של ישראל בגבול לבנון היא טרור גבול, ומצאנו את הדרך — לא לפתור אלא לטפל.

זה יותר מ-20 חודשים, לאחר שצה"ל נערך על-פי החלטת הממשלה, שום אזור ישראלי בגבול הצפון לא נהרג כתוצאה מפגיע טרור שמקורו בלבנון. 12 חיילי צה"ל שילמו בחייהם בעד השגת המשימה. שניים מחילי צה"ל נחטפו כאזור הביטחון. נוטט מטוס "פנטום", שנפל עקב תקלה, נמצא בשבי אנשי "אמל". זהו מחיר כואב, אך נמוך בהרבה מהמחיר הכואב ששילמנו בשתיים-שלוש השנים הקודמות להשגת אותה מטרה, ונעשה הכול להשיג את המשימה תוך צמצום המחיר הכואב.

מעולם לא נקבעה מניעת תזוזות סוריות בקו ביירות-דמשק כיעד במדיניות ההרתעה של ישראל. זה לא היה יעד. ישראל לא קבעה אותו כיעד במדיניות ההרתעה סוריה. בה בשעה איננו מתעלמים מן המשמעות של תזוזות הכוחות.

לכן, עמדתנו היא: אנו שוללים את העמקת המעורבות הצבאית הסורית והרחבתה לביירות. כולנו למדנו, כולנו נוכחנו שלעמים קרובות מדי, גם כשכוונת המחליט היא לעשות מהלך צבאי, ולו גם פריסה צבאית, אין צעד זה יכול להישמר במקורו ובכוונתו הראשונית. מרבית האירועים במזרח התיכון נבעו מהירדירות, משינוי מגמות תוך כדי תהליכי התפתחות. לכן, הקו השני המנחה אותנו הוא מעקב קרוב באמצעות כל מערכות המודיעין שלנו אשר לכוונות ולמעשים של הכוחות הסוריים.

העיקרון השלישי: בהנחה שהסורים יודעים מה תאפשר ישראל ומה לא תאפשר — ויש לי יסוד להניח שלסורים יש ידיעות על כך — כאשר הקריטריון המנחה אותנו הוא ביטחוננו ולא שום דבר אחר — — —

בני שליטא (הליכוד):
למה אתה מניח שהם יודעים? תודיע להם.

שר הביטחון י. רבין:
תן לי להחליט מה אני רוצה לומר ואיפה. תן לי לומר מה שאני רוצה לומר ובמקום שבו אני רוצה לומר זאת.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אתה ועוזי לנדאו.

שר הביטחון י. רבין:
אנחנו נשמור על אותו חופש פעולה שיבטיח את ביטחוננו; ואני מרגיש: את ביטחוננו, ביטחון גבולנו הצפוני, בדאייה לטווח קצר ולטווח ארוך. אלה הם השיקולים הממריכים אותנו.

בנסיבות הקיימות ועל אף הקיצוצים בתקציב הביטחון, כשמצרים מצויה מחוץ למעגל המלחמה ועירק רחוקה לחזית המזרחית, ולנוכח סוריה העוינת והמחפשת דרך להגביר את עוצמתה ולסייע לטרור — אנחנו חזקים. אני מאמין שנדע להפעיל בתבונה את כוחנו אם נידרש להגן על ביטחוננו, על ביטחוננו האמיתי.

לישראל יש כל הסיבות להרגיש, מתוך תחושה של עוצמה, יכולת לטפל בכל התפתחות שיכולה לפגוע בביטחונה.

בהשוואה למה שהיה בשנה וחצי האחרונות, שתעורר תשומת-לב, תחייב דיון ותביא את הבית, את ועדותיו ואת הממשלה, ודאי גם את הציבור, לבחינת המצב ולדיונים על מה שמתרחש ומה שמשממע ממנו.

אכן, דיכוייה מוקטנת סורית של הכוחות המיוחדים, מתוגברת בחטיבת טנקים, עברה מן המעברים השולטים על הגבול הלבנוני-הסורי ואזור הבקעה בסביכות כביש ביירות-דמשק, ונכנסה לתוך ביירות.

אין ספק שמהלך זה מבטא את השינוי בגישתה של סוריה לגבי אחריותה לגורמים בלבנון, בהשוואה למה שהיה נקוט בידה לפחות במשך השנתיים-שלוש השנים האחרונות. ועלינו אכן לנתח את המצב ולהסיק ממנו מסקנות.

ברצוני להעיר רק כמה הערות לדברים שהושמעו, ובראש ובראשונה לדבריו של חבר הכנסת לנדאו. לפי מיטב הכרחי, כושר ההרתעה הישראלי כלפי סוריה התחזק לאחרונה. כושר הרתעה נכון כהתאם למטרות הביטחוניות החיוניות של ישראל. אני מאמין שכושר ההרתעה כנגד יוזמה סורית לפגוע בישראל התחזק לאחרונה.

התיאור האפוקליפטי של מהלכי סוריה בלבנון, כפי שהוצג כאן על-ידי חבר הכנסת לנדאו, לצערי, הוא פשוט לא מדויק. אני רוצה להזכיר, שעד שקיבלה הממשלה החלטה בינואר 1985 לשנות את מדיניותה, עד אשר צה"ל ביצע את המדיניות, היו לפחות עוד שתי דיכוייות וחצי של טנקים בחוץ בלבנון. היום הן אינן, הן פגועות.

לכן, כל התיאור האפוקליפטי של הגדלת כוחות הדרגתית, של זחילה דרומה — כשמעתי את כל התיאורים, שאלתי את עצמי: מנין הם לקוחים? על אילו עובדות מדובר? בשנה וחצי האחרונות היינו עדים לתהליך הפוך, של פינוי מסיבי של הכוחות הסוריים בלבנון, של דילול הכוחות, כעצם של אי-תזוזה דרומה.

עידוד לטרור, לא חדש הוא; עידוד לטרור ולגורמי הטרור השונים הקשורים בסוריה איננו חדש, הוא קיים שנים. ממדיו לא השתנו. בעקבות מלחמת לבנון הופיעו גורמי טרור נוספים שלא הכירנו אותם קודם לכן בקרב העדה השיעית, אם זה "אמל", אם זה "חיובאללה", אם אלו גורמים אחרים, אבל ייתכן שהם היו מופיעים מאליהם.

מכל מקום, כשאני בוחן את כושר ההרתעה הישראלי למטרותיה הביטחוניות החיוניות של ישראל, אני רואה שהוא כההליך חיוק והתחזקות — אם נביא בחשבון את התמונה המדינית-הביטחונית הכוללת: מצרים מחוץ למעגל המלחמה זה שמונה שנים, עקב תחיתת חוזה שלום בין שתי מדינותינו; מלחמת אירן-עירק, מרתקת את עירק לחזית המזרחית; נסיבותיה של סוריה — שאנחנו כבר מוצאים ניוואנסים בפירוש שלהם — בחחירה לשוויון אסטרטגי, מתחילים להיסיק לא משום שסוריה ונהגתה אינן רוצות בו אלא בגלל הקשיים הכלכליים החמורים. — לא שהמדיניות הסורית העוינת כלפי ישראל נשתנתה. אלא השאלה היא באיזו מידה יש ביכולתה לממש אותה — מול טרור גבול שמניעתו מותנית במדינות היכולות לקבל החלטה ויש להן כוחות שיכולים לממש את ההחלטה.

זה למעלה מ-13 שנה מונע כוח ההרתעה הישראלי משלוש מחוץ ארבע מדינות שכנות לנו להפעיל טרור גבול: מצרים — בתחילה הרתעה, לאחר מכן חוזה השלום; ירדן — כושר ההרתעה; לאורך הקו בינינו לבין סוריה ברמת-הגולן אין

נגד סוריה, דבר שאנחנו חוזרים ומזהירים מפניו. במקום נפנוף באיומים מוטב להנהיג מדיניות שלום עם סוריה, עם העם הפלשתיני ועם המדינות הערביות במסגרת ועידה בין-לאומית שסוריה ואש"ף יהיו שותפות לה, על-מנת להגיע סוף-סוף אל השלום.

היור"ר ח' גרוסמן:

תודה לחבר הכנסת תופיק טובי. הצעה אחרת לחבר הכנסת בני שליטא.

אני רוצה להזכיר לחברי הכנסת, שלהצעה אחרת יש שלוש דקות. אי-אפשר להפוך הצעה אחרת להצעה לסדר-היום.

בני שליטא (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אני מציע להסיר מסדר-היום את הצעתו של חבר הכנסת מתתיהו פלד. אני מציע לעצמנו, לכנסת, שלא נהיה שבעי-רצון יתר על המידה ממה שקורה היום בלבנון. כל שליטה נוספת, או סיפוח של לבנון בידי הגדולה באויבות ישראל מהווה סכנה, סכנה לטווח הקצר וסכנה לטווח הארוך.

איני מציע להתפעל יתר על המידה מההסתבכות הסורית בלבנון. אני יודע שיש אצלנו כאלה שמחכים ידיהם בהנאה — הסורים מסתבכים בלבנון.

שר הביטחון יי רבין:

אני הודעתי שאנחנו שוללים את העמקת המעורבות הסורית.

בני שליטא (הליכוד):

אני מדבר על חברי כנסת ששמעתי אותם בפורומים שונים.

איני מרוצה מהניסיון שהסורים רוכשים בלבנון, מהשטחים שהם כובשים ומעצם העובדה שהם מקרבים את הגייסות שלהם לגבול הישראלי.

אדוני שר הביטחון, הסורים קוראים את המפה, הם למדו משהו מהחברה שלנו, והם יודעים שאבד כוח ההרתעה של ישראל. אני חושב שחבר הכנסת לנדאו צדק בנושא הזה. הוא לא אבד כמה שאמור לגבי כוח התקיפה של ישראל: בהחלט לא. בזה יש כוח הרתעה; כהחלט כן. אבל עובדה היא שהפעם הזאת נכנסו הסורים ללבנון בלי לאותת לנו, בלי לשאול אותנו, בלי לציין לעברנו, בלי להתעניין אצל גורמים נייטרליים כיצד תגיב ישראל. הם יודעים שידיה של הממשלה כבולות, והן כבולות מאז מלחמת לבנון על-ידי הרחוב. הן כבולות על-ידי הרחוב, השוליים בישראל ככלו את ידה של ממשלת ישראל. איני מציע להתערב בלבנון, איני מציע הצעה כזאת. אני רק אומר שחבל מאוד שהסורים קראו את המפה הזאת, פענחו את הצופן והם יודעים היום שממשלת ישראל היא מחוץ לתמונה והם יכולים להיכנס ללבנון ולעשות בה כרצונם באין מפריע.

אדוני שר הביטחון, הם יכולים גם לטעות בהערכת הקווים האדומים של ישראל. אז מה? האם נצא למלחמה מפני שהם טעו? צריך שהסורים ידעו מה הם הקווים האדומים שלנו, מה הם אינם יכולים לעשות. אני מקווה שהם ידעו.

מכל מקום, מה שקורה היום זהו ניצחון מוחלט של השוליים הקולניים והמזיקים, וזהו אסון לנו, אסון למדינת ישראל.

למרות כל הניסיונות ליצור אווירה של תמורה אסטרטגית נוראה כלשהי. טוב שהעם בישראל ידע זאת. הממשלה תפעל על-פי העקרונות האלה ולא על-פי יעדים החורגים מכיטחוננו, ביטחוננו כמובן הפשוט והברור של המלה.

אני מציע להעביר את כל ההצעות לדיון בוועדת החוץ והביטחון.

היור"ר ח' גרוסמן:

הצעה אחרת לחבר הכנסת תופיק טובי, בבקשה.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, אני מציע להסיר את הצעתו של חבר הכנסת לנדאו מסדר-היום. במקום להשמיע אזירות ואיומים כלפי הצבא הסורי עם כניסתו לבירות כדי להפסיק שפיכות דמים, ובמקום לרפד את הדרך למלחמה תוקפנית נגד סוריה, צריך לדון בהתערבות הישראלית הנמשכת בלבנון נגד העם הלבנוני וריבונותה של לבנון ונגד העם הפלשתיני הסובל כמחנות הפליטים בלבנון.

ממשלת ישראל, בהתערבותה הסמויה והגלויה בלבנון, שבאה כדי להנציח את הפירוד העדתי ולהשליט בה ממשל בובה בידי ישראל — כפי שחלם אדריכל הסדר החדש בלבנון. השר שרון — הוא הגורם היסודי, שהיה ונשאר, לאנדרלמוסיה השוררת בלבנון, לאי-יציבות ולשפיכות הדמים הנמשכת שם.

מדוע חסיד השלטון בישראל מתעלמים בדיון הזה מהמשך הכיבוש הישראלי בדרום-לבנון, מהפעילות הנפשעת של אנשי לאחד, שכירי החרב של ישראל, שרק בשבוע שעבר ביצעו בפיקוד ישראלי — ועל כך העידו אנשי האו"ם — את הפשע הנתעב של הפוגרום בכפר טיריה בדרום-לבנון, כשהעלו באש את כתי הכפר, הרגו אזרחים שלווים, בזזו את הבתים ושדדו את התושבים, לאחר שמנעו מכוחות האו"ם נוכחות במקום? מדוע חסיד השלטון מתעלמים מההפצצות הנפשעות של חיל האוויר הישראלי במשך כל השבוע שעבר על מחנות הפליטים, במיוחד באזור צידון וצור, עם ההרג וההרס הרב שנגרם? מי לא יודע על העידוד והעזרה של ממשלת ישראל לכוחות "אמל" בפעולות ים ואוויר בביצוע המצור וההתקפה הנפשעת על מחנות הפליטים הפלשתינים בבירות ובדרום-לבנון, עם הזוועה של חיסול המון רב ברעב וכהפגזות? מי מטיל מצור על חופי לבנון ונוהג כמו פירט, בניגוד לכל חוק ואמנה בין-לאומית — מי אם לא ממשלת ישראל? ומי מוקע ומגונה על-ידי משפחת העמים בגלל ההפרעה והחבלה המתמדת לפעילות השלום של כוחות האו"ם בדרום-לבנון אם לא ממשלת ישראל?

התנאי היסודי להצלחת המאמצים של הכוחות הפטריטיים הלבנוניים להבטחת אחדות לבנון, עצמאותה, שלומה וביטחונה הוא, שממשלת ישראל תסיר קודם כול את ידיה מההתערבות בלבנון, תפסיק את תוקפנותה ותסיים את כיבוש שטחי לבנון. הסתלקות ישראל מלבנון תביא להפסקת הזרמת כסף ודם, ותחזיר את הביטחון לעם ישראל — זה גם אינטרס ישראלי.

האזהרות נגד כניסת הצבא הסורי לבירות, המושמעות על-ידי שרים ואנשי השלטון בישראל, גם אם הם מתעטפים לפעמים באופן ציני בדאגה לעצמאות לבנון או בדאגה לשלום הפלשתינים כמחנות הפליטים — אינני מתעלם מהסכנה של התחדשות הפוגרום של "אמל" בפלשתינים כמצב החדש שנוצר — האזהרות והאיומים שבאים מאנשי השלטון בישראל נועדו לחפות על מדיניות המתכננת מלחמה תוקפנית

חברת י"ח, ישיבה רצ"ט

— הצעות לסדר-היום; הצעת חוק משפחות חיילים שנספו במערכה (תגמולים ושיקום) (תיקון מס' 16) —

וייס, אלעזר גרנות, אברהם ורדיגר ויובל נאמן לוועדת החוץ והביטחון?

ה צ ב ע ה

ההצעה להעביר את הנושא שהעלו חברי הכנסת ר' כהן, ש' וייס, א' גרנות א' ורדיגר וי' נאמן לוועדת החוץ והביטחון נתקבלה.

היו"ר ח' גרוסמן:

מי בעד העברת הצעתו של חבר הכנסת פלד לוועדת החוץ והביטחון? מי נגד?

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה להעביר את

הנושא לוועדה — רוב

בעד ההצעה שלא לכלול

את הנושא בסדר-היום — מיעוט

ההצעה להעביר את הנושא שהעלה חבר

הכנסת מ' פלד לוועדת החוץ והביטחון

נתקבלה.

היו"ר ח' גרוסמן:

מי בעד העברת הצעתו של חבר הכנסת עוזי לנדאו לוועדת החוץ והביטחון? מי נגד?

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה להעביר את

הנושא לוועדה — רוב

בעד ההצעה שלא לכלול

את הנושא בסדר-היום — מיעוט

ההצעה להעביר את הנושא שהעלה חבר

הכנסת ע' לנדאו לוועדת החוץ והביטחון

נתקבלה.

היו"ר ח' גרוסמן:

כזה מיצינו את הנושא הזה.

היו"ר ח' גרוסמן:
חברי הכנסת, חבר הכנסת ר' כהן הסכים להעביר את הצעתו לוועדת החוץ והביטחון. אני שואלת את חבר הכנסת שבח וייס, האם הוא מסכים?

שבח וייס (המערך):

מסכים.

היו"ר ח' גרוסמן:

חבר הכנסת אלעזר גרנות?

אלעזר גרנות (מפ"ס):

מסכים.

היו"ר ח' גרוסמן:

חבר הכנסת מתתיהו פלד?

מתתיהו פלד (הרשימה המתקרמת לשלום):

מסכים.

היו"ר ח' גרוסמן:

חבר הכנסת ורדיגר?

אברהם ורדיגר (מורשה-פ"א):

מסכים.

היו"ר ח' גרוסמן:

חבר הכנסת יובל נאמן?

יובל נאמן (התחיה):

מסכים.

היו"ר ח' גרוסמן:

חבר הכנסת עוזי לנדאו?

עוזי לנדאו (הליכוד):

מסכים.

היו"ר ח' גרוסמן:

חברי הכנסת, אני מציע את כל ההצעות יחד, פרט לשתי הצעות שביחס אליהן יש הצעות אחרות.

מי בעד העברת ההצעות של חברי הכנסת ר' כהן, שבח

ח. הצעת חוק משפחות חיילים שנספו במערכה (תגמולים ושיקום)

(תיקון מס' 16), התשמ"ז — 1987*

(קריאה ראשונה)

בתוקף החוק הקיים, לאלמנה, שאחרון יחומיה מתחנך במוסד או אצל יחיד מחרץ לבית אמו, משולם, נוסף על הוצאות ההחזקה במוסד או אצל היחיד, חלקה האישי בתגמול לפי סעיף 8(ד) לחוק. מוצע להעלות את שיעור התגמול שישולם לאלמנה כוז כחלקה האישי, באופן שהוא יהיה שווה לסכום המשולם לאלמנה לפי סעיף 8(ה) לחוק, דהיינו כפי שמשולם לאלמנה שילדיה בגרו. הווי אומר, זוהי בעצם העלאה.

2. חשולם תגמול לבן זוג של שכול שנפטר. על-פי סעיף 10(ד) לחוק הקיים, בן זוג של שכול, שעצמו איננו הורה שכול, זכאי לאחר פטירת ההורה השכול לתגמול חודשי אם מתמלאים שלושה תנאים מצטברים: 1. היה נשוי במשך שלוש שנים שקדמו ליום פטירת השכול; 2. היה נצר; 3. כל עוד לא נישא לאחר.

היו"ר ח' גרוסמן:
חברי הכנסת, אנו עוברים לחוק משפחות חיילים שנספו במערכה (תגמולים ושיקום) (תיקון מס' 16). התשמ"ז — 1987, בקריאה ראשונה. יביא את ההצעה שר הביטחון.

שר הביטחון י' רבין:

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, התיקונים המוצעים בהצעת החוק נועדו לשנות כמה עניינים, על סמך הניסיון המצטבר של השנים האחרונות. באופן שתגמול או מענק המשולם לסוגי הזכאים השונים ישולם באופן צודק יותר.

אפרט עיקרי התיקונים שבהצעה:

1. העלאת תגמול לאלמנה שילדה מתחנך מחרץ לבית.

* רשומות (הצעות חוק, חוב' 1820).

הביטחון, מדוע מגבלת הזמן של שלוש שנים. מדוע לבן-זוג של שכול שחי עם השכול שנתיים, והשכול הלך לעולמו, לא צריך להעניק אותן זכויות המגיעות לו כאשר הוא חי עם השכול שלוש שנים, במיוחד כשהמחוקק הישראלי כבר קבע בעניין הזה נורמה קודמת בביטוח הלאומי? בביטוח הלאומי מכירים במעבר של הזכות הזו מהשכול לבן-זוגו לאחר חיים משותפים של שנה אחת. אם בביטוח הלאומי כך, על אחת כמה וכמה כאשר מדובר במשפחות שכולות.

שר הביטחון י' רבין:

הביטוח הלאומי הוא נדיב, ולכן תשלומי ההעברה במדינת ישראל הגיעו לשיא.

יאיר צבן (מפ"ם):

אדוני שר הביטחון, אני בטוח שלא רק תקציב הביטחון אלא אפילו תקציב השיקום לא ייכנה מהקיצוצים בתקציב הביטוח הלאומי.

שר הביטחון י' רבין:

אתה יודע מהו הסכום הכולל של תשלומי ההעברה? אתה יודע מה משקלם בתקציב המדינה?

יאיר צבן (מפ"ם):

השאלה איננה כמה. השאלה מאוד רצינית: מדוע תשלומי ההעברה גדלו?

שר הביטחון י' רבין:

— — — 700 מיליון.

יאיר צבן (מפ"ם):

אני יודע, אבל הם גדלו, אדוני שר הביטחון, לא משום שתשלומי ההעברה במדינת ישראל משתווים, לפי קנה-מידה כלשהו של השוואה, לתשלומי ההעברה בארצות אירופה המתקוות: הם אינם משתווים, לפי שום קנה-מידה. הם גדלו מפני שיש שחיקה רצינית בשכר, ולכן חלק גדול יותר באוכלוסייה זכאי להשלמת הכנסה. אני רוצה להיכנס עכשיו לוויכוח הזה. נחזור לענייננו.

לגבי התיקון השלישי — אני חושב שהוא תיקון טוב. הוא אפילו גורם לנו כפעם הראשונה בחקיקה הישראלית להעריך כמה שווים נישואין. הם שווים בדיוק 20% של המענק... זו חידה שהאזרח הישראלי לא ידע את פשרה עד עכשיו. אבל אני חושב שהכיוון הוא נכון.

אני רוצה לומר, שעולה לקח חשוב מהצעת החוק הזאת. חשוב שנעכיר אותה גם לחוקים אחרים. הלך החוק — פחות מבחני הכנסה ופחות מבחני נצרכות. כאשר מוכרת זכות בעיקרה, צריך להעניק אותה לזכאי בפחות מבחני הכנסה ובפחות מבחני נצרכות. כי המבחנים האלה פוגעים בדרך כלל, ולעתים אף יותר מזה, דרושה גישה יותר אוניברסלית.

אני מבקש להעיר הערה מרכזית אחת, המחייסת לבסיס של כל המערכת. אני שואל את השר, האם ההחלטה האחרונה מספטמבר 1986 בדבר עדכון בסיס התגמולים בהצמדה לדרגות השונות, לדרגה כ' ולדרגות האחרות, שמרה גם על הערך הריאלי של הקצבאות וגם על כך שלא ייווצרו פערות עם מערך ההכנסות הכללי במשק?

יש שני דברים שאני מסתייג מהם. לחיקון 4 יש לי הערה עקרונית מאוד. אני רוצה לספר לך, אדוני שר הביטחון, שבועדה שאני עומד בראשה, שליד הוועדה לענייני ביקורת המדינה, הוועדה לחלונות הציבור, נתקלנו במקרה, אומנם קיצוני בפרדוקסליות שבו, שבו חייל שנפגע היה זכאי לתגמולי

הניסיון הוכיח, שמבחן הנצרכות אינו עונה על הצרכים וגורם לאפליה בין סוגי זכאים שונים. מבחן הנצרכות על-פי החוק משמעו "אדם שאינו מסוגל להשתכר למחייתו ואין לו הכנסה כדי מחיה". בפועל, כיוון שמדובר באנשים מבוגרים שנכבד מרוכס להוכיח יכולת לצאת לעבודה, מוצע לבטל את מבחן הנצרכות ובמקומו לקבוע שבכל מקרה שההכנסה של הזכאי אינה מגיעה לשיעור התגמול המשולם להורה שכול לפי סעיף 10(א) לחוק, תינתן השלמה בהתאם, עד לשיעור התגמול האמור.

3. מענק דיור ליתום בן 30. לפי החוק הקיים, רשאי קצין התגמולים לשלם מענק נישואין ליתום שנישא עד גיל 30, או, אם לא נישא, לשלם לו מענק מגורים בשיעור של 80% ממענק הנישואין, וזאת כתנאי שהוכיח שרכש דירה למטרות מגורים.

החבר כי יש חלק מהיתומים, שעקב סיבות שונות אינם נישאים וגם לא רוכשים דירה עד גיל 30, וכך הם מקופחים. כי הם מאבדים את זכותם לקבל מענק מגורים או מענק נישואין. מוצע, אם כן, שאותו מספר קטן של יתומים שמלאו להם 30 שנה והם טרם נישאו, ומסיבות כלכליות ואחרות לא רכשו דירה ולא מימשו זכותם לקבלת מענק דיור — יקבלו עם מלאות להם 30 מענק בשיעור 80% משיעור מענק הנישואין.

4. אופן ניכוי של תגמולי יתר. על-פי החוק הקיים, אם זכאי קיבל בטעות סכומי תגמולים למעלה מן המגיע לו על-פי החוק, רשאי קצין התגמולים לעכב סכום שלא יעלה על שליש מהתגמול המגיע לו באותו חודש. מצב זה יוצר בעיות חמורות ולא ניתן למנוע לחלוטין תשלומי יתר הנובעים מטעויות במחשב וטעויות בדיווח נהוגים.

לפיכך, מוצע תיקון שלפיו ניתן יהיה להגדיל את הסכום המעוכב באופן שלא יעלה על שני שלישים של התגמול באותו חודש, וכן שסכומי היתר יוחזרו בצירוף הפרשי הצמדה למדד לפי שיעור עליית המדד שפורסם לאחרונה לפני יום התור החתום בפועל, לצומת המדד שפורסם לאחרונה לפני המועד שבו שולם הסכום בטעות או שלא כדין.

הו"ר ח' גרוסמן:

תודה רבה. חברי הכנסת, רשימת המתדיינים סגורה. מי שלא יהיה נוכח כאשר אקרא בשמו, לא ישתתף בדיון.

רשות הדיבור לראשון הרוברים, חבר הכנסת יאיר צבן, ואחריו — לחבר הכנסת רן כהן, הוא איננו ולא יהיה, אחריו — לחבר הכנסת בני שליטא.

יאיר צבן (מפ"ם):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, נראה לי שיש לברך את שר הביטחון עם הגישו את הצעת החוק הזאת על רוב התיקונים הכלולים בה, שכרובם הם תיקונים חיוביים בעיני, לדעתי, לא ככולם יש לתמוך.

התיקון הראשון ממש מתבקש מאליו, כי באמת כמה שונה אלמנה שילדיה בגרו, יצאו מן הבית ואף סיימו את שירותם הצבאי והיא חיה בגפה מאלמנה שבנה נמצא במוסד, והיא כדן אותה אלמנה שצריכה לקיים את עצמה בכוחות עצמה? נראה לי שהתיקון הזה הוא אכן במקומו.

גם התיקון השני מתבקש, כי הוא ימנע התחשבות קטגורית עם בן-זוג של שכול.

כל מה שנשאר להעיר על סעיף זה כבר העירו חברים כוועדת העבודה והרווחה בכנסת הקודמת, ואני בהם, והדבר בא לידי ביטוי גם בדיוני המליאה — אך לא ברור, אדוני שר

שר הביטחון י' רבין:

זה בטוח. כי אני צריך להכניס זאת לתקציב, והיא — לא.

היו"ר ח' גרוסמן:

אדוני השר, לפעמים יש יתרונות לאי-השתתפות בממשלה.

אורה נמיר (המערך):

איש עוד לא היה מוכן לא להיות בממשלה בשל כך.

היו"ר ח' גרוסמן:

רשות הדיבור לחבר הכנסת מיכאל רייסר.

מיכאל רייסר (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, רבותי חברי הכנסת, גם אני מצטרף למברכים את השר על התיקונים המוצעים, ואין לי מה להוסיף על דבריהם.

לעניות דעתי, מן הראוי שיעשה תיקון נוסף. מן הראוי למחוק מסעיף קטן (א) את המלים: "כל עוד לא נישא לאחר", ומסעיף קטן א(1) למחוק את המלים "כל עוד לא נישא לאחר". במלים אחרות, הצעתי — בעקבות הצעה זוהי לחלוטין בכנסת הקודמת של חבר הכנסת דאן, השר דהייס, משה שחל — לעשות צדק עם האלמנות והאלמנים אשר מסיבות של אובדן תמיכה כספית ואובדן זכויות נוספות נאלצים להימנע מלהקים בית בישראל.

הצעתי קובעת כי החברה הישראלית לא מסירה את אחריותה החומרית והמוסרית כלפי משפחה שבה פגע השכול, גם בהקמה בית חדש בישראל. תודה.

היו"ר ח' גרוסמן:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת אפרים שלום, ואחריו — לחבר הכנסת דוד מגן — איננו באולם, ואחריו — לחברת הכנסת עדנה סולודר.

אפרים שלום (המערך):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, אני רוצה להצטרף לכרכות ולשכח את שר הביטחון ואת שלטונות צה"ל על ההרחבה של החוק, על הדאגה למשפחות השכולות שאיבדו את יקיריהן, את ראש משפחתן והמשענת של המשפחה, בין שזה אב ובין שזה בן למשפחה.

לדעתי, הדאגה אינה מתבטאת רק באמצעי הקיום השוטף. קיימת דאגה לשיכון למשפחה, ללימודי הילדים בפנימיות ולהשכלה גבוהה. זהו חוסנו של צה"ל. שדאגתו לחייל ולמשפחתו אינה מתבטאת רק בעת השירות, אם כעורך ואם בחזית. כאשר קורים אסונות, לצערנו, ואין לנו חיסון מוחלט בפניהם, מטופלות המשפחות של חיילים שנספו כראוי.

אני רוצה לומר יותר מכך. גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, הדאגה והאחריות אינן נגמרות רק במשפחות השכולות. יש דאגה רבה וטיפול ממושך ומעמיק בשקומם של חיילים שנפגעו במלחמות ישראל, סבלו והפכו לנכים, ובקליטתם בעבודה, כמתן אמצעי קיום וברכישת אביזרים למיניהם. בכלל זה עזרה ברכישת רכב ודירה.

לא אחת בעבר מילאתי תפקידים ונדרשתי על-ידי מחלקת השיקום, אם בלחצים ואם בדרכי נועם, להעסיק לא מעט נכים כאלה במוסדות ההתיישבותיים ובמפעלים האזוריים. אני חושב שמגיעה לה ברכה על כך.

אני מכיר גם מקרים רבים שבהם משרד הביטחון אינו מרפה ממוסדות וממפעלים שהעסיקו את הנפגעים בעבר,

שיקום. הוא התדיין עם ועדות ערעורים ועם בית-הדין, וסופו שקיבל בערכים ריאליים אחוז אחד מהתגמול שהוא היה רואי לו.

החוק איננו סימטרי, אדוני שר הביטחון. כאשר מדברים כאן על תשלומי יתר, מדובר על החזר על-ידי המשפחה בערכים ריאליים, וכדין. המשפחה קיבלה תשלומי יתר ועליה להחזירם בערכים ריאליים. אבל, כאשר מסתבר שהיה תשלום חסר, ההחזר איננו ריאלי אלא הולכים רק 24 חודשים לאחור, וכל מה שהיה לפני כן מחושב בערכים נומינליים. אני מדבר על חוק תגמולים, פיצוי על איחור בתשלום. וחוסר הסימטריה הוא ממש כלתי נסבל.

לכן אני מבקש תיקון יסודי בעניין הזה. לא נראה לי שההחזר שקבעתם, בשיעור של שני-שלישים ולא של שליש, יהיה בלי קביעת רצפה. אם מדובר בגמלה גבוהה, והחזר של שני-שלישים מותיר למשפחה השכולה אפשרות של קיום, בבקשה. אבל אז אתה חייב לקבוע רצפה מינימום. אתה אומר: אפשרי החזר של שני-שלישים, ובלבד ששיעור התגמול לא ירד מסכום מסוים.

אני רוצה לומר כסיום, שהחוב שאנחנו חבים למשפחות ששכלו את היקר להן מכול עולה על כל מה שאנחנו יכולים לכמת בחישובים של תגמולים ושל כספים. לכן, חשוב מאוד שבתחום הזה נענה על הצרכים, והעיקר, שנעשה את הכול כדי שהשכול ימעיט לפקוד את בתינו.

היו"ר ח' גרוסמן:

תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת בני שליטא, בבקשה, ואחריו — לחבר הכנסת מיכאל רייסר.

בני שליטא (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, קודם הארכת בדבריי, הפעם אקצר מאוד.

הצעת החוק הזאת, הצעת חוק משפחות חיילים שנספו במערכה, שבאה מטעם הממשלה ביוזמת שר הביטחון, היא הצעה מבורכת. חשוב לדעת, שהמדינה מסוגלת לחשוב על משפחת השכול שלה גם בומנים קשים למדינה, ולזכור אותה.

מה שחשוב בהצעת החוק הוא שיש בה משום התרת כמה "פלונטרים" וכן מתן סנקציה קטנה לביורוקרטיה. החוק מפשט תהליכים, מאפשר למשפחות של נפגעים לקבל את המגיע להן בזכות ולא בחסר וכצורה מסודרת ומובנת לכול, ועל כך יבורך שר הביטחון.

אני רק רוצה לשאול, האם מדובר כאן בחוק משפחות חיילים שנספו במערכה, כלומר רק בנפגעי צה"ל, או שזה חוק כללי. שיסחוף את כל המשק אחריו.

שר הביטחון י' רבין:

המשק כבר הדביק והשיג את התגמולים של משפחות החיילים שנספו במערכה.

היו"ר ח' גרוסמן:

כתוב חוק משפחות חיילים שנספו במערכה. למה צריך לשאול שאלות?

שר הביטחון י' רבין:

הביטוח הלאומי כבר השיג זאת.

בני שליטא (הליכוד):

אני רואה שתבחר הכנסת אורה נמיר משיגה את שר הביטחון.

שר הביטחון אמר כאן, שבעצם התיקונים המוצעים הם תוצאה של ניסיון מצטבר במחשבה איך לתת את התשלומים בדרך צודקת יותר.

כבר העירו כאן חברים, שהסעיפים המובאים לפנינו נראים מאוד, החל מהנושא של תשלום לאלמנה שבנה מתחנך במוסד. אני רוצה להזכיר כי בשעתי, כשהייתי חברה בוועדת העבודה והרווחה, בכנסת הקודמת, היו לנו לא מעט דיונים לגבי משפחות שילדיהן מתחנכים במוסד, האם להעביר את הגמלה למוסד או למשפחה. כי אחנו יודעים שמעבר לסכומים שמשלמים למוסד יש עוד דברים רבים שהמשפחה משלמת בעד ילדה שנמצא מחוץ לבית.

אשר לענין התשלום לכן זוג של שכול, אני רוצה להעיר בהודמנות זאת, שיש הרבה מקרים שכן הזוג הוא אומנם לא האב הביוולוגי, אבל מגיל צעיר הוא גידל את הילד כאב לכל דבר. לכן, נדמה לי שהיה צריך לבדוק את הענין הזה של מספר השנים. אני מניחה שנעשית בחינה בכל נושא לגופו.

וראי שאני תומכת בהגדלת הגיל, והייתי אומרת אפילו לא להגביל את גיל היתום הרווק שלא מתחתן. מפני שברגע שהוא מתחתן, וקורה שמחתנים גם בגיל יותר מאוחר, מגיעה לו הגמלה כמו לכל אחר אחר. כמו כן, בוודאי קיימות טעויות של מחשב וכן הלאה.

אני מכירה קצת את בעיית האלמנות מהסוגים האחרים, ואני מוכרחה לציין שלפחות לאלמנות ולשכולים שבמסגרת משרד הביטחון יש הרגשה שמאחוריהם עומד גוף מאורגן שדואג, כי משרד הביטחון, אגף השיקום, הוא גב מאחור חזק.

אני עולית כדי להעיר בנושא אחר, אני מחזיקה בידו את חוק התגמולים לנפגעי פעולות איבה. לא הספקתי לבדוק את כל הסעיפים ברקדוק, אבל חוק התגמולים לנפגעי פעולות איבה ינק בעצם והוא מסתמך על החוק שהוגש לנו, על חוק התגמולים למשפחות חיילים שנספו במערכה. אני רוצה לשאול, אם השר יכול לתת לי תשובה — מסעיפים מספר שקראתי עולה, שהחוק צריך לחול, למעשה, כמעט באופן אוטומטי על חוק התגמולים לנפגעי פעולות איבה. אני מבקשת לדעת, האם זה יחול עליהם, ולא כפי ששאל חבר הכנסת בני שליטא, האם לא תהיה פה הרחבה לכל המשק — — —

שר הביטחון י' רבין:

אני לא השר המופקר על זה — — —

עדנה סולודר (המערך):

אני יודעת, רציתי לומר, שחוק התגמולים לנפגעי פעולות איבה מופקד בידי שר העבודה והרווחה, אם אינני טועה. המגזר של נפגעי פעולות איבה, יש בו כמה דברים מאוד רגישים. למשל, נושא האזכרה; ויש בעניין הזה בעיות. אני מקווה שלפחות פה תהיה דאגה לכך שברגע שיתקבל התיקון הזה, הוא יבוא לידי ביטוי גם בחוק השני, ולא נפלה לפחות בעניין הזה בין הנפולים במערכות ישראל. תודה.

היו"ר ח' גרוסמן:

תודה רבה. חברת הכנסת אורה נמיר, בבקשה.

אורה נמיר (המערך):

גברתי היושבת־ראש, רבותי חברי הכנסת, אינני רוצה להתייחס לפרטים של תיקון מס' 16 של חוק משפחות חיילים שנספו במערכה, משום שהחוק יבוא לוועדת העבודה והרווחה של הכנסת, ואנחנו, גברתי היושבת־ראש, חברת הוועדה, ואני, יודעות היטב, שבהרבה מקרים אין דומה חוק שנכנס לוועדה לחוק שיוצא ממנה. אני רק יודעת שהאח הגדול שנכנס לכל

ולאחר שהם נהפכו לנכים קשים הוא מסדיר שוב את קליטתם בעבודה למרות היותם נכים, יש לחץ כבד של משרד הביטחון ואגף השיקום להמשיך העסקתם והשלמת הכנסתם.

לא די בכך. כמי שעסק בהתיישבות המושבות אני יודע כי, לצערנו הרב, בני התיישבות רבים — שלא ביחס למספר המושבים — נפגעו. למרות קיומם של גופים כמו הסוכנות היהודית, משרד החקלאות, תנועות ההתיישבות, משרד הביטחון אינו נוטש שום חייל או משפחה שנפגעו, הוא דואג להם אם במתן אמצעי ייצור ואם במתן חקציבים לצורך שיקומם.

אולי בגלל העובדה שאנחנו מדינה יחידה שבמשך 39 שנות קיומה רודפת אותנו איבת מדינות ערב, שאינן משלימות עם קיומנו, משום כך נגזר עלינו לשלם מחיר יקר תמורת קיומנו.

אף שאין מדינתנו עשירה, הרי הדאגה החברתית והכלכלית לנפגעים אלה מיושמת בצורה מכוונת.

אדוני שר הביטחון, חברי הכנסת, יש בעיה נוספת, כבר הזכירו אותה, ואני רוצה לדבר עליה. נשים צעירות רבות שזה עתה נישאו, נשים שיש להן ילדים קטנים, נהפכות כרגע אחר לאלמנות. לא קל לחיות את חיי הבדידות, למלא תפקיד של אם ושל אב לילדים הקטנים, למלא את כל הדרישות והצרכים של אותם ילדים קטנים שאינם מבינים מה קרה להם ולאיהו אסון הם נקלעו. צריך להקל על אמהות אלה להיקלט מחדש בחברה, ליהפך מחדש לעקרות־בית, לאמהות רגילות, ובכך לאפשר להן להתחתן שנית ולבנות חיים חדשים. לכן קיימת מגבלה חמורה: חלקן נרתעות מלעשות זאת עקב פגיעה בזכויותיהן. כתוצאה מחוסר ביטחון ויכולת התמודדות עם המצב שנוצר הן אינן מעזות להסתכן באובדן זכויותיהן. צריך לחשוב איך לשמור על זכויות האלמנה, אם מסיבה כלשהי לא יעלה יפה השינוי במצבה המשפחתי והיא תרצה להיפרד מבן זוגה, ולחדש את זכויותיה.

אדוני השר, יש נשים לא מעטות המתחתנות בנישואין אורחיים, או חיות עם בן זוג ללא נישואין. רק בגלל הסיבה הזאת, אני חושב שהגיע הזמן לשנות את המצב החוקי הקיים ולהבטיח את שמירת זכויותיה של כל אישה שתרצה להתחתן וללדת ילדים.

אדוני השר, אודה לך אם תבדוק את השינוי שאני מציע, זה יחסוך גם מתן רמי תגמולים רבים בעתיד לאותן נשים שתרצנה להתחתן ולא תקבלנה באופן זמני תקבולים — אם הן תדענה שזכויותיהן לא תיפגענה בעתיד, אם ישתנה מצבן המשפחתי. תודה רבה.

היו"ר ח' גרוסמן:

תודה לחבר הכנסת אפרים שלום. רשות הדיבור לחברת הכנסת עדנה סולודר, ואחריה — לחבר הכנסת אמנון לין. הוא איננו באולם, חבר הכנסת שבח וויס — איננו באולם. אחרונת הדוברים תהיה חברת הכנסת אורה נמיר.

עדנה סולודר (המערך):

כבוד היושבת־ראש, שר הביטחון וחברי הכנסת, גם אני כקודמי מברכת על התיקונים המובאים לנו היום. עם זה שאין בעצם דבר המפצה על האלמנות והשכול, וגם תגמול אינו מכסה על כך, התגמולים מאפשרים את ההתמודדות הקשה בחיי היום יום שנופלת על השכול או על האלמן, כאשר במקום עוד כתפיים כמשפחה, צריך על זוג כתפיים יחידות לשאת את כל הנטל. נדמה לי שחשוב עד כמה שיותר למנוע קשיים, סרבולים ומבחנים מיותרים במתן התגמולים.

ישיבה' — קרי, נציג האוצר — כשהוא מופיע הוא בבחינת מחסום, ויש לנו אתו ויכוחים מאוד קשים.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

אורה נמיר (המערך):

ואתה רוצה לעבור לוועדת העבודה והרווחה. אנחנו מצליחים רק בחלק גדול מהמאבקים, לכן עוקפים אותנו: איך אומר האוצר: נקעה נפשנו מהוויכוחים עם ועדת העבודה. לכן עוברים לוועדת הכספים. יעיד על כך חבר הכנסת רייסר. הוא שמע את הוויכוח שהיה בצהריים.

יאיר צבן (מפ"ם):

אם חבר הכנסת ז'אק אמיר יעמוד לצד חברת הכנסת אורה נמיר, שום גביר לא יעזור.

אורה נמיר (המערך):

בנושא הזה אין זה תמיד כך.

רבותי, גם אני רוצה לכרך את שר הביטחון על הצעת החוק. אני רוצה רק שלא נשכח כיצד החלה היוזמה לחקיקה הזאת. היא החלה בהתארגנותן של אלמנות צה"ל, התארגנות חזקה, שהיה קשה מאוד, מבחינה מוסרית ורגשית, לעמוד בפניה. במהלך אותה התארגנות הן הופיעו גם בפני ועדת העבודה והרווחה של הכנסת, שמענו את הטענות שלהן, ולחלק גדול מהם אנחנו בוודאי מסכימים. אני שמחה ואני רוצה שיהיה כאן ברור, שמה ששר הביטחון יכול היה להרשות לעצמו במגבלות התקציב, במגבלות הכספים הנמצאים לרשותו, זה רק חלק מזערי מאוד מההתביעות ומהבקשות של אותן אלמנות. אבל, מי שמכיר את המציאות התקציבית, עצם העובדה שמוכא היום הצעת חוק, או מוכא תיקון שכא להיטיב, זה דבר מאוד חריג בעבודת הכנסת. ולכן אני משבחת.

אבל, גברתי הישבת-ראש, אני רוצה להעיר הערה עקרונית לגבי כל האמירות על הביטוח הלאומי ועל הגידול בתשלומי ההעברה, ואני אומרת זאת לעצמנו, אבל גם לשר הביטחון, ואולי, בדאש ובדאשונה אני אומרת לו זאת כחבר הממשלה — שם מחליטים. כשאני רואה את תקציב המדינה, אדוני השר, שהוא קצת יותר מ-39 מיליארד שקל, אני מדברת על תקציב ההוצאה, שממנו קצת יותר מ-10 מיליארד שקל מוקצים לכל הנושא של שירותי חברה ורווחה. אני רוצה לומר, שגם במושגים של מדינות שאין להן 40% תשלומי חובות ו-23% תקציב ביטחון, זה לא נתח לא-מכובד. ודאי שאפשר לתת יותר. מתוך הסכום הזה, שהוא גם חינוך וגם בריאות וגם רווחה וגם הביטוח הלאומי, 4.4 מיליארדי שקל כשנה זאת הם תשלומי הביטוח הלאומי.

אדוני השר, כשאתה מדבר על כך שהשנה גדלו תשלומי ההעברה של הביטוח הלאומי ב-700 מיליון שקל, או רולר — נקבת בשקלים או כדולרים? נאמר שקלים — זה נכון. אבל אדוני השר, מהם למעלה מ-600 — אם אינני טועה בין 630 ל-640 — זה התשלום שמעבירה המדינה למוסד לביטוח לאומי —

שר הביטחון י' רבין:

אורה נמיר (המערך):

סליחה, לא. אני מדברת על התקציב כפי שהוא היום. אתה דיברת על השנה.

שר הביטחון י' רבין:
דיברתי על השנה שעברה.

אורה נמיר (המערך):

אם דיברת על שנה שעברה, גם על-פי הוראת שעה שהתקבלה כשהובא התקציב הקודם, מהסכום הזה למעלה מ-500 מיליון שקל הם תמורה להורדה בעלות העבודה, שהממשלה משלמת למוסד לביטוח לאומי. אני מדברת עכשיו, אדוני שר הביטחון, על החלטות הממשלה. מה אני רוצה לומר? אני רואה בהצעת התקציב, שכל עלייה בתשלומי הביטוח הלאומי מקצצת כשירותי חברה, מקצצת בחינוך, מקצצת בבריאות, משהו, וזה קודם כול הממשלה, ואולי יורשה לי לומר המפלגות הפוליטיות הגדולות המרכיבות את הממשלה הזאת, צריך להחליט מה קודם למה ומה בא על חשבון מה. כל עוד אתם, ואתם הככירים ואתם חברי הממשלה, לא התפניתם להכרעה זו, אל תטילו אחריות זו על הכנסת, זה הוויכוח — אני מסיימת, גברתי הישבת-ראש — ולא נברת, רבותי חברי הכנסת, מהוויכוח הזה.

לכן, כאשר באות אלינו אלמנות צה"ל, אני אומרת את זה כחברת ועדת העבודה והרווחה, הן צודקות מאוד, כי יש לנו לגביהן חוב מוסרי וערכי ממדרגה ראשונה. אבל, כשבאות גם אלמנות אחרות, וחלקן רעבות לפת לחם, רבותי חברי הכנסת, אי-אפשר לעמוד מולן 'אטומים ואדישים'. צריך באיזה מקום להחליט כמה אפשר לתת, למי לתת, איך לתת, מי קודם למי. אבל אלה הן ההכרעות הפוליטיות הקשות להכרעה. כל זמן שלא יהיה לנו האומץ לקבל את ההכרעות הפוליטיות הקשות, כל חטיל זאת מערכת אחת על רעוה.

אומר שוב, שאני חושבת בהחלט שבמציאות הזאת, הכאת התיקונים האלה, גם היא מעשה חשוב, ואפילו גדול. ככל שהאוצר יתיר לנו, ננסה גם במסגרת של אלמנות צה"ל להרחיב את מה שכולנו חושבים שמגיע להן. תודה רבה.

היו"ר ח' גרוסמן:

תודה רבה. בבקשה, אדוני השר.

שר הביטחון י' רבין:

ברשותך, אדבר מהמקום.

אני מבקש לאשר בקריאה ראשונה את הצעת התיקון, וכל הנושאים וההצעות שעלו כאן, נתייחס אליהם תוך כדי דיון בוועדת העבודה והרווחה.

היו"ר ח' גרוסמן:

תודה רבה. אני מקווה שזה נקלט לצורך הפרוטוקול.

חברי הכנסת, אני מעמידה את החוק להצבעה בקריאה ראשונה.

ה צ כ ע

ההצעה להעביר את חוק משפחות חיילים שנספו במערכה (תגמולים ושיקום) (תיקון מס' 16), התשמ"ז — 1987, לוועדת העבודה והרווחה נתקבלה.

היו"ר ח' גרוסמן:

חברי הכנסת, הישיבה הבאה — מחר בשעה 11:00. ישיבה זו נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 20:01.